

Liikunnan edistäminen kunnissa 2010–2014

Seurantaraportti

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2015:18

Hakamäki Pia, Aalto-Nevalainen Päivi,
Saaristo Vesa, Ståhl Timo

Liikunnan edistäminen kunnissa 2010–2014

Seurantaraportti

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2015:18

Hakamäki Pia, Aalto-Nevalainen Päivi,
Saaristo Vesa, Ståhl Timo

Opetus- ja kulttuuriministeriö / Undervisningsministeriet

Nuoriso- ja liikuntapolitiikan osasto /

Ungdoms- och idrottspolitiska avdelningen

PL / PB 29, 00023 Valtioneuvosto / Statsrådet

<http://www.minedu.fi>

<http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut>

Taitto / Ombrytning: Erja Kankala, Valtioneuvoston hallintoyksikkö

Kansikuva / Omslagsbild: rodeo.fi

ISBN 978-952-263-365-1 (nid.)

ISBN 978-952-263-366-8 (PDF)

ISSN-L 1799-0343

ISSN 1799-0343 (painettu)

ISSN 1799-0351 (PDF)

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja / Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2015:18

Lukijalle

Kuntatason poikkihallinnollinen, moniammatillinen ja sektorien rajat ylittävä työ on tärkeässä asemassa suomalaisen väestön fyysistä aktiivisuutta ja liikuntaa edistettäessä. Eikä syyttä, sillä kunta lienee organisaatiotyyppinä se, joka parhaiten koko Suomessa tavoittaa myös tulevaisuudessa eri-ikäiset, eri sosioekonomisiin ryhmiin kuuluvat sekä fyysisen aktiivisuuden janalla eri kohtiin sijoittuvat ihmiset. Tavoittaminen tapahtuu erityisesti varhaiskasvatuksen, koulujen, liikuntaolosuhteiden sekä sosiaali- ja terveydenhuollon organisaatioiden kautta. Terveystietojärjestelmä vastaa osaltaan näihin kaikkien hallinnonalojen yhteisiin haasteisiin osoittaen kuntien aktiivisuuden niin liikunnan edistämistyössä kuin viidellä muullakin toimialalla.

Terveystietojärjestelmän (THL) kerää säännöllisesti kahden vuoden välein tietoa liikunnan edistämistä kunnissa ja sen kehityksestä. Tulosten pääraportointikanava on terveyden edistämisen vertailutietojärjestelmä TEAviisari. Kaikille avoimessa ja maksuttomassa verkkopalvelussa kuntakohtaiset ja alueelliset tulokset ovat tarkasteltavissa interaktiivisissa sähköisissä tulostuloksissa. Tämän raportin tavoitteena on kuvata liikunnan edistämisen kehitystä koko maassa vuosina 2010–2014. Lisäksi raportoidaan tarkemmin vuoden 2014 tuloksia, esimerkiksi kuntakoon yhteyttä liikunnan edistämiseen kunnissa sekä alueellisia eroja. Raportin verkkoversiossa on julkaistu liitetäulukot, joista voi tutustua yksityiskohtaisemmin vuoden 2014 tuloksiin. Tuloksista on julkaistu myös esitetyyppinen materiaali, joka on ladattavissa maksuttomana verkossa (Terveystietojärjestelmä edistävää liikuntaa kunnissa vuonna 2014. TEAviisari http://www.suomimies.fi/filebank/1877-TEAviisari2014_kevyt.pdf)

Haluamme kiittää opetus- ja kulttuuriministeriön liikunnan vastuualuetta, Valtion liikuntaneuvostoa, Kunnossa kaiken ikää -ohjelmaa, Valo ry:tä, Suomen Latu ry:tä sekä Suomen Kuntaliittoa yhteistyöstä prosessin suunnittelu-, toteutus- ja raportointivaiheissa. Lisäksi kiitämme kaikkia tietonsa toimittaneita kuntia ja erityisesti Helsingin, Jyväskylän, Nokian ja Turun liikuntatoimen sekä Pohjois-Suomen aluehallintoviraston asiantuntijoita arvokkaasta yhteistyöstä tiedonkeruun ja tunnuslukujen suunnittelussa ja laatimisessa.

Tampereella maaliskuussa 2015

Pia Hakamäki

Päivi Aalto-Nevalainen

Vesa Saaristo

Timo Ståhl

Sisältö

Lukijalle	3
Tiivistelmä	6
Sammandrag	8
Abstract	10
Liikuntapolitiikka ja tiedolla johtaminen	12
Terveystiedon edistäminen (TEA) kunnissa	14
Aineisto ja menetelmät	16
Tiedonkeruun valmistelu	16
Aineiston kerääminen	16
Vastausprosentti	16
Vastaaminen	17
Aineiston laatu	17
Aineiston luotettavuus	19
Avoin palaute	20
Tulokset	21
Kokonaistilanteen kehitys kunnissa 2010–2014	21
Liikunnan edistämisestä vastaava organisaatio kunnassa	21
Sitoutuminen	23
Liikunnan edistämisen strateginen suunnittelu	23
Liikunnan edistäminen eri hallinnonalojen asiakirjoissa	24
Valtakunnallisten ohjelmien ja suositusten hyödyntäminen	25
Tieto kuntalaisten liikunta-aktiivisuudesta kuntien hyvinvointikertomuksissa	26
Liikunnan edistämistä käsittelevä työryhmä kunnassa	27
Johtaminen	28
Kuntien toimenpiteet, joilla edistetään laajasti koko väestön liikuntaa	28
Liikunnan edistäminen toiminta- ja taloussuunnitelmissa	28
Terveystietä edistävän liikunnan koordinointi ja yhteistyö	30
Seuranta ja arviointi	32
Tieto kuntalaisten liikunta-aktiivisuudesta ja liikuntapalveluiden käytöstä	32
Kerättyjen liikuntaan liittyvien tietojen raportointi ja esittely	32

Voimavarat	35
Harjoitusvuoromaksujen subventointi kuntien liikuntapaikoilla	35
Kunnissa toimivat liikunnan ammattihenkilöt	36
Kevyen liikenteen väylät	36
Kuntien liikuntapaikat	37
Liikunnan ja ulkoilun kustannukset kunnissa	37
Osallisuus	39
Kuntalaisten ja liikuntatoimen yhteistyö	39
Palautteet liikuntaympäristöstä tai liikuntapalveluista	40
Koko väestön liikunnan edistämisen ydintoiminnat	41
Kunnissa järjestetty liikuntaneuvonta ja liikkumisryhmät	41
Vaikutusten ennakkoarviointi	43
Liikunnan edistäminen varhaiskasvatuksessa	43
Liikuntaa lisäävät toimenpiteet koulupäivän aikana	43
Yhteenvetoa ja pohdintaa	44
Lähteet	47
Liitteet	49
Liite 1. Saatekirje	49
Liite 2. Tiedonkeruulomake	50
Liite 3. Tiedonkeruun valmistelutyöryhmä	61
Liite 4. Liitetaulukot	62

Tiivistelmä

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos (THL) on kehittänyt vertailukelpoisia tunnuslukuja kuntien liikunnanedistämistoiminnasta, sen kehittamisestä ja edellytysten luomisesta (liikuntalaki 2§) vuodesta 2010 lähtien. Kehittämisen- ja tutkimustyön tuloksena on luotu kuntien käyttöön työkalu, TEAvisari, liikunnanedistämistoiminnan kehittämisen tueksi. Tietojen päivittäminen tapahtuu säännöllisillä tiedonkeruilla suoraan kunnista sekä tilastoista ja muista tietokannoista. Tässä raportissa kuvataan liikunnan edistämisen kehitystä koko maassa vuosina 2010–2014. Lisäksi tarkastellaan tarkemmin uusimman tiedonkeruun tuloksia vuodelta 2014.

Tiedot on kerätty keväällä vuonna 2014 kuntien liikunnasta vastaavilta viranhaltijoilta. Tiedonkeruulomake lähetettiin kaikkiin Suomen kuntiin (320 kuntaa). Syyskuuhun 2014 mennessä tiedot saatiin 249 (78 %) kunnasta. Tiedonkeruulomakkeen lisäksi liikuntapaikkoihin liittyviä tietoja kerättiin valtakunnallisesta liikunnan paikkatietojärjestelmästä sekä Tilastokeskuksen tiedoista.

Liikunnasta vastaavat luottamushenkilöorganisaatiot olivat kunnissa moninaisia, sivistyslautakunta tai vastaava oli yleisin. Tuloksia tarkastellaan kuudesta näkökulmasta terveydenedistämiseksi suunnitellun toiminnan tulkintakehyksen avulla. Näkökulmia ovat kunnan sitoutuminen, johtaminen, seuranta ja arviointi, käytössä olevat voimavarat, osallisuus sekä väestön liikunnan edistämisen ydintoiminnot.

Sitoutuminen: Liikunnan edistämiseen liittyvä strateginen suunnittelu oli yleistynyt sekä koko kunnan että eri hallinnonalojen asiakirjoissa. Kuntastrategioista 63 prosenttiin oli nostettu kuntalaisten liikunnan edistämisen. Kansallisia liikunnan edistämiseen liittyviä ohjelmia ja suosituksia oli hyödynnetty harvoin sekä liikunnan edistämisestä vastaavassa luottamushenkilöhallinnossa että työryhmissä. Neljäsosalla vastaajista ei ollut tietoa hyvinvointikertomuksen laatimisesta tai sitä ei ollut tehty. Alle puoleen kuntien hyvinvointikertomuksia sisältyi kuvaus kuntalaisten liikunta-aktiivisuudesta.

Johtaminen: Yli puolet kunnista raportoi, että liikunnan edistämisestä vastaavassa työryhmässä oli päätetty toimenpiteistä, joiden tavoitteena on edistää laajasti koko väestön liikuntaa. Mainittuja toimenpiteitä olivat muun muassa lähiliikuntapaikkojen rakentaminen ja seuratoiminnan tukeminen. Vuosittaisessa toiminta- ja taloussuunnittelussa tavoitteiden, toimenpiteiden ja resurssien määrittely eri ikäryhmien liikunnan edistämiseksi oli yleistynyt. Seurantamittareiden määrittämisessä oli eniten parannettavaa.

Seuranta ja arviointi: yli kaksi kolmasosaa kunnista keräsi vähintään kahden vuoden välein liikuntapaikkojen käyttötietoja ja tietoja urheiluseuroihin osallistuvista lapsista ja nuorista. Eri-ikäisten liikunta-aktiivisuutta sekä tyytyväisyyttä kunnan liikuntapalveluihin seurattiin harvemmin. Noin puolet kunnista teki vuosittaisen yhteenvedon liikuntapaikkojen käytitiedoista ja raportoi sen hyvinvointikertomuksessa tai vastaavassa. Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuudesta yhteenvedon teki ja raportoi alle kolmas osa kunnista. Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuustietojen esittely luottamushenkilöhallinnolle oli yleistynyt.

Voimavarat: Liikunta- ja urheiluseurojen maksama osuus liikuntapaikkojen todellisista ylläpito- ja pääomakuluista vaihteli riippuen liikuntapaikasta. Erityisesti aikuisten vuoromaksut olivat nousseet, mutta myös lasten

ja nuorten vuoromaksuissa oli nähtävissä kasvua. Liikunnan edistämisen hallinnon ja suunnittelun henkilöiden määrä oli pysynyt samana, mutta päätoimisia liikunnan edistämisestä vastaavia viranhaltijoita oli hieman harvemmin kuin vuonna 2012. Liikuntapaikkoja kunnissa oli keskimäärin 9,3 tuhatta asukasta kohden. Liikunnan ja ulkoilun kustannukset kunnissa olivat nousseet.

Osallisuus: Erityisesti suurissa kunnissa toimi kunnan ja liikuntaseurojen yhteiselimiä, joiden kautta seuroilla oli mahdollista vaikuttaa liikunnan kehittämiseen. Lähes puolet kunnista oli aktiivisesti kerännyt asiakaspalautteita liikuntapaikkojen ja -palveluiden käyttäjiltä. Tilannekohtaisia asukasiloja tai asukasfoorumeita hyödynnettiin harvemmin.

Koko väestön liikunnan edistämisen ydintoiminnot: Kunnissa oli järjestetty liikuntaneuvontaa ja liikku-misryhmiä erityisesti ikääntyneille. Vähiten kohdennettua neuvontaa ja liikuntaryhmiä järjestettiin maahan-muuttajille sekä opiskelun ulkopuolella oleville nuorille. Kuntien varhaiskasvatussuunnitelmiin oli useimmiten kirjattuna liikunnallisuutta edistävät toimintatavat. Koulupäivien aikana liikuntaa lisääviä toimenpiteitä toteu-tettiin melko paljon, mutta niissä oli edelleen runsaasti lisäämispotentiaalia, erityisesti yläkoululaisten ryhmässä.

Tämän seurantaraportin tulokset vahvistavat aiempaa tietoa kuntien hyvin moninaisista terveyttä edistävän liikunnan käytännöistä. Erityisesti suuret ja pienet kunnan eroavat monella osa-alueella toisistaan. Tämän ra-portin tavoitteena on tuoda näkyväksi kunnissa toteutettavan terveyttä edistävän liikunnan kehittämiskohteita sekä auttaa luomaan yhtenäisiä toimintamalleja ja käytäntöjä. TEAviisari-työkalun tarjoamien kuntakohtaisten tulosten avulla kunnat voivat itse arvioida liikunnan edistämisen toteutumista ja pyrkiä entistä laadukkaampaan toimintaan.

Sammandrag

Sedan 2010 har Institutet för hälsa och välfärd (THL) tagit fram jämförbara nyckeltal för kommunernas främjande av motion och idrott verksamhet samt för hur de utvecklar och skapar förutsättningar för den (2 § i idrottslagen). Utvecklings- och forskningsarbetet har resulterat i ett verktyg, TEAvisari, som kan användas av kommunerna till stöd för deras utveckling av den främjande av motion och idrott. Uppgifterna uppdateras genom regelbunden datainsamling direkt av kommunerna samt utifrån statistik och andra databaser. Denna rapport beskriver hur främjandet av motion och idrott har utvecklats på nationell nivå under åren 2010–2014. Dessutom granskas resultaten av den senaste datainsamlingen för 2014 närmare.

Uppgifterna samlades in våren 2014 av de tjänstemän som ansvarar för kommunernas motion och motion och idrottsverksamhet. Ett datainsamlingsformulär skickades till samtliga kommuner i Finland (320 kommuner). Fram till september 2014 hade 249 kommuner (78 %) besvarat formuläret. Utöver datainsamlingsformuläret sammanställdes uppgifter om idrottsanläggningar utifrån den nationella databasen om idrottsanläggningar och Statistikcentralens uppgifter.

I kommunerna fanns ett brett spektrum av organisationer med förtroendevalda som ansvarar för idrottsverksamheten. De vanligaste var bildningsnämnden eller motsvarande. Resultaten granskas ur sex olika infallsvinklar med den hälsofrämjande aktiviteten som tolkningsram. Infallsvinklarna är kommunens engagemang, ledning, uppföljning och utvärdering, till buds stående resurser, delaktighet samt kärnfunktioner inom den motion och idrottsfrämjande verksamheten för befolkningen.

Engagemang: Det hade blivit vanligare med strategisk planering av motion och idrottsfrämjandet både i de dokument som rör hela kommunen och i dem som rör de olika förvaltningsområdena. Motionsfrämjandet bland kommuninvånarna hade lyfts fram i 63 procent av de kommunala strategierna. Nationella idrottsfrämjande program och rekommendationer hade sällan utnyttjats av förvaltningen med förtroendevalda och de arbetsgrupper som ansvarar för motion och idrottsfrämjandet. I en fjärdedel av fallen kände de svarande inte till om det hade upprättats någon välfärdsberättelse eller så hade någon sådan inte utarbetats. Mindre än hälften av kommunernas välfärdsberättelser innehöll en beskrivning av kommuninvånarnas motionsaktivitet.

Ledning: Över hälften av kommunerna rapporterade att den arbetsgrupp som ansvarar för motion och idrottsfrämjandet hade fattat beslut om åtgärder som främjar ökad motion på bred front hos hela befolkningen. Till de åtgärder som nämndes hörde bland annat anläggande av näridrottsplatser och stöd till föreningsverksamhet. I den årliga verksamhets- och ekonomiplaneringen hade det blivit vanligare att definiera mål, åtgärder och resurser för idrottsfrämjandet inom olika åldersgrupper. Mest utrymme för förbättring fanns det inom fastställandet av uppföljningsmått.

Uppföljning och utvärdering: Mer än två tredjedelar av kommunerna samlade med minst två års mellanrum in uppgifter om användningen av idrottsanläggningarna och om de barn och unga som deltar

i idrottsföreningarnas verksamhet. Motionsaktiviteten hos olika åldersgrupper och tillfredsställelsen med kommunens idrottstjänster följdes upp mer sällan. Cirka hälften av kommunerna sammanställde årligen uppgifter om idrottsanläggningarnas besökarantal och rapporterade dem i välfärdsberättelsen eller motsvarande. Mindre än en tredjedel av kommunerna gjorde en sammanställning av och rapporterade om barn och ungas motionsaktivitet. Det hade blivit vanligare att uppgifter om barn och ungas motionsaktivitet presenteras för förvaltningen med förtroendevalda.

Resurser: Hur stor andel av idrottsanläggningarnas verkliga underhålls- och kapitalkostnader motions- och idrottsföreningarna stod för varierade från anläggning till anläggning. I synnerhet avgifterna för vuxna hade stigit, men det hade även skett en ökning i avgifterna för barn och unga. Antalet personer som arbetade inom administrationen och planeringen av idrottsfrämjandet var oförändrat, men antalet heltidsanställda tjänstemän med ansvar för idrottsfrämjandet var något färre jämfört med 2012. Kommunerna hade i snitt 9,3 idrottsanläggningar per tusen invånare. Kommunernas kostnader för idrott och motion hade ökat.

Delaktighet: Särskilt i de stora kommunerna fanns gemensamma organ för kommunen och idrottsföreningarna som gjorde det möjligt för föreningarna att påverka utvecklingen av motion och idrott. Närmare hälften av kommunerna hade aktivt samlat in kundfeedback av dem som använder idrottsanläggningarna och idrottstjänsterna. Mer sällan utnyttjades kvällsevenemang för invånarna eller invånarforum i olika sammanhang.

Kärnfunktioner inom den idrottsfrämjande verksamheten för hela befolkningen: Kommunerna hade tillhandahållit motionsrådgivning och motionsgrupper i synnerhet för äldre. Riktad rådgivning och motionsgrupper tillhandahölls i minst utsträckning för invandrare och unga utan studieplats. I planerna för förskolepedagogiken ingick oftast åtgärder för att främja motion och idrott. Åtgärder för att öka motionerandet under skoldagen genomfördes i förhållandevis stor utsträckning, men här finns fortfarande en stor ökningspotential, särskilt bland högstadieelever.

Resultaten av denna uppföljningsrapport stödjer tidigare uppgifter om kommunernas mycket varierande praxis när det gäller hälsofrämjande motion och idrott. I synnerhet stora och små kommuner skiljer sig åt inom ett flertal sektorer. Syftet med denna rapport är att synliggöra utvecklingsområden inom den hälsofrämjande motionen och idrotten i kommunerna samt att hjälpa till att skapa gemensamma verksamhetsmodeller och en gemensam praxis. Genom de resultat för de enskilda kommunerna som erbjuds genom verktyget TEAviisari kan kommunerna själva utvärdera hur idrottsfrämjandet har lyckats och arbeta för en allt mer högkvalitativ verksamhet.

Abstract

The National Institute for Health and Welfare (THL) has been developing comparable indicators for local authority actions to promote physical activity, their development and facilitation (Sports Act, section 2) since 2010. This research and development has resulted in a tool to support local authorities in their development of physical activity promotion, TEAviisari. Data are updated through regular data collection both directly from local authorities and from other databases. The present report describes progress in the promotion of physical activity nationwide between 2010 and 2014. There is also a detailed look at the results of the latest round of data collecting in 2014.

These data were obtained from local government bodies responsible for sports activities in spring 2014. The data collection questionnaire was sent to all 320 local authorities in Finland. By September 2014, data had been received from 249 of them (78%). In addition to the questionnaire, data on sports venues were obtained from the national geographic information system for sports facilities and from Statistics Finland.

Local authorities differ widely in which elected officials are responsible for physical activities and sports; most commonly sports activities were the responsibility of the education and culture committee or similar body. The findings are examined from six perspectives, using the interpretation framework for health promotion capacity building. These perspectives are: local authority commitment; management; monitoring and needs assessment; available resources; participation; and core functions in promoting physical activity among the population.

Commitment: Strategic planning of physical activity promotion had become more common in local government documents in general and in the documents of various administrative sectors in particular. Promoting physical activities among local residents had been incorporated in 63 % of local authority strategies. By contrast, national sports promotion programmes and recommendations had been used rarely by elected officials responsible for physical activity and sports promotion or by working groups. One in four of the respondents had no knowledge of a welfare report being written or reported that one had not been written. Less than half of the municipal welfare reports included a description of physical activities among local residents.

Management: More than half of the local authorities reported that the working group responsible for physical activity promotion had decided on actions designed to promote physical activity across the board among the local population. These actions included building local sports facilities and supporting sports clubs. The defining of goals, determining of actions and allocation of resources for promoting physical activity in various age groups had become more common in annual operating and financial plans. The greatest scope for improvement was found in the defining of monitoring indicators.

Monitoring and needs assessment: More than two out of three local authorities collected user data at an interval of no more than two years on sports facilities and on children and adolescents who are members of sports clubs. Monitoring of physical activity levels in various age groups and how satisfied users are with

municipal sports services was monitored more rarely. About half of the local authorities compiled an annual summary of user data on sports facilities and reported that summary in their welfare report or similar document. Fewer than one in three local authorities compiled and reported a summary on physical activity levels among children and adolescents. It had, however, become more common to report data on physical activity levels among children and adolescents to the elected administration.

Resources: The percentage paid by sports and exercise clubs of the actual maintenance and capital costs of sports facilities varied, depending on the place. Fees charged from adults in particular had increased, but there was also an upward trend in fees charged from children and adolescents. The number of people involved in administration and planning of sports promotion had remained the same, but there were slightly fewer officials with a full-time responsibility for physical activity and sports promotion than in 2012. The average number of sports facilities in municipalities was 9.3 per 1,000 residents. Local authority costs for sports and outdoor recreation had increased.

Participation: In large municipalities in particular, there are liaison bodies through which sports clubs can participate in sports development with the local authority. Almost half of the local authorities had actively solicited customer feedback from users of sports facilities and services. Resident events or public discussions were less frequent.

Core functions in promoting physical activity among the population: Local authorities had provided counselling and guided exercise groups for senior citizens in particular. Counselling and group activities were organised the least frequently for immigrants and for adolescents who were not students. Practices of promotion of physical activity were in most cases included in early childhood education plans. There were quite a few actions to promote physical activity during school days, but there is still plenty of scope for increasing these activities, particularly in upper-level comprehensive school.

The findings in the present monitoring report confirm earlier information on the highly varied practices in local authorities concerning health-enhancing physical activities. There are particularly great differences in many areas between small and large municipalities. The purpose of the present report is to identify points of development in health-enhancing physical activities in municipalities and to help outline uniform operating practices and procedures. With the municipality-specific results provided by the TEAviisari tool, local authorities can evaluate how their promotion of physical activities and sports are performing and seek to improve their quality.

Liikuntapolitiikka ja tiedolla johtaminen

Suomalainen normipohja – lait, asetukset, suositukset, linjaukset ja ohjeet – sekä vielä kohtalaisen nuori, mutta jatkuvasti kehittyvä liikunnan tiedolla johtamisen kulttuuri luovat erinomaiset edellytykset poikkihallinnolliselle liikunnanedistämistyölle terveyden ja hyvinvoinnin näkökulmasta. Keskeisimmät aihealueita määrittävät lait ovat perustuslaki (731/1999), liikuntalaki (390/2015), terveydenhuoltolaki (1326/2010), nuorisolaki (72/2006) ja kuntalaki (365/1995).

Suomen perustuslain mukaan liikunta luetaan sivistyksellisiin perusoikeuksiin. **Uuden liikuntalain** tavoitteena (2 §) on edistää väestön hyvinvointia ja terveyttä sekä eri väestöryhmien mahdollisuuksia liikkua ja harrastaa liikuntaa. Tavoitteen toteuttamisessa keskeisiä lähtökohtia ovat sukupuolten tasa-arvo, yhdenvertaisuus ja terveet elämäntavat. Uusi laki täsmentää kunnan vastuuta liikunnassa pyrkimyksenä vahvistaa liikunnan peruspalveluluonnetta (5 §). Kunnan tehtävissä korostetaan liikuntapalvelujen saatavuutta sekä terveyttä ja hyvinvointia lisäävän liikunnan järjestämistä kaikille. Tehtävien toteuttaminen kunnassa tulee tapahtua eri toimialojen yhteistyönä sekä kehittämällä paikallista ja alueellista yhteistyötä. Laissa säädetään myös kunnan vastuusta kuulla asukkaitaan liikuntaa koskeissa keskeisissä päätöksissä sekä arvioida asukkaidensa liikunta aktiivisuutta. Terveyttä ja hyvinvointia edistävän liikunnan asema on uudessa laissa vahva, josta kertoo osaltaan se, että laissa on määritelty paitsi käsite liikunta niin myös terveyttä ja hyvinvointia edistävä liikunta.

Terveydenhuoltolain mukaan kuntien tulee sisällyttää terveysterveystarvonta kaikkiin terveydenhuollon pal-

veluihin, ja järjestää terveystarkastuksia ja -neuvontaa kaikille ikäluokille. Lain mukaan kuntapäätäjien tulee seurata väestönsä terveyttä ja hyvinvointia sekä siihen vaikuttavia tekijöitä, ja toimenpiteitä näihin tarpeisiin vastaamiseksi. **Nuorisolain** tavoitteena on tukea nuorten kasvua ja itsenäistymistä, edistää nuorten aktiivista kansalaisuutta ja nuorten sosiaalista vahvistamista sekä parantaa nuorten kasvu- ja elinoloja. Tavoitteiden yhtenä lähtökohtana ovat terveelliset elämäntavat. Nuorisolain mukaan kuntien nuorisotyöhön ja -politiikkaan kuuluu liikunnallinen nuorisotoiminta.

Kuntalain mukaan kunnan tulee edistää asukkaidensa hyvinvointia. Liikunta on hyvinvointipolitiikan väline ja sillä on merkitystä kuntalaisten terveyden sekä työ- ja toimintakyvyn ylläpidossa. Myös muulla lainsäädännöllä, kuten varhaiskasvatus-, perusopetus-, työterveyshuolto- ja vanhuspalvelulailailla sekä maankäyttö- ja rakennus- ja ympäristönsuojelulailailla, on merkittäviä vaikutuksia väestön liikunnan edistämisen näkökulmasta. Lainsäädännöstä johdetut suunnitelmat ja ohjeet, kuten opetussuunnitelmien perusteet, konkretisoivat ja tarkentavat lakien tavoitteita ja velvoitteita liikunnan edistämisen kannalta.

Terveyttä edistävän liikunnan alueella saatiin 2000-luvulla aikaan toimiva ministeriöiden välinen poikkihallinnollinen yhteistyö. Vuonna 2002 annettiin ensimmäinen valtioneuvoston periaatepäätös terveyttä edistävän liikunnan kehittämislinjoista. Hallituskaudella 2007–2011 toteutettiin kahta liikunnan edistämiseen liittyvää valtioneuvoston periaatepäätöstä. Vuonna 2011 opetus- ja kulttuuriministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö asettivat yhdessä laaja-alaisen,

poikkihallinnollisen terveyttä edistävän liikunnan ohjausryhmän. Ministeriöt julkaisivat lokakuussa 2013 ”Muutosta liikkeellä! Valtakunnalliset yhteiset linjat terveyttä ja hyvinvointia edistävään liikuntaan 2020” (TEHYLI) sekä joulukuussa 2014 niiden toimeenpanosuunnitelman. Päälinjaukset ovat 1) Arjen istumisen vähentäminen elämäntilassa, 2) Liikunnan lisääminen elämäntilassa, 3) Liikunnan nostaminen keskeiseksi osaksi terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä sekä sairauksien ehkäisyä, hoitoa ja kuntoutusta sekä 4) Liikunnan aseman vahvistaminen suomalaisessa yhteiskunnassa.

Linjaukset ja niiden toimeenpanosuunnitelma kohdentuvat erityisesti terveytensä ja hyvinvointinsa kannalta riittämättömästi liikkuvien aktivoimiseen sekä organisaatioiden toimintakulttuurien liikunnallistamiseen elämäntilun eri vaiheissa. Keskeistä tavoitteiden toteutumisesta on yhteistyön lisääminen eri hallinnonalojen, organisaatioiden ja ammattikuntien välillä siten, että liikuntaa ja fyysistä aktiivisuutta edistetään läpäisyperiaatteella koko suomalaisessa yhteiskunnassa. Kuntien merkitys korostuu linjauksissa, ja yhdeksi tavoitteeksi onkin nostettu liikunnan aseman vahvistuminen kunnissa osana terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen kokonaisuutta.

Liikunnan edistämiseen kunnissa on kiinnitetty runsaasti huomiota valtakunnallisissa valtionhallinnon asiakirjoissa ja liikuntapolitiikassa koko 2000-luvun ajan. Yksi informaatio-ohjauksen väline ja käytännön työkalu kuntatoimijoille on ollut vuonna 2010 julkaistut suositukset liikunnan edistämiseksi kunnissa.

Euroopan unioni on viime vuosina syventänyt kontribuutiotaan terveysliikunnan alueella, mikä näkyy selvästi arjen työssä myös jäsenvaltioissa. Vuonna 2013 EU antoi neuvoston suositukset terveyttä edistävään liikuntaan. Suosituksissa on keskeistä liikunnan poikkihallinnollinen edistäminen sekä terveyttä edistävän liikunnan määrän ja politiikkojen kehittämisen seuranta. EU:n vuosien 2014–2017 työohjelmassa terveysliikunta on yksi painopistealue. Suomi nähdään edelläkävijämaana terveysliikunta-asioissa, mutta samanaikaisesti EU:n toimet jäsenvaltioiden työn ohjaamiseksi, koordinoimiseksi ja seuraamiseksi tarjoavat Suomelle erinomaisen selkänojan kansalliseen liikunnan edistämistyöhön sekä mahdollisuuden aiempaa paremmin ottaa oppia muiden EU-maiden

käytännöistä ja toimintatavoista. Myös velvoitteet terveysliikunnan seuraamisesta ja raportoinnista EU:lle vauhdittavat osaltaan kansallisen tietopohjan ja seurantajärjestelmän kehittämistä.

Valtion talousarvion mukaisesti liikunnan toimialan strateginen johtaminen ja ohjausjärjestelmät perustuvat **tiedolla johtamisen** periaatteelle sekä liikuntapolitiittisten toimenpiteiden vaikutusten jatkuvalle arvioinnille. Opetus- ja kulttuuriministeriön liikunnan vastuualue on viime vuosien aikana vahvistanut tiedolla johtamisen kokonaisuutta usein eri keinoin. Ministeriö on lisännyt aihealueen resursointia, ottanut huomioon liikuntapolitiittiset tietotarpeet valtionavustusten jaossa ja valtakunnallisissa liikunnanedistämishjelmissä, käynnistänyt tavoiteohjauksen tiede- ja tiedonvälitysyhteisöjen kanssa, tiivistänyt yhteistyötä tiedontuottaja- ja välittäjätahojen kanssa, kehittänyt liikuntatiedon saavutettavuutta sekä vahvistanut kuntien seuranta- ja arviointivelvoitteita uudessa liikuntalaissa. Lisäksi TEHYLI-linjauksille on rakennettu oma seuranta- ja arviointijärjestelmänsä, ja valtion liikuntaneuvosto arvioi liikuntapolitiittisten toimenpiteiden vaikutuksia laaja-alaisesti valtionhallinnon eri toimialoilla.

Systemaattinen ja pitkäjänteinen seuranta- ja arviointijärjestelmä on siis hiljalleen rakentumassa tulevaisuuden menestyksellisen liikunnanedistämistyön tueksi useiden eri toimijoiden yhteisellä. TEAvisari on äärimmäisen tärkeä osa tätä kokonaisuutta ja pioneiri sarallaan tuottaessaan seurantatietoa kuntien liikunnanedistämisenaktiivisuudesta. Valtakunnallisesti TEAvisarin tietoa hyödynnetään paitsi TEHYLI:n ja liikuntalain seurannassa ja informaatio-ohjauksessa niin myös valtion liikuntaneuvoston toteuttamassa arviointityössä. Kaikkein tärkein käyttöarvo TEA-indikaattoreilla toivottavasti kuitenkin on kuntien sisäisen liikunnanedistämistyön ja poikkihallinnollisuuden kehittämisessä.

Terveydenedistämisasiivisuus (TEA) kunnissa

Vertailukelpoisen tiedon mittaamista ja keräämistä kuntien toiminnasta kuntalaisten liikunnan edistämiseksi on kehitetty terveyden edistämisen vertailutietohankkeessa vuodesta 2010 alkaen (Kulmala, Saaristo & Ståhl 2011). Kehitystyön tuloksena on laadittu kahden vuoden välein päivitettävä kuntien terveydenedistämisasiivisuutta (TEA) mittaava vertailutietojärjestelmä, jonka verkkopalvelu on TEAvisari (www.TEAvisari.fi).

Kaikille avoimessa, maksuttomassa TEAvisari-verkkopalvelussa voi tutustua yhden kunnan tietoihin tai vertailla usean kunnan terveydenedistämisasiivisuutta kuudella eri toimialueella: liikunta, perusterveydenhuolto, peruskoulut, lukiot ja ammatilliset opilaitokset ja kuntajohto. Toimialueiden sisällä tiedot esitetään soveltuvin osin seitsemän näkökulman alla: 1) sitoutuminen terveyden edistämiseen, 2) terveyden edistämisen johtaminen, 3) väestön terveysseuranta ja tarveanalyysi, 4) voimavarat ja osaaminen, 5) yhteiset käytännöt, 6) osallisuus ja 7) ydintoiminat. (Taulukko 1.)

Taulukko 1. Terveydenedistämisasiivisuuden (TEA) ulottuvuudet (Stahl & Rimpelä 2010).

Terveydenedistämisasiivisuus (TEA)

Sitoutuminen

Kuvaa strategiatasolla kunnan sitoutumista terveyden edistämiseen sekä terveyden edistämisen näkymistä muun muassa useamman vuoden kattavissa strategia- ja ohjelma-asiakirjoissa ja toimialan vuosittaisissa talous- ja toimintasuunnitelmissa.

Johtaminen

Kuvaa ehkäisevän työn ja terveydenedistämistyön vastuun organisointia, määrittelyä sekä toimeenpanoa.

Seuranta ja tarveanalyysi

Kuvaa vastuuväestöjen terveydentilan ja siihen vaikuttavien tekijöiden seurantaa ja tarveanalyysia väestöryhmittäin sekä niiden raportointia yksikön johtoryhmälle ja luottamushenkilöorganisaatiolle.

Voimavarat

Kuvaa henkilöstön ja muiden voimavarojen mitoitusta ja osaamista.

Yhteiset käytännöt

Kuvaa, missä määrin kunnassa on sovittu yhteisistä toimintakäytännöistä.

Osallisuus

Kuvaa kuntalaisten mahdollisuuksia osallistua toiminnan kehittämiseen ja arviointiin.

Ydintoiminnat

Ovat toimialakohtaisesti määritettäviä terveyden edistämisen ydintoimintoja, jotka jokaisessa kunnassa tulisi toteuttaa. Ulottuvuus kuvaa soveltuvien osien toiminnan kattavuutta ja volyyymiä.

TEAvisarissa kunnan toimintaa tai resursseja kuvaavat indikaattoritiedot esitetään pisteytettyinä ja niiden tulkintaa on havainnollistettu värikoodeilla. Tämä auttaa hyödyntämään vertailutietoa ja asettamaan toiminnan tavoitteita. Tavoitetaso eli laadukas ja aktiivinen toiminta tarkoittaa 75–100 pistettä. Tätä alemmat pisteet kuvaavat liikunnan edistämisen kehittämiskohteita (parannettavaa 25–74 pistettä ja huono tulos 0–24 pistettä).

Aineisto ja menetelmät

Tiedonkeruun valmistelu

Tiedonkeruu valmisteltiin yhteistyössä opetus- ja kulttuuriministeriön, Suomen Kuntaliiton, Kunnossa kaiken ikää -ohjelman, Pohjois-Pohjanmaan aluehallintoviraston, Helsingin, Jyväskylän, Turun ja Nokian liikuntatoimen sekä Valo ry:n ja Suomen Latu ry:n asiantuntijoiden kanssa. Kunnilta kerättävät tiedot oli järjestetty lomakkeelle TEA-viitekehyksen mukaisiin kokonaisuuksiin. Työryhmän haasteena oli käydä läpi koko edellisen vuoden tiedonkeruun sisällöt ja uudelleen arvioida myös yksittäiset kysymykset. Lisäksi kunnista saadut palautteet ja uudet sisältöehdotukset käytiin läpi. Työryhmän laatima sisältökokonaisuus liikunnan edistämisen keskeisimmistä toiminnoista kunnissa ja niitä kuvaavista vertailukelpoisista tiedoista lähetettiin sähköpostitse kommentoitavaksi yhteistyötahojen ja sidosryhmien edustajille.

Aineiston kerääminen

Tiedonkeruulomakkeen sähköinen vastauslinkki lähetettiin kuntien liikuntatoimen yhdyshenkilöille sähköpostilla 7.4.2014. Samaan sähköpostiosoitteeseen oli lähetetty ennakkoinfo tulevasta tiedonkeruusta kaksi viikkoa aikaisemmin. Lisäksi liikuntatoimelle lähetettiin paperinen tiedonkeruulomake ja edellisen tiedonkeruun keskeiset julkaisut kunnan yleiseen postiosoitteeseen. Vastauksia pyydettiin ensin 5.5.2014 mennessä, jonka jälkeen vastausaikaa pidennettiin toukokuun loppuun saakka. Tämän jälkeen vastaamattomia muistutettiin vielä sekä yhteisesti että koh-

dennetusti. Kesäkuussa vastaamattomiin kuntiin soiettiin myös henkilökohtaisesti ja vastausta pyydettiin mahdollisimman pian. Lomake lähetettiin kaikkiin Suomen kuntiin, joita oli 320 vuonna 2014.

Vastausprosentti

Syyskuuhun 2014 mennessä 249 kuntaa (78 %) toimitti tietonsa. Itä-Suomen vastausaktiivisuus oli korkein (85 %), Ahvenanmaalla matalin (50 %). Kunnan koko oli yhteydessä vastausaktiivisuuteen siten, että kaikki yli 50 000 asukkaan kaupungit ja 90 % 10 000–19 999 asukkaan kunnista toimitti tietonsa. (Taulukko 2.) Vastanneet kunnat kattoivat 92 prosenttia koko maan väestöstä.

Taulukko 2. Kuntien lukumäärä ja vastausaktiivisuus koko aineistossa sekä tilastollisen kuntaryhmityksen, väestöpohjan ja AVI-alueiden mukaan.

	Vastannut %	n
Koko aineisto	78	249
Kuntaryhmitys		
Kaupunkimainen	91	52
Taajaan asuttu	84	54
Maaseutumainen	72	143
Väestöpohja		
alle 5000	71	100
5000–9999	74	57
10 000–19 999	90	43
20 000–49 999	83	29
50 000 tai yli	100	20
AVI-alue		
Etelä-Suomi	84	54
Lounais-Suomi	77	37
Itä-Suomi	85	40
Länsi- ja Sisä-Suomi	76	65
Pohjois-Suomi	74	28
Lappi	81	17
Ahvenanmaa	50	8

Vastaaminen

Vastauksen valmisteli pääosin yksittäinen johtava viran-tai toimenhaltija (51 %). AVI-alueiden välillä ei ollut suuria eroja vastauksen kokoamisessa. Ohjeena oli, että lomakkeen tiedot kokoa liikunnasta vastaava vi-ranhaltija yhteistyössä kunnan liikunnan edistämisestä vastaavan työryhmän kanssa. Liikunnan edistämisestä vastaavat työryhmät kuten toimialan johtoryhmät val-mistelivat vastauksen vain erittäin harvoin (4 %). Ylei-simmin näin toimittiin Pohjois-Suomessa (12 %). Yli 20 000 asukkaan kunnissa tiedonkeruuseen vastattiin pieniä kuntia yleisemmin joko työryhmän toimesta tai viranhaltijoiden yhteistyönä. (Taulukko 3.)

Aineiston laatu

Lomakkeella kerättiin 92 kunnan terveydenedistä-misaktiivisuutta kuvaavaa yksittäistä tietoa. Tiedot olivat sellaisia, jotka jokaisen kunnan oli mahdollista toimittaa tiedonkeruuta varten. Täydellisiä vastauk-sia oli 98 kappaletta. Enimmillään puuttuvia tietoja

Taulukko 3. Tiedonkeruun vastausten valmistelu. Jakaumat prosentteina.

	Liikunnan edistämisestä vastaavan työryhmän toimesta	Muuten johtavien viranhaltijoiden yhteistyönä	Yksittäisen johtavan viran/toimenhaltijan toimesta	Yksittäisen muun viran/toimenhaltijan toimesta	Yhteensä % (n)
Koko aineisto	4	15	51	30	100 (243)
Kuntaryhmitys					
Kaupunkimainen	12	33	38	17	100 (52)
Taajaan asuttu	4	17	65	13	100 (52)
Maaseutumainen	1	8	50	40	100 (139)
Väestöpohja					
alle 5000	2	8	45	45	100 (98)
5000–9999	2	13	63	22	100 (54)
10 000–19 999	0	14	57	29	100 (42)
20 000–49 999	7	31	59	3	100 (29)
50 000 tai yli	25	35	25	15	100 (20)
AVI-alue					
Etelä-Suomi	4	19	47	30	100 (53)
Lounais-Suomi	3	9	66	23	100 (35)
Itä-Suomi	0	25	38	38	100 (40)
Länsi- ja Sisä-Suomi	5	11	56	28	100 (64)
Pohjois-Suomi	12	15	38	35	100 (26)
Lappi	6	18	41	35	100 (17)
Ahvenanmaa	0	0	100	0	100 (8)

oli 49 eli hieman yli puolet. Puuttuvien tietojen lukumäärä oli yhteydessä tilastolliseen kuntaryhmitykseen siten, että maaseutumaisten kuntien vastauksissa puuttuvia tietoja oli keskimäärin enemmän kuin kaupunkimaisten. Vastaava yhteys oli havaittavissa kunnan väestöpohjan osalta. Vähiten puuttuvia tietoja oli

sellaisissa kunnissa, joissa toimi liikuntalautakunta. Ahvenanmaan, Lapin ja Lounais-Suomen kuntien vastauksista puuttui keskimääräistä enemmän tietoja. Taulukossa 4 esitetään puuttuvien tietojen osuus prosentteina taustamuuttujien mukaan.

Taulukko 4. Puuttuvien tietojen osuus vastauksista. Kuntien jakauma prosentteina koko aineistossa sekä väestöpohjan, tilastollisen kuntaryhmitymisen, alueen, vastauksen valmistelun ja liikunnan edistämisestä vastaavan luottamushenkilöorganisaation mukaan.

	Alle 5 %	5–9,9 %	10–20 %	Yli 20 %	Yhteensä % (n)
Koko aineisto	73	16	4	7	100 (249)
Kuntaryhmitys					
Kaupunkimainen	85	12	0	4	100 (52)
Taajaan asuttu	78	15	4	4	100 (54)
Maaseutumainen	67	19	6	9	100 (143)
Väestöpohja					
alle 5000	67	18	6	9	100 (100)
5000–9999	68	21	4	7	100 (57)
10 000–19 999	77	16	2	5	100 (43)
20 000–49 999	86	10	0	3	100 (29)
50 000 tai yli	90	5	0	5	100 (20)
AVI-alue					
Etelä-Suomi	87	7	4	2	100 (54)
Lounais-Suomi	65	16	3	16	100 (37)
Itä-Suomi	78	20	0	3	100 (40)
Länsi- ja Sisä-Suomi	72	12	5	6	100 (65)
Pohjois-Suomi	68	21	11	0	100 (28)
Lappi	59	24	0	18	100 (17)
Ahvenanmaa	50	25	13	13	100 (8)
Vastausten valmistelu					
Liikuntatoimen työryhmä esim. johtoryhmä	80	10	10	0	100 (10)
Muuten johtavien viranhaltijoiden yhteistyö	84	11	3	3	100 (37)
Yksittäinen johtava viran-/toimenhaltija	72	15	4	10	100 (124)
Yksittäinen muu viran-/toimenhaltija	69	22	3	6	100 (72)
Liikunnan edistämisestä vastaava luottamushenkilöorganisaatio					
Liikuntalautakunta	93	7	0	0	100 (15)
Vapaa-aikalautakunta	70	14	5	11	100 (64)
Sivistyslautakunta	72	20	3	5	100 (112)
Jokin muu	71	16	5	7	100 (55)

Aineiston luotettavuus

Aineiston laadun ja luotettavuuden kehittämiseksi yhteensä viiden kysymyksen vastaukset tarkistettiin ja käytiin läpi systemaattisesti. Valittujen kysymysten kyllä-vastaukset tarkistettiin käymällä läpi kuntien asiakirjoja ja katsomalla löytyykö niistä kysytty tieto. Asiakirjoja etsittiin kuntien kotisivuilta ja jos asiakirjaa ei löytynyt, kuntiin oltiin yhteydessä sähköpostilla tai puhelimitse. Jos asiakirjasta ei löytynyt etsittyä asiaa, tarkistettiin asiakirja uudelleen sekä sen jälkeen vielä pyydettiin kunnalta varmistusta siitä, että on tarkistettu oikea asiakirja eikä ole tehty tarkistusvirhettä. Tällä pyrittiin varmistamaan myös tarkastelun luotettavuus pienentämällä tarkistusvirheen mahdollisuutta

sekä antamaan kunnan yhdyshenkilölle mahdollisuus tarkentaa ilmoittamaansa tietoa.

Tarkastettuja asiakirjoja oli yhteensä 584 ja niistä korjattavia tietoja oli 40 (taulukko 5). Korjattavaa oli yhteensä 33 kunnan tiedoissa. Virheellisten tietojen ilmoittaminen ei ole ollut systemaattista, sillä yhden virheellisen tiedon antaneita kuntia oli 26 ja kaksi virheellistä tietoa antaneita seitsemän. Vastausten virheellisyys eri kysymysten kohdalla vaihteli välillä 91–97 prosentin välillä. Eniten korjattavaa oli liikuntasuunnitelmaa tai liikunnan kehittämisohjelmaa koskevassa kysymyksessä, jossa tarkennettavaa oli 11 kunnan osalta. Toiminta- ja taloussuunnitelmaa koskevissa tiedoissa korjattavaa oli vähiten, ainoastaan neljän kunnan kohdalla.

Taulukko 5. Koonti aineiston luotettavuustarkastelun tuloksista 2014.

Kysymys	Asiakirja	Tarkastusten lkm	Tieto löytyi	Tieto ei löytynyt	Asiakirjaa ei ole	Vastausten virheellisyys %
Koko aineisto	-	584	544	15	25	93
7. Onko tämän valtuustokauden kuntastrategiassa käsitelty kuntalaisten liikunnan edistämistä?	kuntastrategia	155	142	8	5	92
8. Onko kunnassa laadittu liikuntasuunnitelma tai liikunnan kehittämisohjelma?	liikunta suunnitelma, liikuntaohjelma	128	117	0	11	91
12. Onko kunnassa suunnitelmaa/ohjelmaa pyöräilyn ja kävelyn edistämiseksi?	pyöräilyn ja kävelyn edistämisen suunnitelma, liikuntasuunnitelma, tekninen suunnitelma	106	101	1	4	95
14. Onko liikunnan edistämisestä vastaavan toimialan toiminta- ja taloussuunnitelmassa 2014 määritelty seurantamittarit lasten ja nuorten liikunnan edistämiseksi?	toiminta- ja taloussuunnitelma	119	115	4	0	97
18. Tehdäänkö liikunnan edistämisestä vastaavalla toimialalla seuraavista asioista vuosittainen yhteenveto niin, että se raportoidaan hyvinvointikertomuksessa tai vastaavassa?	hyvinvointikertomus tai vastaava	76	69	2	5	92

Avoin palaute

Tiedonkeruulomakkeen lopussa pyydettiin avoimella kysymyksellä palautetta ja kommentteja tiedonkeruusta. Palautetta antoi 33 prosenttia vastanneista.

Positiiviset palautteet ja kiitokset koskivat mm. TEAvisari-vertailutietojärjestelmän hyödyntämistä.

”Hyvä, että keräätte, analysoitte ja julkaisette, jotta päätöksentekijät voivat aiempaa herkemmin tarttua tähän teemaan.”

”Erityinen kiitos kyselyn järjestämisestä ja upeasta TeaVisari tuotteesta. Olemme käyttäneet sitä kovin monessa eri yhteydessä myymään liikuntatuotettamme. TeaVisarista on ollut iso apu meille monessa eri yhteydessä..”

”Teette arvokasta työtä keräämällä vertailutietoa, josta on hyötyä oman työn kehittämisessä. TEA-visari on napakka läpileikkaus kuntien toimintatavoista ja liikkunnan edistämisestä. Käytän jatkossakin TEA-visaria vertailutiedon löytymiseen.”

Tiedonkeruun sisältöjen kokonaisuus ja laajuus nostettiin esiin sekä negatiivisena että positiivisena asiana. Osa piti vastaamista hankalana, koska se edellytti tietojen kokoamista myös muilta toimialoilta, kuten tekniseltä toimelta tai varhaiskasvatukselta. Toisaalta nähtiin, että tiedonkeruu tuki kokonaiskuvan muodostamista ja auttoi löytämään uusia näkökulmia.

”Laajoja kysymyksiä, pirstaloidun tiedon kerääminen vaikea ja hankala.”

”Osa tiedonkeruusta on niin laaja-alaista, että asioiden selville saaminen vaatisi aika lailla ajankäyttöä. Eri hallintokunnissa saattaa olla hankkeita ja toimintoja, jotka eivät ole yleisesti tiedossa tai vaikeasti tietoon saatavissa.”

”Tällaisen laajan tiedonkeruun vastaamisen jälkeen, huomaa, kuinka asiat voisivat olla paremmin hoidettuna.”

”Hyvä ajoittain vastata tämän tyyppisiin kysymyksiin. Tulee heti itsekkin mietittyä kokonaisuuksia hieman uusilta näkökulmilta.”

Negatiiviset palautteet liittyivät erityisesti tiedonkeruulomakkeen pituuteen, vastausvaihtoehtojen niukuuteen ja suunnittelun sekä seurannan näkökulman korostumiseen.

”Kovin pitkä kysely ja tuntuu, että aina kiireellä tulee vastatuksi.”

”Tuntui kurjalta vastata moneen kysymykseen ei, vaikka asiat eivät ole niin mustavalkoisia, miltä vastauksista näyttää.”

”Kysely lähtee näkökulmasta, jossa korostetaan tiedonkeruuta, seuranta ja analysointia. Kunnassa keskitytään toiminnan järjestämiseen.”

Tiedonkeruun soveltuvuus ja haasteet pienille kunnille nostettiin esille useissa palautteissa.

”Yhden työntekijän liikuntatoimesta on kovin hankala kasaila työryhmiä ja esitellä tuotoksia ko. porukalle. Siksi osa vastauksista on ehkä todellisuutta karumpia. Esim. monet julkaisut on käyty läpi allekirjoittaneen toimesta, mutta ei esitelty eteenpäin, koska seuraavaa tahoa ei ole. Tutkimustuloksia on kuitenkin pyritty hyödyntämään jokapäiväisessä työssä. Pienessä kunnassa asiakaspalautetta tulee kyllä muutenkin, kuin kyselyjä järjestämällä.”

”Pienille kunnille tulisi olla erilainen kysely. Kysely lähtee näkökulmasta, jossa korostetaan tiedonkeruuta, seuranta ja analysointia. Kunnassa keskitytään toiminnan järjestämiseen.”

”Pienissä kunnissa yleensä toimitaan eikä ehditä tekemään suunnitelmia kuin vuosi kerrallaan aina talousarvion yhteydessä, jossa päätetään painopistealueista ja niillä resursseilla mitä on.”

Kehittämisehdotuksia annettiin palautteissa runsaasti. Ehdotukset liittyivät mm. lomakkeen jäsentämiseen, sisältöihin ja vastausvaihtoehtoihin.

”Enkä tiedä varhaiskasvatus suunnitelmasta, koska se kuuluu päiväkodille. Kysymykset pitäisi eritellä paremmin ja lisätä vapaavastausvaihtoehto jos mikään tarjoamistanne valinnoista ei täsmää.”

”Seuraavaan kyselyyn voisi laittaa taustatietoihin kohdan ”kunnan väestömäärä” ja jos määrä on alle 5000 asukasta, loput kysymykset voisi jättää vastaamatta.”

”Kyselyssä kysytään usein onko asiaa käsitelty toimialan johtoryhmissä. Meillä liikuntapalveluiden organisointi vastuu on delegoitu liikunta- ja nuorisopalveluille, joka on moneen muuhun kuntaan verrattuna iso tulosyksikkö. Tulosyksikkö käsittelee keskeisiä tuloksiaan omassa johtoryhmässään ja raportoi niistä suoraan lautakunnalle. Sivistystoimen toimialan johtoryhmässä käsitellään ja raportoidaan vain tiettyjä kokonaisuuksia.”

Tulokset

Kokonaistilanteen kehitys kunnissa 2010–2014

Liikunnan kokonaispisteet kuvaavat, miten kunnat ovat tarkastellulla neljän vuoden ajanjaksolla panostaneet laajojen väestöryhmien liikunnan edistämiseen. Kokonaispisteet antavat yleiskuvan siitä, miten liikunnan systemaattisen johtaminen, suunnittelu ja arviointi sekä voimavarat ja toiminnan järjestäminen tietyille erityisryhmille ovat kehittyneet. Tulosten mukaan selkeää positiivista kehitystä on tapahtunut, mutta kehitettävää on edelleen runsaasti (taulukko 6). Tuloksia luettaessa on huomioitava, että taulukossa ja TEAviisari-verkkopalvelussa alueita koskevat pisteet ovat väestöpainotettuja. Käytännössä suurella kaupungilla on suurempi merkitys koko maan pisteiden keskiarvoon kuin pienellä kunnalla.

Osa-alueiden tarkempi tarkastelu osoittaa, että selkeimmät vahvuudet olivat liikunnan johtamisessa ja kuntalaisten osallistumismahdollisuuksissa. Eniten kehitettävää oli edelleen liikunnan edistämiseen sitoutumisessa. (Taulukko 6.)

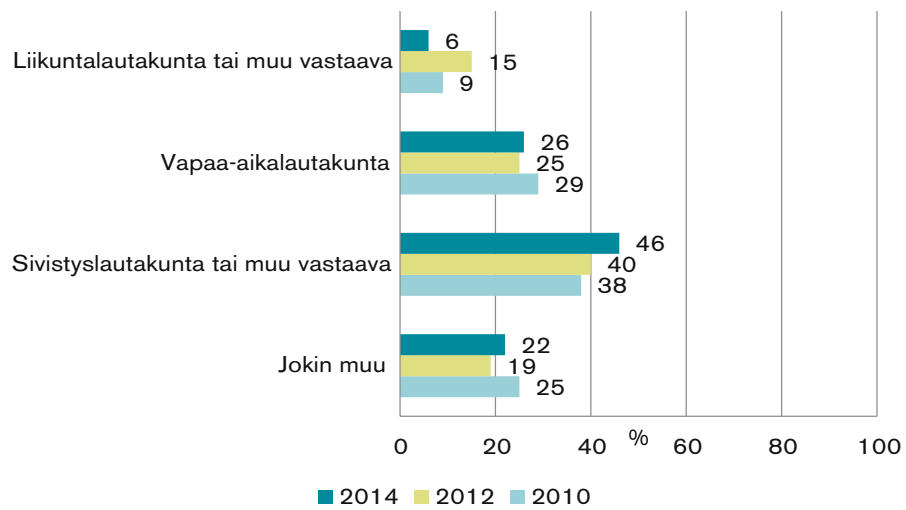
Taulukko 6. Terveystiedon edistämisen aktiivisuuden kehitys 2010–2014, pisteet.

Liikunta, koko maa	2010	2012	2014
Kokonaispisteet	59	66	67
Sitoutuminen	47	53	54
Johtaminen	58	74	77
Seuranta- ja tarveanalyysi	50	68	65
Voimavarat	67	68	64
Osallisuus	58	63	74
Muut ydintoiminnot	74	72	71

Liikunnan edistämisestä vastaava organisaatio kunnassa

Liikunnasta vastaavat luottamushenkilöorganisaatiot kunnissa olivat hyvin moninaisia. Sivistyslautakuntien osuus liikunnasta vastaavana luottamuselimenä on kasvanut. Lähes puolessa kunnista kuntalaisten liikuntapalveluista ja -paikoista vastasi sivistyslautakunta. Mitä pienemmästä kunnasta oli kyse, sitä useammin liikunnan edistämisestä vastasi sivistyslautakunta; alle 5000 asukkaan kunnista osuus oli 65 prosenttia. Mitä suuremmasta kunnasta oli kyse, sitä useammin liikunnan edistämisestä vastasi liikuntalautakunta. Vapaa-aikalautakunnat olivat yleisimmin Lounais-Suomessa. (Kuvio 1; liitetaulukko 1.)

Lähes neljäsosa kunnista raportoi liikunnan edistämisestä vastaavan luottamuselimen olevan jonkin muu kuin edellä mainittu. Yleisimmin mainittuja tahoja olivat yhdistetty kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta, nuoriso- ja liikuntalautakunta tai sivistys- ja vapaa-aikalautakunta. Myös kunnanhallitus, elämänlaatulautakunta, hyvinvointilautakunta, peruspalvelulautakunta ja liikelaitos tai muu vastaava oli mainittu liikunnan edistämisestä vastaavaksi tahoksi.

Kuvio 1. Liikunnan edistämisestä kunnassa vastaava luottamuselin vuosina 2010–2014. Prosenttiosuudet.

Sitoutuminen

Kunnan liikuntatoimen sitoutumista väestön liikunnan edistämiseen mitattiin seuraavilla tiedoilla:

1. Onko tämän valtuustokauden kuntastrategiassa käsitelty kuntalaisten liikunnan edistämistä?
2. Onko kunnassa laadittu liikuntasuunnitelma tai liikunnan kehittämisohjelma?
3. Onko kunnassa tehty lähiliikuntapaikkojen kehittämiseksi suunnitelmaa tai kehittämisohjelmaa?
4. Onko kunnassa suunnitelmaa/ohjelmaa pyöräilyn ja kävelyn edistämiseksi?
5. Onko liikunnan edistämistä käsitelty eri toimialojen hallinnonalakohtaisissa suunnitelmissa?
6. Miten liikunnan edistämisestä vastaavassa luottamushenkilöhallinnossa on käsitelty kansallisia ohjelmia, suosituksia ja tuloksia tämän valtuustokauden aikana (2013–2016)?
7. Miten liikunnan edistämisestä vastaavassa työryhmässä on käsitelty kansallisia ohjelmia, suosituksia ja tuloksia tämän valtuustokauden aikana?
8. Sisältyykö viimeksi laadittuun kunnan hyvinvointikertomukseen tai muuhun vastaavaan kuvaus kuntalaisten liikunta-aktiivisuudesta?
9. Onko kunnassa erillinen poikkihallinnollinen työryhmä, jossa käsitellään liikunnan edistämistä?

Liikunnan edistämisen strateginen suunnittelu

Useissa liikunnan strategiseen suunnitteluun liittyvissä kysymyksissä havaittiin myönteistä kehitystä. Reilusti yli puolet kunnista (154 kuntaa, 63 %) oli käsitellyt kuntalaisten liikunnan edistämistä kuluva valtuustokauden kuntastrategiassa. Liikunnan edistämisen käsittely kuntastrategiassa oli yhteydessä kunnan väestömäärään. Alle 10 000 asukkaan kunnissa hieman yli puolessa (55 %) oli liikunnan edistäminen nostettu esiin kuntastrategiassa. Alueelliset erot olivat pieniä. Yhteensä 25 kuntaa täsmensi avoimessa vastauksessa, miksi kuntastrategiassa ei käsitelty kuntalaisten liikunnan edistämistä. Yleisin syy oli, että kuntastrategiassa asioita käsitellään yleisemmällä tasolla tai muut asiat olivat menneet liikunnan edelle. Joissakin kunnissa liikuntatoimi ei ollut osallistunut strategian valmisteluun tai se oli vasta tekeillä. (Kuvio 2; liitetaulukko 2.)

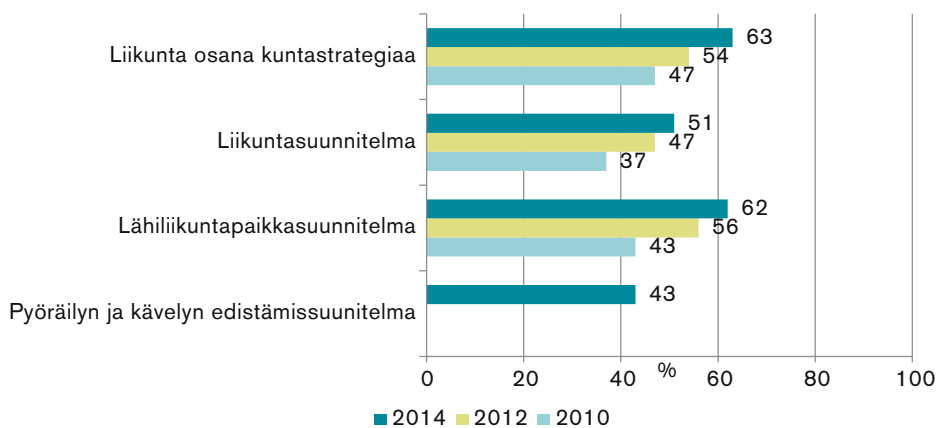
Puolet kaikista kunnista oli laatinut liikuntasuunnitelman tai kehittämisohjelman seudullisena tai kunnan omana toimintana. Neljäsosa oli laatinut liikuntasuunnitelman tai kehittämisohjelman erillisenä asiakirjana. 121 kuntaa ilmoitti, että liikuntasuunnitelmaa ei ole laadittu lainkaan. Liikuntasuunnitelma tai kehittämisohjelma oli yhteydessä kunnan asukasmäärään siten, että mitä suuremmasta kunnasta oli kyse, sitä useammin suunnitelma oli tehty. (Liitetaulukko 3.)

Lähes kaksi kolmasosaa (62 %) kunnista oli tehnyt lähiliikuntapaikkojen kehittämiseksi kuntakohtaisen suunnitelman tai kehittämisohjelman. Kolmasosa ei ollut laatinut lähiliikuntapaikkojen kehittämissuunnitelmaa tai ohjelmaa. Mikäli tällainen suunnitelma oli tehty, se oli usein tehty osana jotakin muuta suunnitelmaa, kuten liikuntapaikkasuunnitelmaa. Erillisten lähiliikuntapaikkasuunnitelmien yleisyys on sama kuin vuonna 2010. (Kuvio 2; liitetaulukko 4.)

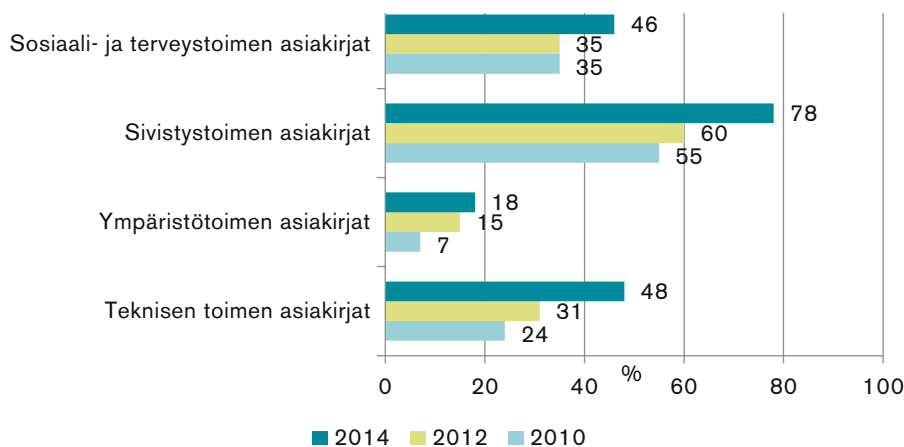
Noin 40 prosentissa kuntia oli tehty pyöräilyn ja kävelyn edistämiseksi suunnitelma. Suurimmat, yli 20 000 asukkaan kunnat olivat aktiivisimpia pyöräilyn ja kävelyn suunnitelmien tai ohjelmien laatimisessa. Eniten ko. suunnittelua oli tehty Pohjois-Suomen alueella. (Kuvio 2; liitetaulukko 5.)

Liikunnan edistäminen eri hallinnonalojen asiakirjoissa

Liikunnan edistämisen käsittely eri hallinnonalojen toimialakohtaisissa suunnitelmissa on yleistynyt. Suurin osa kunnista (78 %) raportoi, että liikunnan edistämistä oli käsitelty sivistystoimen asiakirjoissa. Lähes puolessa kunnista liikunnan edistäminen oli mukana sosiaali- ja terveystoimen ja yhtä suuressa osuudessa kunnista teknisen toimen suunnitelmissa. Ympäristötoimen asiakirjoissa liikunnan edistämistä oli käsitelty vain joka viidennessä kunnassa. (Kuvio 3.) ”Ei tietoa”-vastausten osuudet olivat suuria (12–60 %). Lisäksi 32 kuntaa ilmoitti, että liikunnan edistämistä oli käsitelty jossakin muussa asiakirjassa. Näissä vastauksissa nostettiin esiin esimerkiksi vapaa-aikatoimi, kaavoitus- ja kaupunkisuunnittelu, eri lautakuntien palve-

Kuvio 2. Liikunnan strateginen suunnittelu kunnissa vuosina 2010–2014. Prosenttiosuudet.

Kuvio 3. Liikunnan edistämisen käsittely hallinnonalakohtaisissa suunnitelmissa vuosina 2010–2014. Prosenttiosuudet.

lusopimukset ja koko kunnan suunnitteluun liittyvät strategiset asiakirjat.

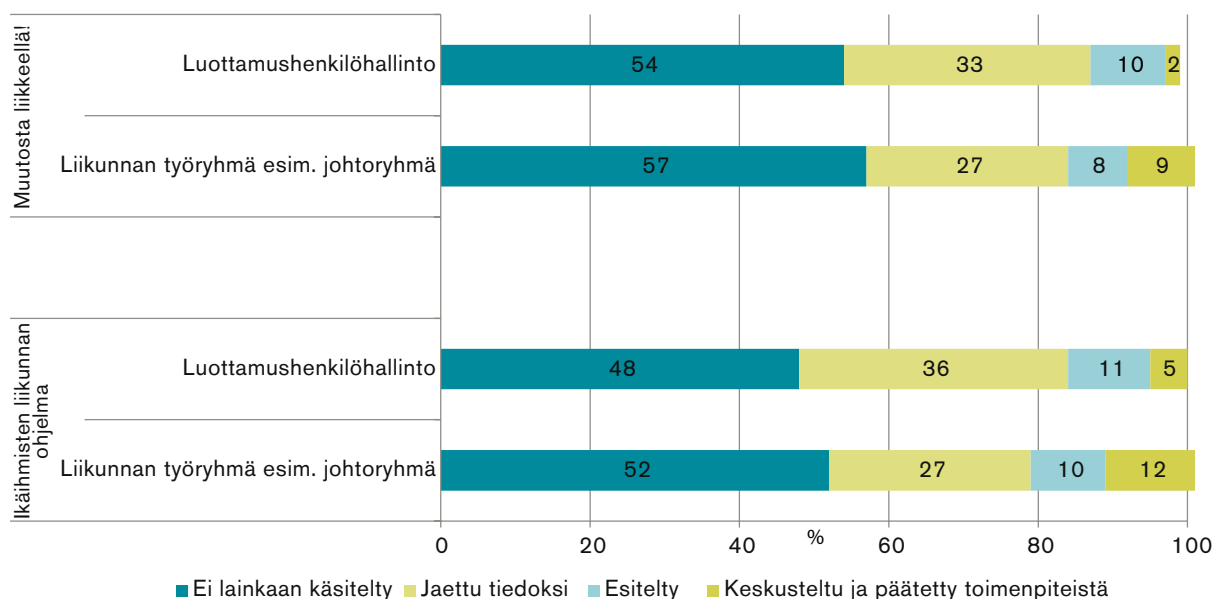
Valtakunnallisten ohjelmien ja suositusten hyödyntäminen

Kansallisten ohjelmien ja suositusten käsittely kuntien luottamushenkilöhallinnossa oli melko harvinaista. Kansalliset linjaukset terveyttä ja hyvinvointia edistävästä liikunnasta (STM 2013) oli jaettu tiedoksi 82 (33 %) kunnan luottamushenkilöhallinnossa. Vain kuuden kunnan luottamushenkilöhallinnossa (2 %) liikunnan edistämisen linjoista oli keskusteltu ja lisäksi päätetty toimenpiteistä. Yli puolet kunnista raportoiti, että ko. periaatepäätöstä ei vielä ollut käsitelty luottamushenkilöhallinnossa. Erityisesti pienten, alle 10 000 asukkaan kuntien luottamushenkilöhallinnossa näitä linjauksia ei ollut käsitelty. Myös ikäihmisten liikunnan kansallinen toimenpideohjelma (OKM 2011) oli kuntien luottamushenkilöhallinnossa heikosti huomioitu. Koko Suomen alueella vain 13 kunnan luottamushenkilöhallinto (5 %) oli keskustellut ja päättänyt toimenpiteistä ko. suosituksen perusteella. Lähes puolessa kunnista ikäihmisten liikunnan toimenpideohjelmaa ei ollut käsitelty lainkaan luottamushenkilöhallinnossa. (Kuvio 4; liitetaulukot 6–7.)

Tulokset kansallisten ohjelmien ja suositusten käsittelystä liikunnasta vastaavassa työryhmässä olivat samansuuntaisia. Hieman yli puolessa kunnista liikunnasta vastaava työryhmä ei ollut lainkaan käsitellyt kumpaakaan ohjelmaa tai suositusta. Yli 20 000 asukkaan kunnissa hyödyntäminen liikunnasta vastaavissa työryhmissä oli aktiivisinta. (Kuvio 4; liitetaulukot 8–9.)

Hieman yli puolet kunnista raportoiti, että ikäihmisten liikunnan kansallista toimenpideohjelmaa ei ollut käsitelty lainkaan liikunnan edistämisestä vastaavassa työryhmässä. Keskimäärin neljäsosassa kunnista ko. toimenpideohjelma oli jaettu tiedoksi, mutta vain 28 kuntaa (12 %) oli liikunnan edistämisestä vastaavassa työryhmässä keskustellut toimenpideohjelmasta ja päättänyt sen mukaisista toimenpiteistä. Ikäihmisten liikunnan kansallisen toimenpideohjelman käsittely oli yhteydessä kunnan kokoon, sillä suurten kaupunkien (asukasmäärä 50 000 tai yli) liikuntatoimen johtoryhmistä 20 prosenttia oli keskustellut ja päättänyt tämän ohjelman mukaisista toimenpiteistä. Alle 5000 asukkaan kunnissa vastaava osuus oli vain 5 prosenttia. (Liitetaulukko 9.)

Valtakunnallisista tietokannoista kartoitettiin kolmen eri tietolähteen tulosten hyödyntämistä: Koulu-terveyskysely, Terveystiedon edistämisen vertailutietojär-

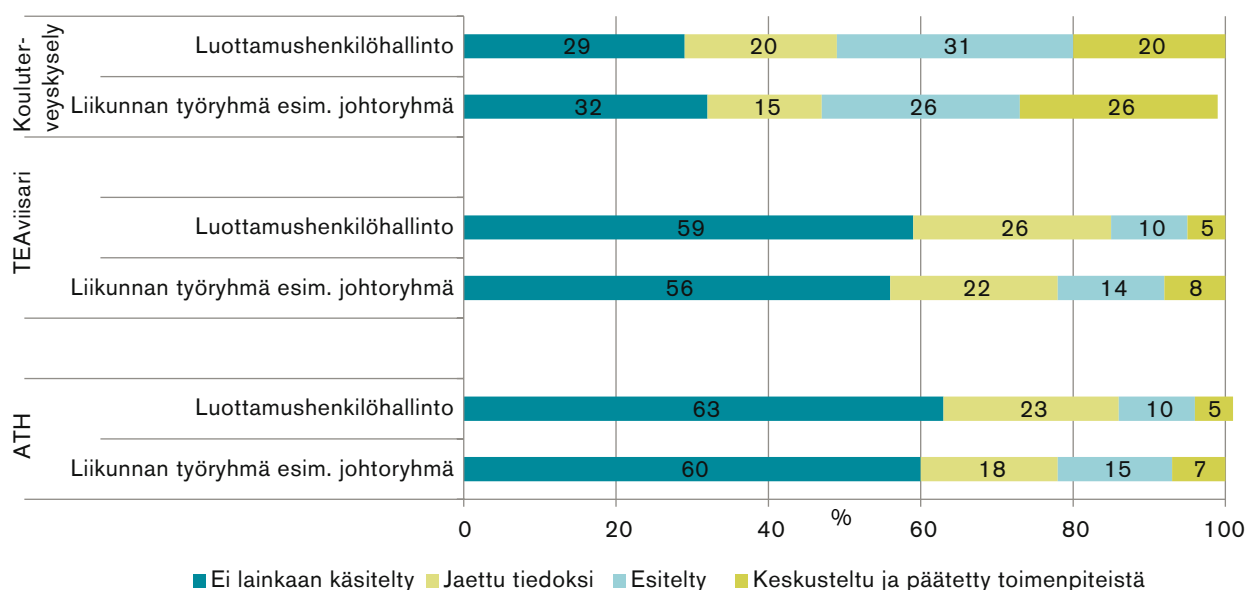
Kuvio 4. Kansallisten ohjelmien käsittely liikunnan edistämisestä vastaavassa luottamushenkilöhallinnossa ja liikunnan työryhmässä vuonna 2014. Prosenttiosuudet.

jestelmä TEAviisari ja Alueellinen terveys- ja hyvinvointitutkimus (ATH). Yleisimmin luottamushenkilöhallinnossa, kuten liikunnan edistämisestä vastaavassa lautakunnassa ja liikunnasta vastaavassa työryhmässä käsitelty tietolähde oli Kouluterveyskysely. Noin joka neljännessä kunnassa oli kyselyn tulosten perusteella päätetty myös toimenpiteistä. Joko kolmannessa kunnassa ei ollut käsitelty Kouluterveyskyselyn tuloksia lainkaan kuluvan valtuustokauden aikana. (Kuvio 5; liitetaulukot 10–15.)

TEAviisarin ja ATH:n tulosten käsittely oli harvinaisempaa kuin Kouluterveyskyselyn. Näistä tuloksista oli kunnan luottamushenkilöhallinnossa keskusteltu ja toimenpiteistä päätetty 11 kunnassa (5 % kaikista kunnista). Reilusti yli puolet kunnista ei ollut käsitellyt tuloksia luottamushenkilöhallinnossa lainkaan (59 % ja 63 %). Kunnan koko vaikutti tulosten käsittelyyn niin, että suuret kunnat hyödynsivät tuloksia pieniä kuntia useammin. Pohjois-Suomessa tuloksia hyödynnettiin eniten. (Kuvio 5; liitetaulukot 10–15.)

Tieto kuntalaisten liikunta-aktiivisuudesta kuntien hyvinvointikertomuksissa

Kuvaukset kuntalaisten liikunta-aktiivisuudesta olivat yleistyneet hyvinvointikertomuksissa. Myös hyvinvointikertomusten laatiminen oli yleistynyt. Vain 28 kuntaa ilmoitti, että hyvinvointikertomusta ei laadita lainkaan. Toisaalta 15 prosentilla ei ollut tietoa asiasta. Lähes puolessa kunnista hyvinvointikertomukseen sisältyi kuvaus kuntalaisten liikunta-aktiivisuudesta. Isoissa, yli 50 000 asukaan kunnissa liikunta-aktiivisuus oli huomioitu 85 prosentissa hyvinvointikertomuksia. Alueiden välillä eroja oli hieman. Yleisintä liikunta-aktiivisuuden sisältyminen hyvinvointikertomukseen oli Pohjois-Suomessa sekä Lapissa ja harvinaisia kuvaukset olivat Itä-Suomessa. (Kuvio 6; liitetaulukko 16.)

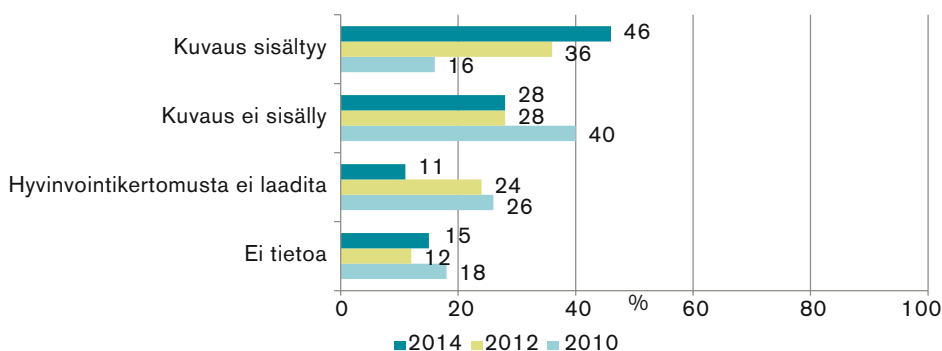

Kuvio 5. Tulosten käsittely liikunnan edistämisestä vastaavassa luottamushenkilöhallinnossa ja liikunnan työryhmässä vuonna 2014. Prosenttiosuudet.

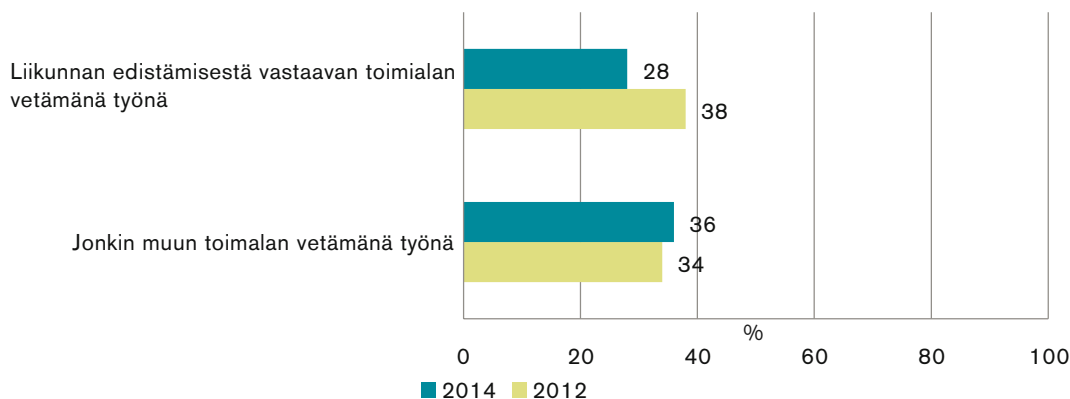
Liikunnan edistämistä käsittelevä työryhmä kunnassa

Poikkihallinnolliset työryhmät liikunnasta vastaavan toimialan vetäminä olivat vähentyneet. Kunnista 72 prosenttia ilmoitti, että heillä ei ollut liikunnasta vastaavan toimialan vetämänä toimivaa poikkihallinnollista työryhmää, jossa käsitellään liikuntaan liittyviä asioita. Mitä suuremmasta kunnasta oli kyse, sitä useammin tällainen työryhmä oli perustettu. Jonkin muun kuin liikunnasta vastaavan toimialan vetämä liikunnan edistämistä käsittelevä poikkihallinnollinen työryhmä toimi 36 prosentissa vastanneista kuntia. Tällaisena työryhmänä mainittiin usein hyvinvointiryhmä. (Kuvio 7; liitetaulukko 17–18.)

Kaikkiaan 109 kuntaa täsmensi poikkihallinnollisen työn organisoinnin puuttumista avoimessa vastauksessa. Näissä vastauksissa raportoitiin, että poikkihallinnollista työtä ei tehty erikseen ja järjestelmällisesti, vaan se toteutui tapauskohtaisesti osana päivittäistä työtä. Poikkihallinnollista työtä tuettiin myös keskittämällä liikunnan edistäminen yhdelle henkilölle ja tarvittaessa asioita vietiin kunnan johtoryhmätyöskentelyyn ja toimialajohtajien linjattavaksi. Erityisesti pienissä organisaatioissa poikkihallinnollisen työn organisoinnille ei nähty välttämättä tarvetta tai organisointi oli epävirallista. Muutamissa vastauksissa nostettiin esiin alueellinen organisointi liikunnan edistämisen eteenpäin viemiseksi ja kaikkien toimijoiden yhteen saattamiseksi. Poikkihallinnollista työtä ei välttämättä organisoitu liikunnan näkökulmasta, vaan organisoinnin lähtökohtana olivat strategian painopisteet, elämänkaarimalli tai muu vastaava.

Kuvio 6. Kuntalaisten liikunta-aktiivisuuden sisältyminen hyvinvointikertomukseen vuosina 2010–2014. Prosenttiosuudet.

Kuvio 7. Kunnassa on poikkihallinnollinen työryhmä, jossa käsitellään liikunnan edistämistä vuosina 2012–2014. Prosenttiosuudet.

Johtaminen

Terveyttä edistävän liikunnan johtamista mitattiin seuraavilla tiedoilla:

1. Onko liikunnan edistämisestä vastaavassa työryhmässä päätetty vuosien 2013–2014 aikana toimenpiteistä, joiden tavoitteena on edistää mahdollisimman laajasti koko väestön liikuntaa?
2. Onko liikunnan edistämisestä vastaavan toimialan toiminta- ja taloussuunnitelmassa 2014 määritelty tavoitteet, toimenpiteet, resurssit ja seurantamittarit kuntalaisten liikunta-aktiivisuuden edistämiseksi?
3. Onko sovittu, mikä hallintokunta koordinoi terveyttä ja hyvinvointia edistävää liikuntaa kokonaisuutena?
4. Tehdäänkö kunnassa yhteistyötä liikunnan edistämiseksi eri toimijoiden kesken?

Kuntien toimenpiteet, joilla edistetään laajasti koko väestön liikuntaa

Yli puolet kunnista (58 %) ilmoitti että, kunnassa oli päätetty vuosien 2013–2014 aikana toimenpiteistä, joiden tavoitteena on edistää mahdollisimman laajasti kunnan väestön liikuntaa. Tämä oli hieman vähentynyt vuodesta 2012, jolloin 63 prosenttia kunnista oli määrittänyt tärkeimmät toimenpiteet. Alueellisia eroja ei esiintynyt, mutta toimenpiteistä päättäminen oli selvästi yhteydessä kunnan suurempaan asukasmäärään.

Avoimien vastausten perusteella keskeisiä toimenpiteitä, joilla pyrittiin lisäämään laajasti kunnan väestön liikuntaa olivat mm. lähiliikuntapaikkojen rakentaminen ja seuratoiminnan tukeminen. Vastauksissa

korostui myös liikuntaneuvonnan ja ohjaustoiminnan palveluketjujen kehittäminen sekä toimenpiteiden kohdentaminen eri ikäryhmien liikunta-aktiivisuuden lisäämiseksi. Konkreettisista esimerkkejä kuntakohtaisista kohdennetuista liikunnan edistämisen toimenpiteistä ja hankkeista oli muutamia, kuten seuraavat:

”Toimenpiteet vähävaraisten perheiden liikunnan turvaamiseksi”

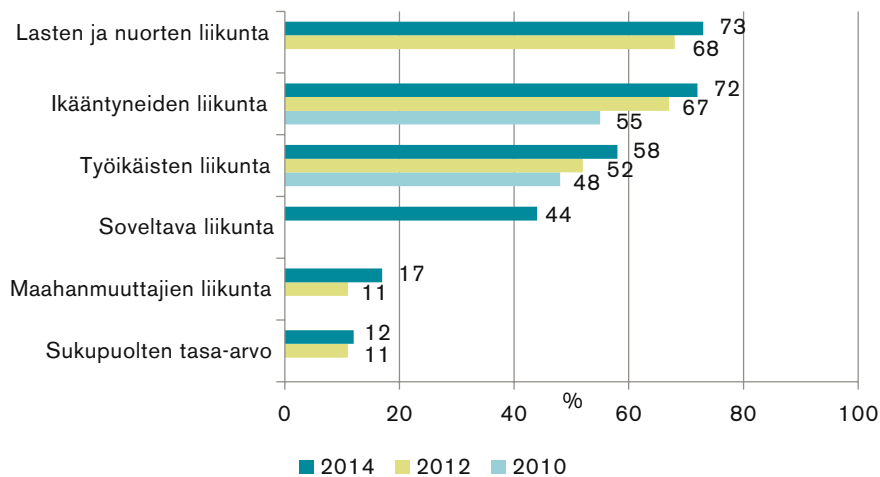
”Asuinaluekohtaisen liikunnan edistämishankkeen käynnistäminen ja seuranta”

”Nuorten ”liikuntatakuu”/ Drop Outin vähentämisen yhteistyössä valittujen seurojen kanssa”

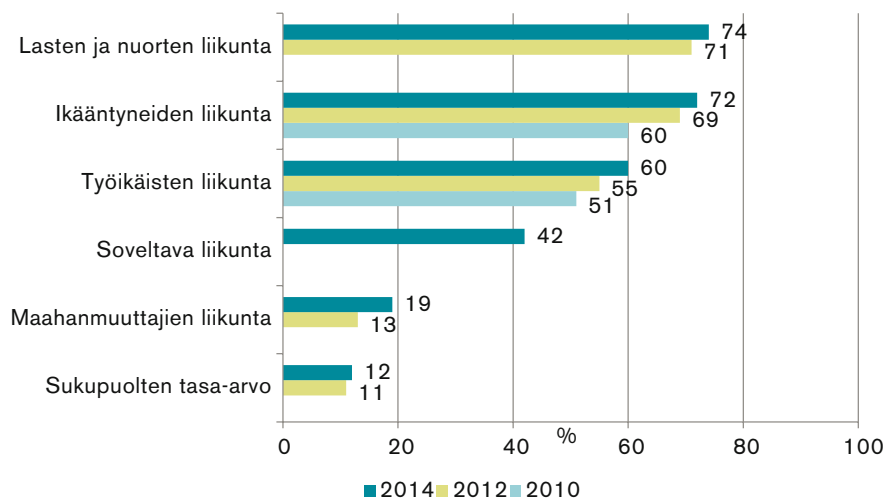
Liikunnan edistäminen toiminta- ja taloussuunnitelmissa

Liikunnan edistämisen tavoitteiden, toimenpiteiden, resurssien ja seurantamittareiden asettaminen vuositaisissa toiminta- ja taloussuunnitelmissa oli yleisintä. Muutos oli nähtävissä sekä lasten, nuorten, työikäisten, ikääntyneiden että maahanmuuttajien liikunnan edistämässä. Sukupuolten tasa-arvo oli edelleen harvoin esillä toiminta- ja taloussuunnitelmissa. (Kuviot 8–11; liitetaulukko 19.)

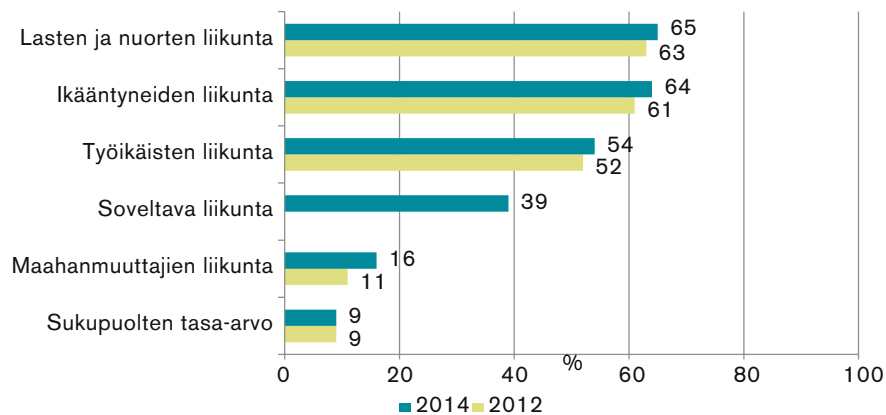
Erityisesti lasten ja nuorten sekä ikääntyneiden liikuntaan liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet olivat yleisiä toiminta- ja taloussuunnittelussa. Edellä mainitut asiat oli määrittänyt yli 70 prosenttia kunnista. Työikäisten liikunnan edistämisen tavoitteet ja toimenpiteet oli määritetty lähes 60 prosentissa kunnissa.

Kuvio 8. Liikunnan edistämisen tavoitteet on määritelty liikunnasta vastaavan toimialan toiminta- ja taloussuunnitelmassa vuosina 2010–2014. Prosenttiosuudet.

Kuvio 9. Toimenpiteet on määritelty liikunnasta vastaavan toimialan toiminta- ja taloussuunnitelmassa vuosina 2010–2014. Prosenttiosuudet.

Kuvio 10. Resurssit on määritelty liikunnasta vastaavan toimialan toiminta- ja taloussuunnitelmassa vuosina 2012 ja 2014. Prosenttiosuudet.

Soveltavan liikunnan tavoitteet oli määritetty alle puolessa kunnista (43 %). (Kuviot 8–9.) Suuremmissa kunnissa tavoitteet, toimenpiteet ja seurantamittarit oli kuvattu suunnitelmissa pieniä kuntia useammin lähes kaikissa ikäryhmissä. Poikkeuksena oli lasten ja nuorten liikunnan edistäminen.

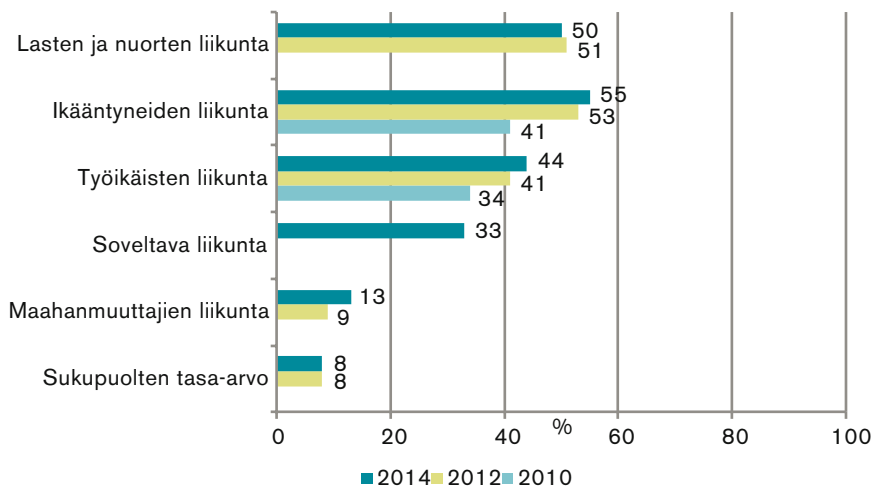
Vastausten mukaan heikoiten suunnitelmissa oli määritelty liikunnan edistämisen seurantamittarit. Seurantamittarit oli eri ikäryhmistä määritelty parhaiten ikääntyneiden (55 %) ja heikoiten työikäisten liikunnan edistämiseen (44 %). Lasten ja nuorten liikunnan edistämisen seurantamittarit oli määritetty joka toisessa kunnassa. (Kuvio 11.)

Terveyttä edistävän liikunnan koordinointi ja yhteistyö

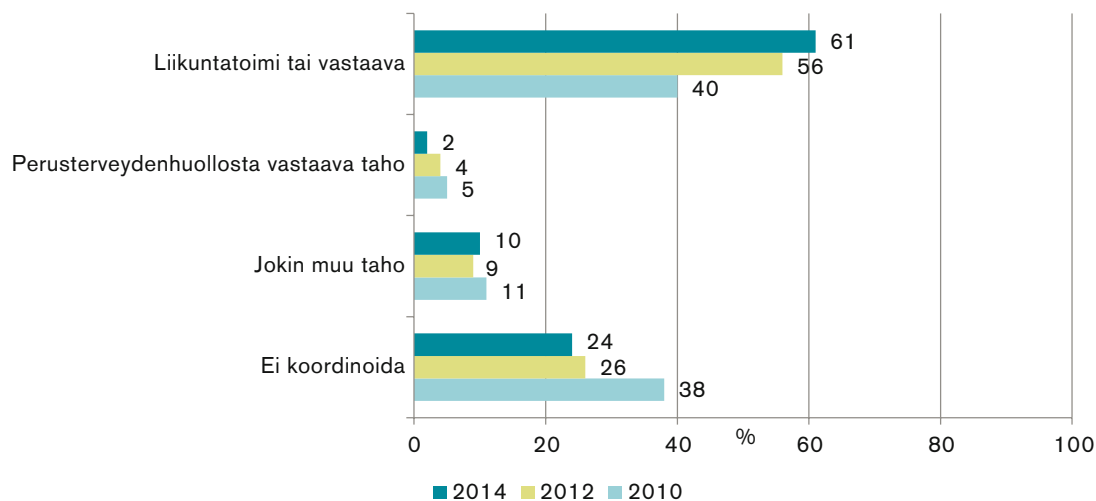
Terveyttä ja hyvinvointia edistävän liikunnan koordinoinnista sopiminen oli yleistynyt. Koordinointi oli 61 prosentissa kuntia kunnan liikuntatoimen vastuulla. Perusterveydenhuolto koordinoi terveyttä

ja hyvinvointia edistävää liikuntaa 4 kunnassa (2 %) ja jokin muu taho 10 prosentissa kaikista kunnista. Muita mainittuja tahoja olivat esimerkiksi hyvinvointiryhmä, sosiaali- ja terveystoimi, hyvinvointipalvelut, vapaa-aikatoimi ja sivistyslautakunta. Neljäsosa kunnista ilmoitti, että kunnassa ei ole erikseen sovittu terveyttä ja hyvinvointia edistävää liikuntaa koordinoivaa tahoja. Koordinoinnista sopiminen ei liittynyt kunnan kokoon. Yleisintä koordinoinnista sopiminen oli Etelä-Suomessa ja kehitettävää ko. asiassa oli erityisesti Länsi- ja Sisä-Suomessa, Lounais-Suomessa sekä Itä-Suomessa. (Kuvio 12; liitetaulukko 20.)

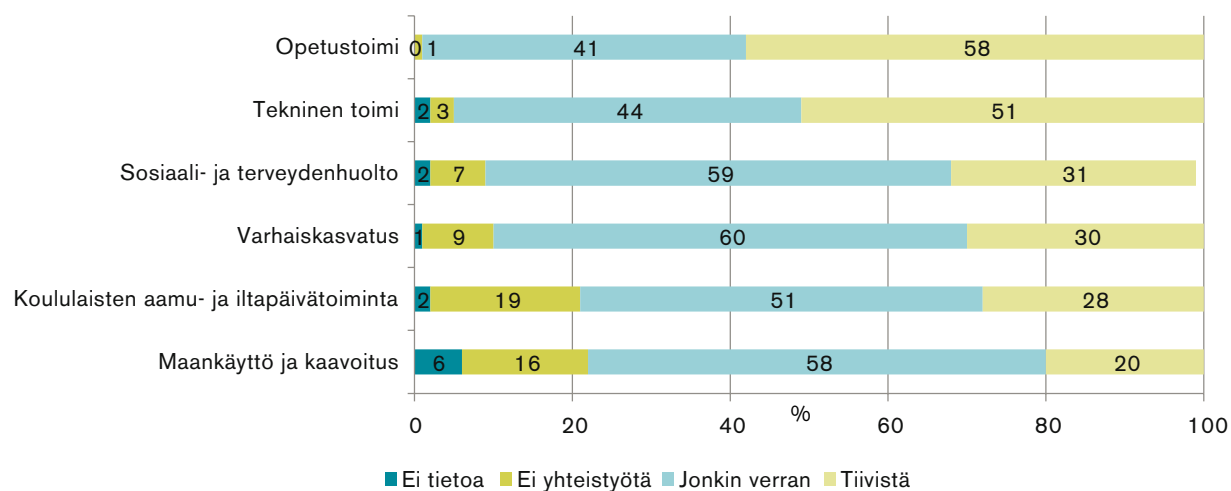
Liikunnasta vastaava taho kunnassa teki tiivistä yhteistyötä liikunnan edistämiseksi erityisesti opetustoimen (58 %) ja teknisen toimen (51 %) kanssa. Sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa tiivistä yhteistyötä teki 77 kuntaa (31 %). Yli 50 000 asukaan kunnista 60 prosentissa yhteistyö oli tiivistä sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa, kun vastaava osuus alle 5000 asukaan kunnissa oli 16 prosenttia. (Kuvio 13.)

Kuvio 11. Seurantamittarit on määritelty liikunnasta vastaavan toimialan toiminta- ja taloussuunnitelmassa vuosina 2010–2014. Prosenttiosuudet.

Kuvio 12. Terveystä ja hyvinvointia edistävän liikunnan koordinointi kokonaisuutena vuosina 2010–2014. Prosenttiosuudet.

Kuvio 13. Liikunnasta vastaavan tahon ja muiden toimijoiden välinen yhteistyö kunnassa liikunnan edistämiseksi vuonna 2014. Prosenttiosuudet.

Seuranta ja arviointi

Liikunnan edistämisen seurantaa ja arviointia kunnissa mitattiin seuraavilla tiedoilla:

1. Seurataanko liikunnan edistämisestä vastaavalla toimialalla säännöllisesti kuntalaisten liikunta-aktiivisuutta, urheiluseuratoimintaan osallistuvien lasten ja nuorten suhteellista osuutta ja kuntalaisten tyytyväisyyttä liikuntapaikkoihin tai -palveluihin?
2. Tehdäänkö liikunnan edistämisestä vastaavalla toimialalla vuosittainen yhteenveto em. asioista niin, että se raportoidaan hyvinvointikertomuksessa tai vastaavassa?
3. Onko em. asioita esitelty luottamushenkilöhallinnolle, liikunnasta vastaavalle työryhmälle, hyvinvointin ja terveyden edistämisen johtoryhmälle tai kunnan johtoryhmälle vuoden 2013 aikana?

Tieto kuntalaisten liikunta-aktiivisuudesta ja liikuntapalveluiden käytöstä

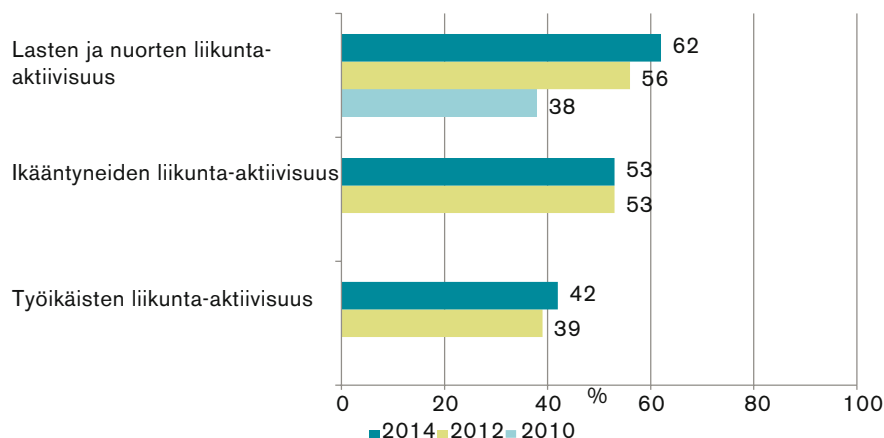
Eri-ikäisten kuntalaisten liikunta-aktiivisuuden seuranta oli hieman yleistynyt. Erityisesti lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuuden seurannassa oli myönteistä kehitystä vuodesta 2010. Lähes puolet kunnista seurasi lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta vuosittain tai jatkuvasti liikunnasta vastaavalla toimialalla. Joka kuudes kunta seurasi ko. ikäryhmän liikunta-aktiivisuutta joka toinen vuosi. Toisaalta 75 kunnassa (31 %) lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta ei seurattu lainkaan, vaikka lähes kaikilla kunnilla oli mahdollisuus käyttää THL:n toteuttaman Kouluterveyskyselyn tuloksia. Kouluterveyskyselyn indikaattoreita esimerkiksi nuorten vapaa-ajan liikunta-aktiivisuudesta on julkaistu SOTKANet-indikaattoripankissa (ks. www.sotkanet.fi).

Tulosten mukaan tämä tieto ei ollut käytössä kuntien liikunnasta vastaavilla toimialoilla. Väestöpohjaltaan isoissa kunnissa lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta seurattiin aktiivisemmin kuin pienissä kunnissa. Yleisintä lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuuden seuranta oli Pohjois-Suomessa ja kehitettävää asiassa oli eniten Länsi- ja Sisä-Suomessa. (Kuvio 14; liitetaulukko 21–22.)

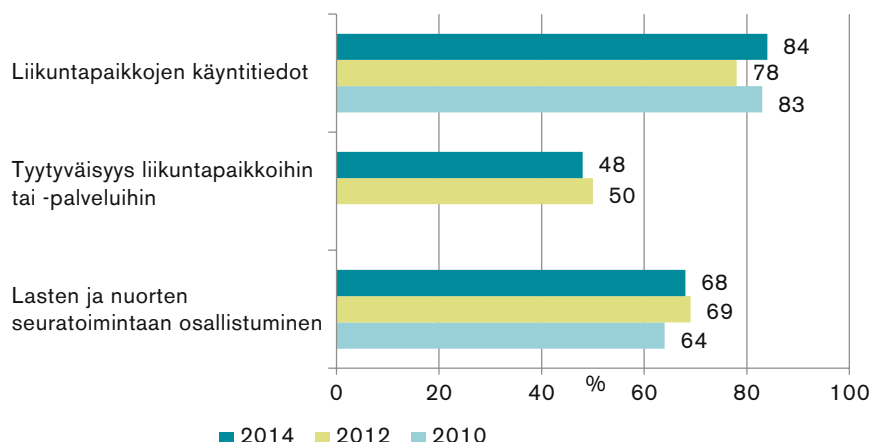
Liikuntapalveluihin liittyvien tietojen seurannassa ei ollut tapahtunut suuria muutoksia. Yleisimmin kunnissa seurattiin liikuntapaikkojen käyntitietoja ja kuntalaisten tyytyväisyyttä liikuntapaikkoihin tai -palveluihin. Vähintään kahden vuoden välein liikuntapaikkojen käyntitietoja seurasi 84 prosenttia kunnista. Kaksi kolmasosa kunnista seurasi säännöllisesti myös liikuntaseuratoimintaan osallistuvien lasten ja nuorten suhteellista osuutta. Kuntalaisten tyytyväisyyttä liikuntapaikkoihin tai -palveluihin seurattiin lähes joka toisessa kunnassa vähintään kahden vuoden välein, mutta pidemmällä aikavälillä (neljän vuoden välein) kuntalaisten tyytyväisyyttä palveluihin seurasi 73 prosenttia kunnista. (Kuvio 15; liitetaulukko 21.)

Kerättyjen liikuntaan liittyvien tietojen raportointi ja esittely

Yli puolet kunnista (55 %) teki vuosittaisen yhteenvedon liikuntapaikkojen käyntitiedoista sekä raportoi nämä tiedot hyvinvointikertomuksessa tai vastaavassa. Sen sijaan yhteenvedot eri-ikäisten kuntalaisten liikunta-aktiivisuudesta olivat harvinaisempia. Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuudesta raportoitavan yhteenvedon teki vuosittain alle kolmasosa kunnista (29 %).

Kuvio 14. Liikunta-aktiivisuuden seuranta vähintään kahden vuoden välein liikunnasta vastaavalla toimialalla vuosina 2010–2014. Prosenttiosuudet.

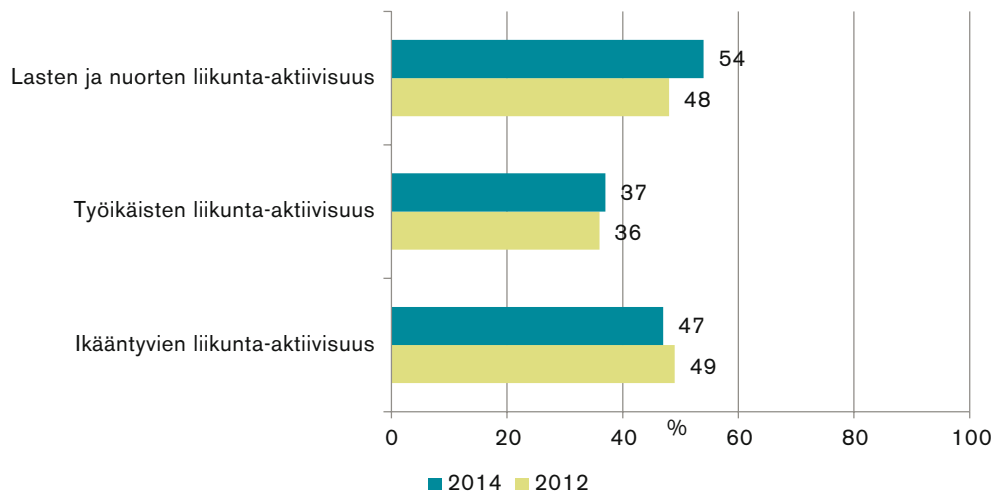

Kuvio 15. Liikuntapaikkoihin ja seuratoimintaan liittyvien tietojen seuranta vähintään kahden vuoden välein liikunnasta vastaavalla toimialalla vuosina 2010–2014. Prosenttiosuudet.

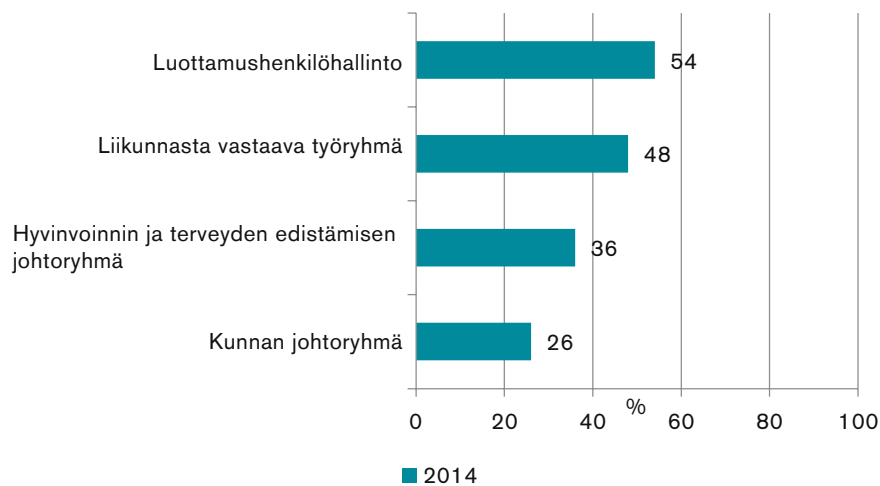
Harvinaisinta raportointi oli keskikokoisissa kunnissa (asukasluku 10 000–19 999), joista hieman alle 20 prosenttia teki vuosittaisen yhteenvedon. (Liitetaulukko 23.)

Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuuden esittely luottamushenkilöhallinnolle oli hieman yleistynyt vuodesta 2012. Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta oli esitelty luottamushenkilöille yli puolessa kunnista ja liikunnasta vastaavalle työryhmälle, kuten toimialan johtoryhmälle, lähes puolessa kunnista (48 %). Kuntien johtoryhmissä sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtoryhmissä tietoja oli esitelty noin joka kolmannessa kunnassa. Esittely oli yleisempää asukasluvultaan suurissa kunnissa. (Kuvio 16–17; liitetaulukko 24.)

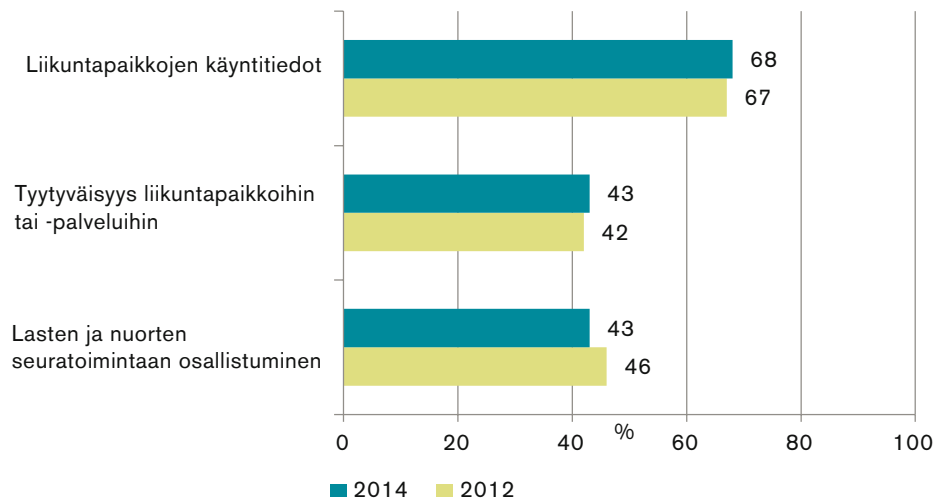
Liikuntapaikkojen käytitietojen ja kuntalaisten tyytyväisyyden esittely luottamushenkilöhallinnolle oli lähes samalla tasolla kuin vuonna 2012 (kuvio 18). Lasten ja nuorten seuratoimintaan osallistumista oli esitelty hieman harvemmin kuin aiemmin. Merkittävin ero tietojen seurannan ja niiden esittelyn välillä oli juuri lasten ja nuorten urheiluseuratoimintaan osallistumisessa. Kaksi kuntaa kolmesta seurasi urheiluseuratoimintaan osallistuvien lasten ja nuorten osuutta säännöllisesti, mutta näitä tietoja esiteltiin kuitenkin luottamushenkilöille vain 43 prosentissa kuntia. (Kuviot 15 ja 18.)

Kuvio 16. Liikunta-aktiivisuuden esittely luottamushenkilöhallinnolle vuosina 2012–2014. Prosenttiosuudet.

Kuvio 17. Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuuden esittely eri tahoille vuonna 2014. Prosenttiosuudet.

Kuvio 18. Liikuntapaikkoihin ja seuratoimintaan liittyvien tietojen esittely luottamushenkilöhallinnolle vuosina 2012–2014. Prosenttiosuudet.

Voimavarat

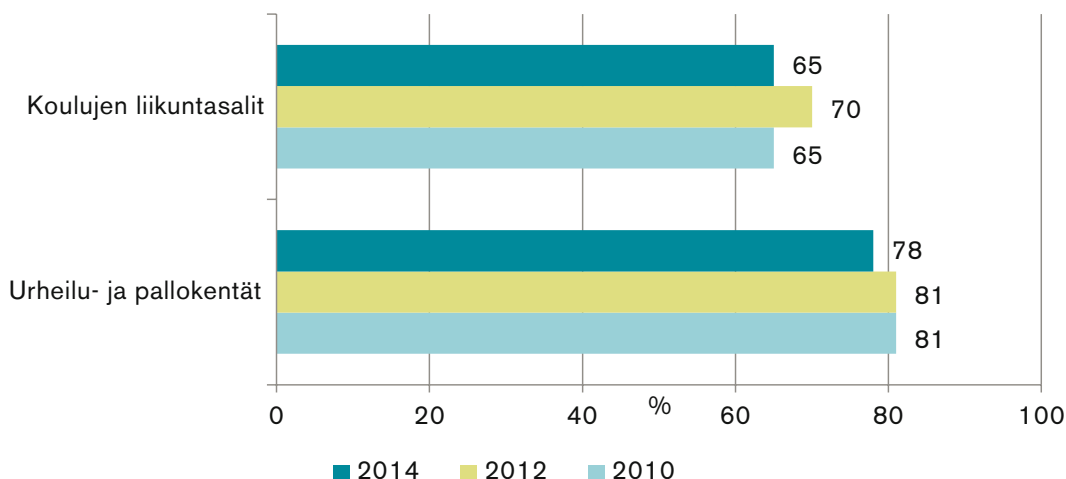
Kuntalaisten liikunnan edistämiseen liittyviä voimavaroja mitattiin seuraavilla tiedoilla:

1. Kuinka suuren osuuden seurojen harjoitusvuoromaksut kattavat liikuntapaikkojen todellisista ylläpito- ja pääomakuluista?
2. Mitä liikunnan hallinnon ja suunnittelun ammattihenkilöitä kunnassa toimii?
3. Kuinka monta kilometriä kuntanne alueella on kunnan ylläpitämiä kevyen liikenteen väyliä? (Tieto poimittiin tilastokeskuksesta)
4. Mitä liikuntapaikkoja kunnassa on? (Tieto poimittu Lipas-järjestelmästä)
5. Kuinka monta valtion liikuntapaikkastrategian määritelmät täyttävää lähiliikuntapaikkaa on kuntanne alueella valmistunut 2000-luvun aikana?
6. Liikunnan ja ulkoilun kustannukset kunnassa (Tilastokeskuksen tiedot liikunnan ja ulkoilun kustannuksista)

Harjoitusvuoromaksujen subventointi kuntien liikuntapaikoilla

Liikunta- ja urheiluseurojen maksamat vuokrat kuntien liikuntapaikoilla olivat nousseet erityisesti aikuisten harjoitusvuorojen osalta. Myös lasten ja nuorten harjoitusvuoroissa maksuttomuus osoitti vähenemisen merkkejä, mutta muutos ei ollut yhtä selkeä. Aikuisten harjoitusvuorot olivat liikunta- ja urheiluseuroille lasten ja nuorten vuoroja kalliimpia. (Kuviot 19–20.)

Harjoitusvuoromaksut koulujen liikuntasaleissa ja urheilu- ja pallokentillä olivat vahvemmin subventoituja väestöpohjaltaan pienissä kunnissa kuin isoissa kunnissa. Esimerkiksi aikuisten harjoitusvuorot koulujen liikuntasaleissa olivat maksuttomia 42 prosentissa pienimpiä kuntia, sen sijaan suurimmista kunnista vain muutamassa vuorot olivat maksuttomia. (Liite- taulukot 25–26 ja 29–30.)

Kuvio 19. Lasten ja nuorten harjoitusvuorot maksuttomuus liikuntaseuroille vuosina 2010–2014. Prosenttiosuudet.

Kuntien tuki liikunta- ja urheiluseurojen harjoitusvuoroihin vaihteli riippuen liikuntapaikasta. Lasten ja nuorten harjoitusvuoroista urheilu- ja pallokentillä seurat maksoivat alle kymmenesosan todellisista ylläpito- ja pääomakuluista 90 prosentissa kuntia. (Liitetaulukko 26.) Myös lasten ja nuorten harjoitusvuorot koulujen liikuntasaleissa olivat vahvasti kuntien subventoimia liikunta- ja urheiluseuroille. Edellä mainittujen vuorojen maksuttomuus oli yleisempää asukasmäärältään pienissä kunnissa. (Liitetaulukko 25.)

Uimahalleissa ja jäähalleissa lasten ja nuorten harjoitusvuorot olivat täysin maksuttomia liikunta- ja urheiluseuroille alle 10 prosentissa kuntia. Näissä liikuntapaikoissa liikunta- ja urheiluseurojen maksamat osuudet todellisista ylläpitokustannuksista vaihtelivat nolasta sataan prosenttiin. (Liitetaulukko 27–28.)

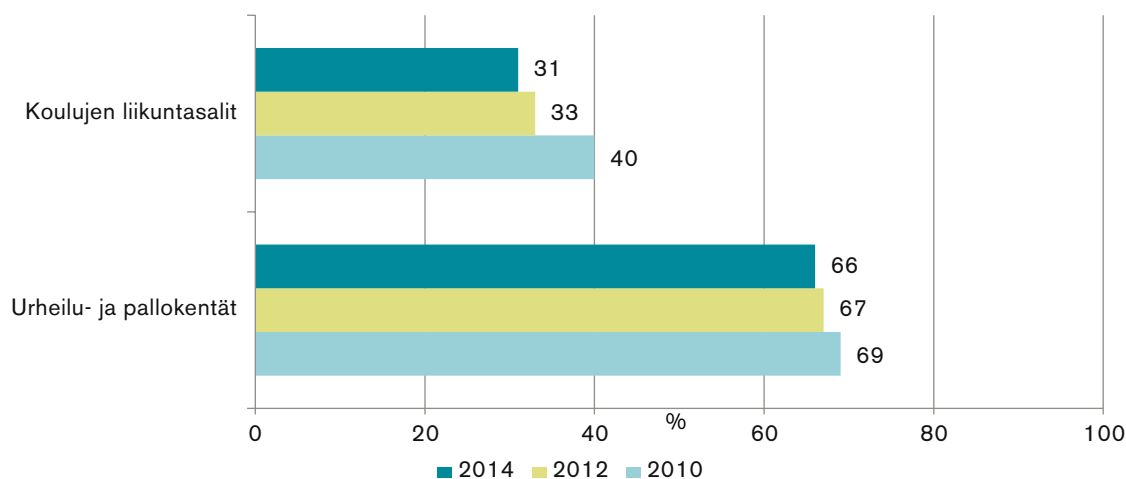
Kunnissa toimivat liikunnan ammattihenkilöt

Liikunnan edistämisen hallinnon ja suunnittelun henkilöitä toimi kunnissa saman verran kuin vuonna 2012. Keskimäärin edellä mainittuihin tehtäviin käytettiin neljä päivää viikossa (0,8 henkilötyövuotta) väestöpohjaltaan 10 000 asukkaan kokoisessa kunnassa. Liikunnan edistämisen hallinnon ja suunnittelun henkilöitä oli sekä maaseutumaaisissa että kaupunkimaaisissa kunnissa. (Liitetaulukko 33.)

Päätoimisten liikunnan edistämisestä vastaavien johtavien viranhaltijoiden määrä oli hieman vähentynyt. Vuonna 2014 päätoimisia viranhaltijoita oli joka viidennessä (20 %) kunnassa, vuonna 2012 26 prosentissa kuntia. Johtavien viranhaltijoiden liikunnan edistämiseen käyttämä työaika ja virkanimikkeet vaihtelivat edelleen laajasti. Nimikkeinä mainittiin liikuntajohtajien ja vastaavien lisäksi esimerkiksi liikuntasihtööri, vapaa-aikasihtööri, sivistystoimenjohtaja ja liikunnanohjaaja. Väestöpohjaltaan suurissa kunnissa johtavien viranhaltijoiden työpanosta kohdennettiin enemmän liikuntapalveluihin kuin pienissä kunnissa. Liikuntapalvelujen kohdistuvat päätoimiset johtavan viranhaltijan tehtävät olivat yleisimpiä Etelä-Suomessa ja harvinaisimpia Lounais-Suomessa. (Liitetaulukko 34.)

Kevyen liikenteen väylät

Kunnan ylläpitämien kevyen liikenteen väylien määrä poimittiin kuntien Tilastokeskukselle raportoimista talous- ja toimintatiedoista. Kevyen liikenteen väyliä oli keskimäärin 1,7 metriä asukasta kohden. Kevyen liikenteen väylien määrä (metriä/asukas) vaihteli väestöpohjan ja tilastollisen kuntaryhmitäytymisen mukaan. Eniten kevyen liikenteen väyliä oli kaupunkimaaisissa kunnissa ja vähiten maaseutumaaisissa kunnissa. Alueelliset erot olivat pieniä. (Liitetaulukko 35.)

Kuvio 20. Aikuisten harjoitusvuorojen maksuttomuus liikuntaseuroille vuosina 2010–2014. Prosenttiosuudet.

Kuntien liikuntapaikat

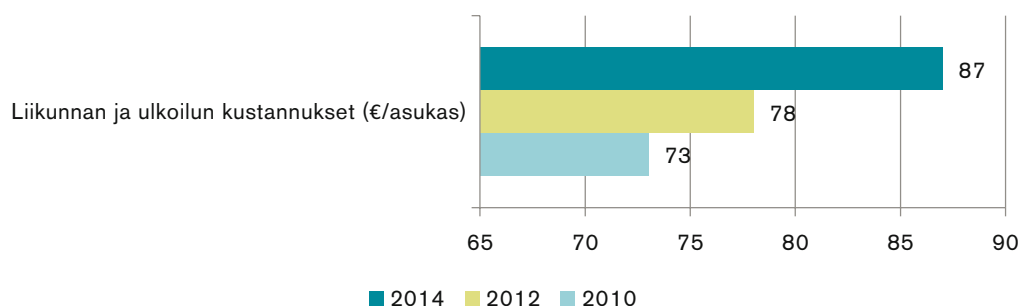
Kuntien liikuntapaikkatiedot poimittiin valtakunnallisesta liikunnan paikkatietojärjestelmästä (Lipas, www.liikuntapaikat.fi). Lipas on valtakunnallinen ja julkinen liikunnan paikkatietojärjestelmä, jota hallinnoi Jyväskylän yliopiston liikuntatieteellinen tiedekunta ja rahoittaa opetus- ja kulttuuriministeriö. Lipas-järjestelmässä on tietoa liikuntapaikoista, virkistysalueista, ulkoilureiteistä ja liikuntatoimen taloudesta. Kuntien liikuntapaikkojen tarkastelussa laskettiin yhteen kaikki Lipas-järjestelmään kirjatut liikuntapaikat riippumatta paikan omistajasta.

Kunnissa oli keskimäärin 9,3 liikuntapaikkaa tuhatta asukasta kohden vuonna 2014. Liikuntapaikkoja oli keskimäärin 8,8 vuonna 2010. Liikuntapaikkojen lukumäärä vaihteli kunnan väestömäärän mukaan. Selvästi eniten liikuntapaikkoja tuhatta asukasta kohti oli kunnissa, joiden väestömäärä oli alle 5000 (noin 14 liikuntapaikkaa/1000 asukasta). Vastaavasti yli 20 000 asukkaan kunnissa luku oli noin 5. Liikuntapaikkojen määrä tuhatta asukasta kohti vaihteli tilastollisen kuntaryhmittymyksen mukaan kaupunkimaisten kuntien viidestä maaseudun kahteentoista liikuntapaikkaan. Myös alueiden välillä oli havaittavissa jonkin verran eroja. Lapissa liikuntapaikkoja oli 21 tuhatta asukasta kohden, muilla AVI-alueilla 7–12/1000 asukasta. (Liitetaulukko 36.)

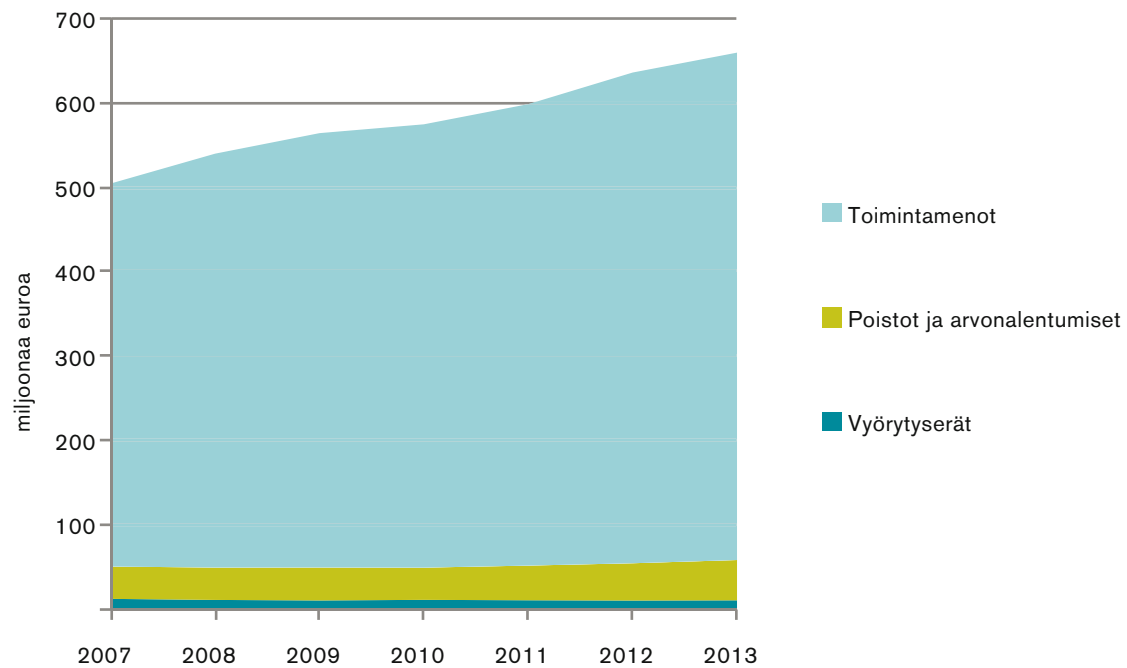
Tiedonkeruuseen osallistuneissa kunnissa oli valmistunut keskimäärin kolme uutta lähiliikuntapaikkaa 2000-luvun aikana. Uusien lähiliikuntapaikkojen määrä oli suurempi kaupunkimaisissa kuin taajaan asutuissa tai maaseutumaisissa kunnissa. Myös kunnan väestömäärä oli yhteydessä lähiliikuntapaikkojen valmistumiseen siten, että yli 50 000 asukkaan kunnissa lähiliikuntapaikkoja oli valmistunut erityisen paljon (keskimäärin 10). Alueellisia eroja oli vähän. (Liitetaulukko 37.)

Liikunnan ja ulkoilun kustannukset kunnissa

Kustannustiedot poimittiin Tilastokeskuksen julkaisemista kuntien käyttötaloustilastoista tehtävuokasta 355, liikunta ja ulkoilu. Kustannuksiin laskettiin toimintamenot, poistot ja arvonalentumiset sekä vyörytyserät. Vuonna 2013 keskimääräinen kustannus oli 87 euroa asukasta kohti, mutta kuntien väliset erot olivat suuria (Kuvio 21; liitetaulukko 38). Kuviossa 22 on kuvattu kustannusten kehitys koko maan tasolla vuosina 2007–2013. Kustannukset ovat kasvaneet vuoden 2007 504 miljoonasta eurosta lähes 660 miljoonaan euroon vuonna 2013.

Kuvio 21. Liikunnan ja ulkoilun kustannukset kunnissa vuosina 2010–2014. Euroa/asukas. (Lähde: Tilastokeskus)

Kuvio 22. Liikunnan ja ulkoilun kustannukset koko maassa vuosina 2007–2013. (Lähde: Tilastokeskus)

Osallisuus

Kuntalaisten osallisuutta kunnassa tapahtuvaan liikunnan edistämiseen mitattiin seuraavilla tiedoilla:

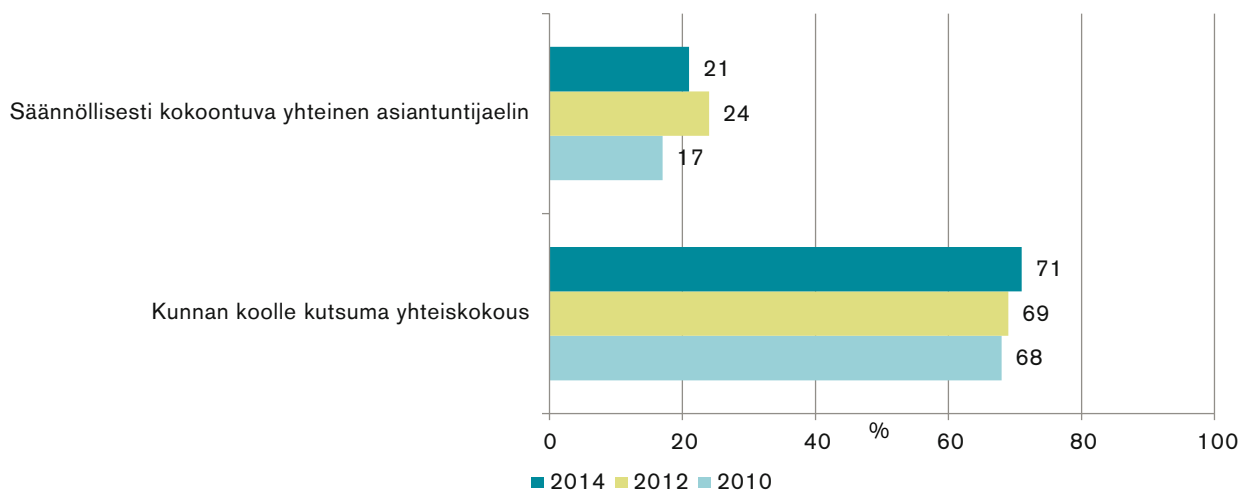
1. Toimiiko kunnassa liikuntaseurojen ja liikuntatoimen yhteiselimiä?
2. Kerättiinkö asukkailta palautetta esim. liikuntaympäristön tai liikuntapalveluiden kehittämiseen (eri tapoja lueteltuna)?
3. Toteutettiinko liikuntapaikkojen tai -palveluiden käyttäjille erillisiä asiakaspalvelukyselyjä sisäliikuntatiloista, urheilu- ja pallokentistä, ulkoilureiteistä tai ohjatusta toiminnasta?

Kuntalaisten ja liikuntatoimen yhteistyö

Kunnista 21 prosenttia raportoi, että niissä kokoontui säännöllisesti liikuntaseurojen edustajista valittu

asiantuntijaelin. Asiantuntijaelinten määrä oli hieman laskenut vuodesta 2012, mutta yleistynyt kuitenkin vuodesta 2010. Asiantuntijaelinten yleisyys oli yhteydessä kunnan asukaslukuun, siten että suuret kunnat raportoivat ko. yhteistyömuodon toiminnasta kunnassa useammin kuin pienet kunnat. Lähes joka kolmannessa yli 50 000 asukkaan kunnassa oli ko. asiantuntijaelin. Alueellisesti asiantuntijaelimiä oli vähiten Länsi- ja Sisä-Suomessa sekä Lapissa ja kattavimmin ko. toimintaa oli Lounais-Suomessa. (Kuvio 23; liitetaulukko 39.)

Kuntien koolle kutsumat liikuntaseurojen ja yhdistysten yhteistyökokoukset olivat hieman yleistyneet. Kunnista 71 prosenttia ilmoitti, että heillä kokoontui liikuntaseurojen ja kunnan yhteiskokous. (Kuvio 23; liitetaulukko 40.)

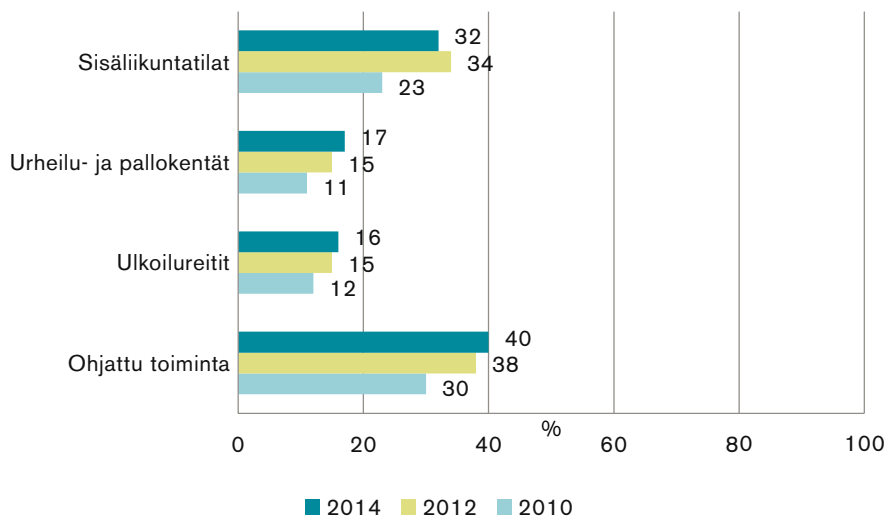
Kuvio 23. Kunnan ja liikunta- ja urheiluseurojen yhteistyötavat vuosina 2010–2014. Prosenttiosuudet.

Palautteet liikuntaympäristöstä tai liikuntapalveluista

Alle puolet kunnista oli kerännyt liikuntaympäristöjen tai liikuntapalveluiden kehittämiseen palautetta asiakkailta suoraan kysymällä. Yleisimmin palautteita kerättiin palautelaatikon avulla, mutta asiakaskyselyjä tehtiin lähes yhtä monessa kunnassa. Kolmasosa kunnista keräsi asiakaspalautetta sähköisesti verkon kautta. Palautteita kerättiin kaikilla tavoilla useammin isoissa kuin pienissä kunnissa. (Liitetaulukko 41.)

Noin kolmannes kunnista oli kerännyt asukkailta palautetta liikuntaympäristön tai liikuntapalvelujen kehittämiseen tilannekohtaisissa asukasilloissa. Suunnitelmallisten asukasfoorumien kautta palautetta kerättiin harvemmin. Suuremmat kunnat hyödynsivät erilaisia asukkaiden kuulemistilaisuuksia pieniä yleisemmin. Pohjois-Suomessa ja Lounais-Suomessa kerättiin palautetta suunnitelmallisten asukasfoorumien avulla muuta maata vähemmän. Lounais-Suomessa myös tilannekohtaisten asukasiltojen palautteita kerättiin harvemmin. (Liitetaulukko 42.)

Palautekyselyt liikuntapaikkojen tai -palvelujen käyttäjille olivat yleistyneet. Myös urheilu- ja pallokenttien, ulkoilureittien ja ohjatun toiminnan asiakkaille tehty kyselyt olivat yleistyneet tasaisesti vuodesta 2010. Sisäliikuntatiloihin liittyvät asiakaskyselyt olivat yleistyneet vuodesta 2010, mutta vähentyneet hieman vuodesta 2012. Palautekyselyjen teemoina korostuivat ohjattu liikuntatoiminta ja sisäliikuntatilat. Vähintään joka kolmannessa kunnassa oli kerätty ko. aiheesta palautetta. Alle viidennes kunnista oli tehnyt asiakaspalautekyselyjä urheilu- ja pallokentistä tai ulkoilureiteistä. Erityisesti kaupunkimaisissa kunnissa palautekyselyjä tehtiin aktiivisesti. Vähiten ohjattuun toimintaan liittyviä asiakaspalautekyselyjä oli toteutettu Länsi- ja Sisä-Suomen ja Lapin alueilla, aktiivisimmin Etelä- ja Pohjois-Suomessa (Kuvio 24; liitetaulukko 43.)

Kuvio 24. Asiakaspalautekyselyt kunnan liikuntapaikkojen tai -palvelujen käyttäjille vuosina 2010–2014. Prosenttiosuudet.

Koko väestön liikunnan edistämisen ydintoiminnot

Seuraavien kysymysten avulla selvitettiin kunnan liikuntatoimessa tehtäviä muita liikunnan edistämisen ydintoimintoja:

1. Järjestettiinkö kunnassanne kohdennettua liikuntaneuvontaa tai liikkumisryhmiä eri ryhmille?
2. Ovatko liikunnan edistämisestä vastaavat viranhaltijat osallistuneet valmisteilla olevien suunnitelmien ja ohjelmien tai lautakuntapäätösten vaikutusten ennakkoarviointiin (EVA)?
3. Mitä varhaiskasvatuksen liikkumista lisäävistä toimenpiteistä on toteutettu kuntanne varhaiskasvatuksessa?
4. Mitä koulupäivän liikuntaa lisäävistä toimenpiteistä on toteutettu koulussanne lukuvuonna 2012–2013? (Tiedon antajina rehtorit ”Terveiden ja hyvinvoinnin edistäminen peruskouluissa 2013” -tiedonkeruussa.)

Kunnissa järjestetty liikuntaneuvonta ja liikkumisryhmät

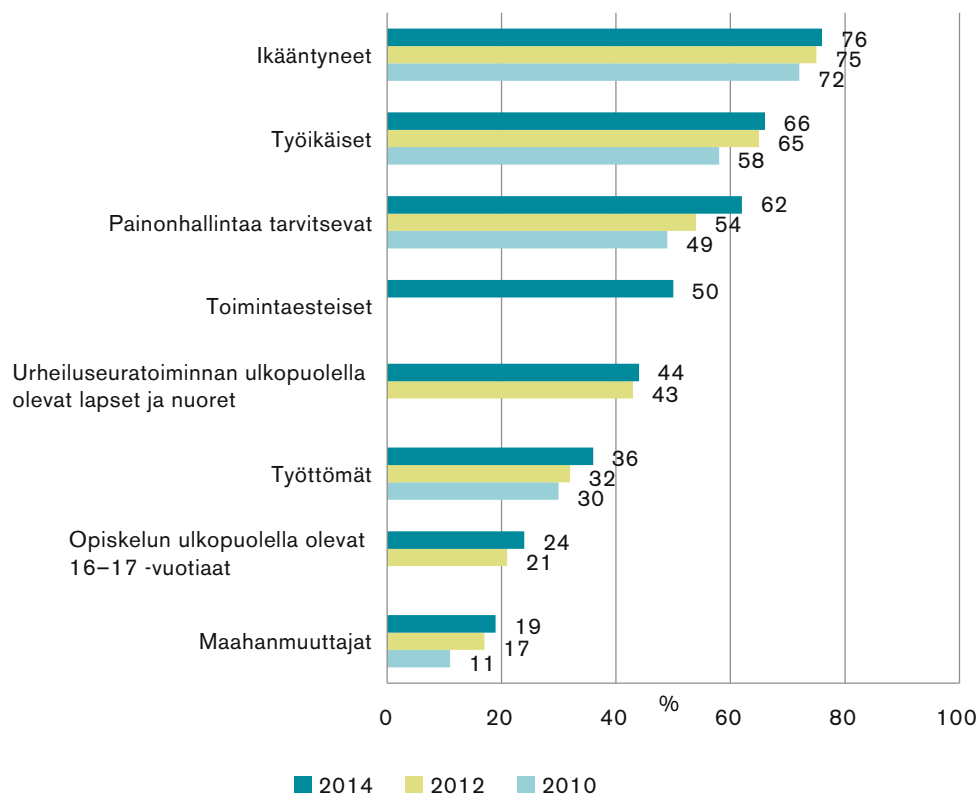
Kohdennetussa liikuntaneuvonnassa näyttää tapahtuneen myönteistä kehitystä kunnissa. Liikuntaneuvontaa järjestettiin erityisesti ikääntyneille ja työikäisille. Reilusti yli puolessa kuntia oli järjestetty neuvontaa myös painonhallintaa tarvitseville. Joka toisessa kunnassa oli neuvontaa toimintaesteisille. Seuranta-aikana erityisesti painonhallintaa tarvitsevien liikuntaneuvonta yleistyi. Liikuntaseuratoiminnan ulkopuolella

oleville lapsille ja nuorille kohdennettu liikuntaneuvonta ei juuri yleistynyt. (Kuvio 25.)

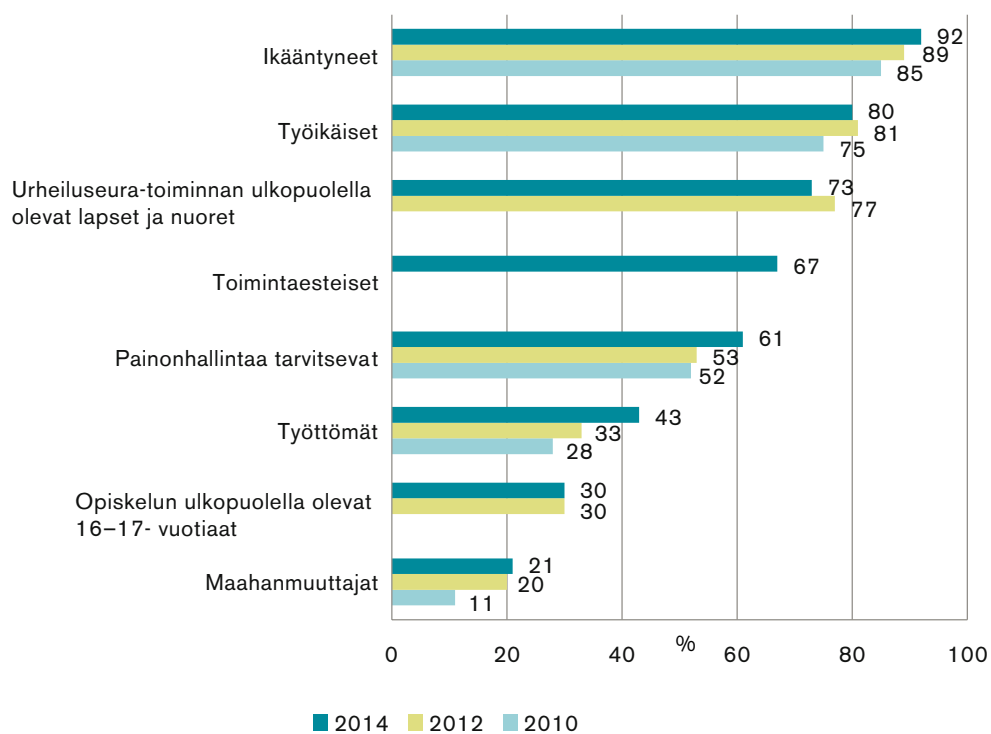
Hieman useammassa kuin joka kolmannessa kunnassa järjestettiin kohdennettua liikuntaneuvontaa työttömille. Joka neljännessä sitä järjestettiin opiskelun ulkopuolella oleville 16–17-vuotiaille nuorille. Maahanmuuttajille kohdennettua liikuntaneuvontaa oli järjestetty kysytyistä erityisryhmistä vähiten, vain 19 prosentissa kuntia. (Kuvio 25.)

Liikkumisryhmien järjestäminen eri kohderyhmille ei yleistynyt kunnissa yhtä laajasti kuin liikuntaneuvonta. Kuitenkin ikääntyneille, painonhallintaa tarvitseville, työttömille ja maahanmuuttajille suunnatut liikkumisryhmät yleistyivät. Näistä seurantajaksolla eniten lisääntyivät työttömille suunnatut ryhmät. Työikäisille sekä urheiluseuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille järjestetty ryhmätoiminta hieman väheni. Opiskelun ulkopuolella oleville 16–17-vuotiaille liikkumisryhmät olivat yhtä yleisiä kuin aiemmin. (Kuvio 26.)

Liikkumisryhmät olivat yleisempiä kuin kohdennettu liikuntaneuvonta lähes kaikissa kysytyissä kohderyhmissä. Painonhallintaa tarvitseville ja maahanmuuttajille molemmat työmuodot ovat lähes yhtä yleisiä. (Kuviot 25–26.)

Kuvio 25. Kunnissa järjestetty kohdennettu liikuntaneuvonta vuosina 2010–2014. Prosenttiosuudet.

Kuvio 26. Kunnissa järjestetyt kohdennetut liikumisryhmät vuosina 2010–2014. Prosenttiosuudet.

Vaikutusten ennakkoarviointi

Noin kolmasosa kunnista raportoi liikuntatoimen asiantuntijoiden osallistuneen suunnitelmien, ohjelmien tai lautakuntapäätösten vaikutusten ennakkoarviointiin (EVA). Vaikutusten ennakkoarviointi oli liittynyt liikuntarakentamishankkeisiin tai lautakuntapäätösten valmisteluun (35–36 %). Joka viidennessä kunnassa vaikutusten ennakkoarviointiin oli osallistuttu palvelujen tuottamistapojen selvityksessä. Väestöpohjaltaan 10 000–19 999 asukkaan kunnissa vaikutusten ennakkoarviointi oli aktiivisinta. Alueellisesti aktiivisimpia olivat Etelä-Suomen kunnat ja vähiten aktiivisia kunnat olivat Itä-Suomessa. (Liitetaulukko 44.)

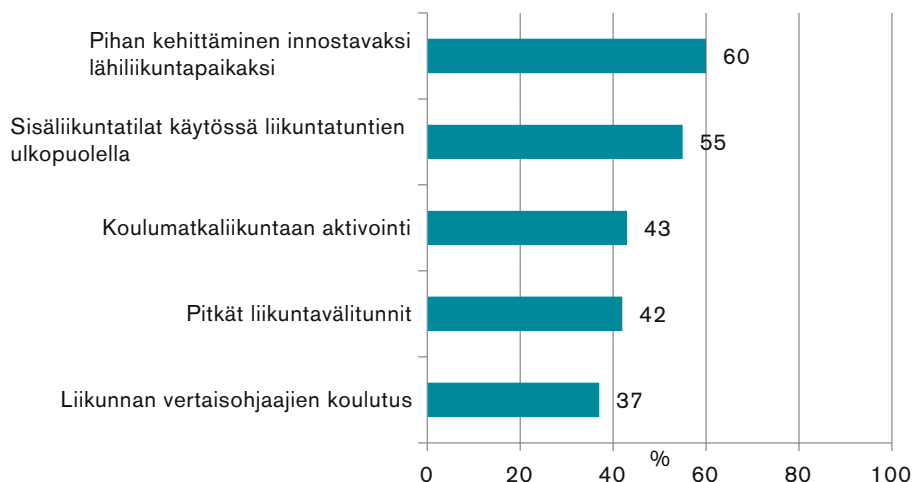
Liikunnan edistäminen varhaiskasvatuksessa

Lasten liikunnallisuutta edistävät toimintatavat oli kirjattu 79 prosentissa kunnista kunnan varhaiskasvatussuunnitelmaan. Hieman harvemmin järjestettiin täydennyskoulutusta liikkumisen ja hyvinvoinnin yhteyksistä varhaiskasvatuksen henkilöstölle (70 prosentissa kuntia). (Liitetaulukot 45–46.)

Liikuntaa lisäävät toimenpiteet koulupäivän aikana

Peruskouluissa yleisimmin (60 %) käytetty keino koulupäivän aikaisen liikunnan lisäämiseen oli pihojen kehittäminen liikkumiseen innostavaksi ja houkutteleviksi lähiliikuntapaikoiksi. Pihoja oli kehitetty kaiken kokoisissa kouluissa, mutta yläkouluissa (40 %) muita koulutyyppisiä harvemmin. Yli puolessa peruskouluista (55 %) hyödynnettiin aktiivisesti sisäliikuntatiloja liikuntatuntien ulkopuolella koulupäivien aikana. Sisäliikuntatiloja hyödynnettiin aktiivisemmin suurissa kuin pienissä peruskouluissa. Yläkouluista 45 prosentissa oli tehty toimenpiteitä ko. asian edistämiseksi. (Kuvio 27; liitetaulukot 47–48.)

Hieman yli 40 prosentissa peruskouluista oppilaita aktivoitiin koulumatkaliikuntaan ja käytössä oli pitkät liikuntavälitunnit. Yläkouluissa ko. toimenpiteitä käytettiin vain joka kuudennessa koulussa. Alueellisesti tarkasteltuna pitkien liikuntavälituntien käyttämisessä oli eniten kehitettävää Lounais-Suomessa ja Lapissa. Kysytyistä liikunnan lisäämisen toimenpiteistä vähiten hyödynnettiin oppilaiden kouluttamista liikunnan vertaisohjaajiksi (välituntiliikuttajiksi). Vertaisohjaajia oli 37 prosentissa peruskouluista. Vertaisohjaajien koulutus liittyi koulun kokoon. (Kuvio 27; liitetaulukot 49–50.)

Kuvio 27. Liikuntaa lisäävät toimenpiteen koulupäivän aikana vuonna 2014. Prosenttiosuudet peruskouluista.

Yhteenvetoa ja pohdintaa

Laajojen väestöryhmien liikunnan edistämistä kunnissa tarkasteltiin nyt kolmannen kerran. Ensimmäiset indikaattorit kehitettiin vuonna 2010 Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen, opetus- ja kulttuuriministeriön liikuntayksikön, kuntien, Suomen Kuntaliiton ja aluehallintoviranomaisten yhteistyönä. Kutakin tiedonkeruuta valmisteltaessa ryhmä on kokoontunut arvioimaan kriittisesti edellisen tiedonkeruun indikaattoreita ja kehittänyt niitä, jotta ne kuvaisivat yhä luotettavammin kunnan toimintaa laajojen väestöryhmien liikunnan edistämisessä. Viimeisimmän tiedonkeruun yhteydessä suoritettiin ensimmäistä kertaa myös aineiston luotettavuuden ja laadun tarkistus. Yhteensä viiden indikaattorin tulokset tarkastettiin kuntien asiakirjoista. Kaiken kaikkiaan tarkastettiin 584 asiakirjaa ja korjattavia tietoja oli 40. Luotettavuuden kannalta oleellista on, että virheellisten tietojen toimittaminen ei ollut systemaattista. Yhden virheellisen tiedon oli antanut 23 kuntaa ja kaksi virheellistä tietoa seitsemän kuntaa. Kun aineistossa on yhteensä 92 indikaattoria, voidaan kunnan liikunnanedistämistä kuvaavan tunnusluvun sanoa kuvaavan varsin luotettavasti kunnan tilannetta.

Liikunnan kokonaisuuden tarkastelu osoittaa, että kunnat ovat tarkastellulla neljänvuoden ajanjaksolla kehittäneet toimintojaan oikeaan suuntaan, vaikka paljon on vielä tekemistäkin. Osa-alueiden tarkastelu osoittaa, että selkeimmät vahvuudet löytyivät johtamisesta, osallisuudesta (erityisesti järjestöjen osallistumismahdollisuuksista) sekä ydintoiminnassa liikukumisryhmien järjestämisessä erityisryhmille. Niissä toimintaa oli kehitetty eniten ja myös taso oli parhain. Eniten kehitettävää oli edelleen liikunnan edistä-

seen sitoutumisessa ja liikuntatietojen keräämisessä ja raportoinnissa.

Jotta liikunta saisi vahvemman aseman kunnan strategisessa johtamisessa ja päätöksenteossa, tulee niin poliittinen kuin virkamiesjohto perehdyttää ja sitouttaa valtakunnallisiin terveyttä ja hyvinvointia edistävän liikunnan linjauksiin (Muutosta liikkeellä!, STM 2013), uuteen liikuntalakiin ja elämäntavan eri vaiheisiin kohdentuviin liikunnanedistämishjelmiin (kuten Liikkuva koulu ja ikäihmisten liikuntaohjelmat) sekä kannustaa pohtimaan niiden merkitystä omalle kunnalle. Näiden työvälineiden kautta avautuvat selvät perustelut sille, miksi liikunnan asemaa kannattaa vahvistaa kunnissa osana hyvinvoinnin edistämisen kokonaisuutta, ja miksi liikunnan on tärkeää olla yksi kunnan strategisista valinnoista.

Keskeinen keino poikkihallinnolliseen strategia-työhön on laajan hyvinvointikertomuksen laadinta. Kuntalaisten liikunta-aktiivisuuden kuvauksen sisällyttäminen hyvinvointikertomukseen on yleistynyt merkittävästi ensimmäisestä tiedonkeruuvuodesta, vaikka paljon on vielä parannettavaa: vuonna 2014 miltei joka toinen kunta (46 %) kertoi kuvauksen sisältyvän hyvinvointikertomukseen, kun vuonna 2010 näin teki vain 16 prosenttia kunnista.

Tulosten mukaan ymmärrys siitä, että liikunnan edistäminen kuuluu kunnassa kaikkien hallinnonalojen vastuulle, on kasvanut. Tästä kertoo liikunnan edistämisen käsittelyn yleistymisen eri hallinnonalojen omissa suunnitelmissa. Eniten kasvua nelivuotisella tarkastelujaksolla oli sivistystoimen ja teknisen toimen asiakirjoissa. Näissä tuloksissa näkyy todennäköisesti 2010-luvun määrätietoinen valtakunnallinen

työ koulupäivän liikunnallistamiseksi sekä kävelyn ja pyöräilyn edistämiseksi. Huolestuttavaa sen sijaan on, että lievästä kasvusta huolimatta sosiaali- ja terveystoimen asiakirjoista vain vajaaseen puoleen sisältyi liikuntanäkökulma – huolimatta liikunnan jo pitkään tiedetystä positiivisesta merkityksestä terveyden edistämiseksi ja sairauksien ennaltaehkäisylle, hoidolle ja kuntoutukselle. Vuoden 2013 Muutosta liikkeellä! -linjaukset ovatkin tunnistanee tämän haasteen ja nostaneet sosiaali- ja terveysalan keskeiseksi toimenpiteiden kohteeksi kohti vuotta 2020 edetessä.

Myös toimialojen välinen yhteistyö ja terveyttä ja hyvinvointia edistävän liikunnan koordinointi kokonaisuutena oli selvästi yleistynyt vuodesta 2010. Kuntaorganisaation sisällä tiivistä yhteistyötä tehtiin erityisesti opetustoimen (58 %) ja teknisen toimen (51 %) kanssa. Vastaavasti kuin eri toimialojen asiakirjojen liikuntasisältöjen osalta, tiiviin yhteistyön sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa toivoisi olevan aivan eri tasolla kuin tällä hetkellä (31 %). Myös yhteistyössä varhaiskasvatuksen sekä koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan kanssa on runsaasti kehittämispotentiaalia. Liikunnan läpäisyperiaatetta ja poikkihallinnollista luonnetta suomalaisen yhteiskunnan kaikilla tasoilla ja sektoreilla puolestaan korostavat yksimielisesti niin Muutosta liikkeellä! -linjaukset, uusi liikuntalaki kuin liikunnanedistämishjelmat.

Päättäjien tehtävänä on määrittää ja hyväksyä liikunnan edistämisen tavoitteet ja keinot sekä asettaa niitä varten resurssit osana kunnan toiminta- ja taloussuunnitelmaa. Tässä onkin tulosten mukaan men-ty viime vuosina hyvin eteenpäin. Päättäjien tulee olla tietoisia liikunnan edistämisen valtakunnallisesta kehityksestä ja oman kunnan tilanteesta, jotta he voivat aidosti osallistua ja sitoutua liikunnan edistämiseen esimerkiksi kunnan talous- ja toimintasuunnitelmaa laadittaessa.

Jotta liikunnan edistäminen olisi kuntalaisten tarpeista lähtevää, tulee käytössä olla seurantatietoa kuntalaisten liikunta-aktiivisuudesta. Luottamus-henkilöille tulee päätöksenteon pohjaksi raportoida säännöllisesti kuntalaisten fyysisestä aktiivisuudesta, liikuntapaikkojen käytöstä, lasten ja nuorten osallistumisesta seuratoimintaan sekä tehdyistä kohdennetuista toimenpiteistä. Liikunta-aktiivisuuden seuranta on parantunut selvästi vuodesta 2010, jolloin ainoastaan

38 prosenttia ilmoitti seuraavansa lasten- ja nuorten liikunta-aktiivisuutta vähintään kahden vuoden välein. Vuonna 2014 vastaava luku oli 62 prosenttia. Tämä todennäköisesti johtuu tietoisuuden lisääntymisestä ja Kouluterveyskyselyn tuloksien saatavilla olosta. Käytännössä lähes kaikki kunnat osallistuvat peruskoulun 8.- ja 9.-luokkalaisille tehtävään kyselyyn ja suurin osa myös tilaa kuntakohtaiset tulokset. Eli kunnilla on jo pitkään ollut tieto saatavilla, mutta kunnan sisällä liikunnasta vastaava taho ei ole tätä tiennyt. Tehtävää on kuitenkin vielä paljon, sillä lähes 40 prosenttia kunnista ei seuraa lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta kahden vuoden välein. Ikääntyneiden (53 %) ja työikäisten (42 %) liikunta-aktiivisuuden seuranta on edelleen harvinaisempaa kuin lasten ja nuorten, mikä ilmeisesti johtuu soveltuvien tietojen puutteesta. Uuden liikuntalain mukaan kunnille tulee kuitenkin yhä suurempi paine kerätä tietoa myös näiden ikäryhmien liikunta-aktiivisuudesta.

Liikuntapaikkojen osalta tilanne näyttää kehittyneen suotuisasti, sillä vuonna 2014 kunnissa oli keskimäärin 9,3 liikuntapaikkaa tuhatta asukasta kohden, kun vuonna 2010 määrä oli 8,8 liikuntapaikkaa. Myös liikunnan ja ulkoilun kustannukset ovat kasvaneet viime vuosina. Kun liikunnan ja ulkoilun kustannukset kunnille olivat 73 euroa asukasta kohden vuonna 2010, olivat ne 87 euroa vuonna 2014. Toisaalta kuntien taloudellinen tuki kuntalaisten liikuntaseuratoimintaan lähes maksuttomien harjoitusvuorojen muodossa ei näytä lisääntyneen. Liikunta- ja urheiluseuroilta perittävät vuoromaksut kuntien liikuntapaikoilla olivat selvästi nousussa aikuisten vuoroilla. Pientä nousua oli nähtävissä myös lasten ja nuorten vuoroilla. Vapaa-ajalla tapahtuvan liikunnan organisointi pohjautuu pääasiassa vapaaehtoiseen kansalaistoimintaan, joten kunnilla on merkittävä rooli tämän toiminnan edellytysten luomisessa ja varmistamisessa. Harrastamisen hinnan kasvu on merkittävä uhka erityisesti lasten ja nuorten keskuudessa. Tämän negatiivisen kehityksen hillitsemiseen tulee haastavasta kuntataloudesta huolimatta kiinnittää erityistä huomiota. Toisaalta on syytä tunnistaa, että kuntien tila- vuokrat ovat maksuista huolimatta vahvasti subventoituja, ja muodostavat vain pienen osan harrastamisen kokonaishinnasta.

Kaikki lapset ja nuoret eivät kuitenkaan kuulu seuratoimintaan, joten arkiliikuntaan ja liikunnallisten elämäntapojen oppimiseksi on löydettävä monia keinoja. Tässä kouluilla on merkittävä rooli. Tulokset osoittavat, että peruskouluissa yleisimmin käytetyt keinot liikunnan lisäämiseen koulupäivän aikana olivat pihojen kehittäminen liikkumiseen innostavaksi ja houkutteleviksi lähiliikuntapaikoiksi (60 %) sekä sisäliikuntatilojen hyödyntäminen liikuntatuntien ulkopuolella (55 %). Reilusti alle puolessa peruskouluista koululaisia aktivoitiin koulumatkaliikuntaan, käytettiin pitkiä liikuntavälitunteja tai koulutettiin liikunnan vertaisohjaajia. Näissä arkiliikuntaa lisäävissä toimenpiteissä näyttää olevan kehitettävää, erityisesti yläkoululaisten ryhmässä. (Terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen peruskouluissa 2013.)

Tulosten mukaan kohdennettuja liikkumisryhmiä ja -neuvontaa oli tarjolla laajasti. Lähes joka kunnassa oli järjestetty liikkumisryhmiä erityisesti ikääntyneille. Vähiten kohdennettua neuvontaa ja liikuntaryhmiä järjestettiin maahanmuuttajille sekä opiskelun ulkopuolella oleville nuorille. Kuntien liikunnan ohjaus ja muu palvelutarjonta tulisi suunnitella siten, että se muodostaa toimivan kokonaisuuden yhdessä liikuntaseurojen ja muiden toimijoiden kanssa. Erityisen tärkeää olisi tunnistaa ja luoda käytäntöjä niiden väestöryhmien tavoittamiseksi, jotka hyötyisivät liikuntaneuvonnasta ja siihen liittyvistä elämäntapamuutoksista eniten. Liikuntaneuvonnan ja sen palveluketjun kehittäminen onkin tällä hetkellä erittäin aktiivista ympäri Suomea.

Liikunnan yleisten edellytysten kehittämiseksi kunnassa olisi tärkeätä, että liikunnasta vastaavat viranhaltijat osallistuisivat aktiivisesti vaikutusten ennakkoarviointityöhön. Tällä hetkellä osallistuminen on melko harvinaista, sillä vain noin kolmasosa kunnista raportoi liikuntatoimen asiantuntijoiden osallistuneen suunnitelmien, ohjelmien tai lautakuntapäätösten vaikutusten ennakkoarviointiin (EVA). Viranhaltijat voisivat myös itse aktivoitua vaikutusten ennakkoarvioinnin tekemisessä.

Kokonaisuudessaan vuoden 2014 tiedonkeruu ja koko TEAviisarin nelivuotiskautinen trendien tarkastelu kertoo kuntien liikunnanedistämistoimien kehittyneen sangen positiiviseen suuntaan. Tämä antaa osaltaan rohkaisevaa viestiä jatkotyöhön yhä useam-

man suomalaisen liikuttamiseksi. Tarvitsemme jatkossakin TEAviisaria sekä muita vastaavia valtakunnallisia, alueellisia ja paikallisia väestötason tiedonkeruita tuottamaan luotettavaa tilannetietoa toimenpiteiden suuntaamiseksi. Tämä on nykyaikaisen, strategisen tiedolla johtamisen perusedellytys.

Lähteet

- Alueellinen terveys- ja hyvinvointitutkimus (ATH). <https://www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyo/vaestotutkimukset/ath-terveytta-ja-hyvinvointia-kuntalaisille>
- Kulmala J., Saaristo V. & Ståhl T. 2011. Terveyttä edistävä liikunta kunnissa. Perusraportti 2010. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2011:6. Helsinki. <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2011/liitteet/OKM6.pdf>
- Kouluterveyskysely. <https://www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyo/vaestotutkimukset/kouluterveyskysely>
- Kuntalaki 365/1995
- Liikuntalaki 390/2015
- LIPAS. Suomalaisten liikuntapaikkojen tietopankki. Jyväskylän yliopisto. www.liikuntapaikat.fi
- Nuorisolaki 72/2006
- OKM 2011. Ikäihmisten liikunnan kansallinen toimenpideohjelma; Liikunnasta terveyttä ja hyvinvointia. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2011:30. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2011:30
- STM 2013. Muutosta liikkeellä! Valtakunnalliset yhteiset linjaukset terveyttä ja hyvinvointia edistävään liikuntaan 2020. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2013:10. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3412-2>
- Ståhl T. & Rimpelä M. 2010. Väestön terveyden edistäminen kunnan tehtävänä. Teoksessa Ståhl T. & Rimpelä A. (toim.) Terveysten edistäminen tutkimuksen ja päätöksenteon haasteena. THL Teema 9/2010. Helsinki. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201205085430>
- Suomen perustuslaki 731/1999
- Suomen virallinen tilasto (SVT): Kuntien ja kuntayhtymien talous ja toiminta [verkkojulkaisu]. ISSN=1799-1692. Helsinki: Tilastokeskus. Saantitapa: <http://www.stat.fi/til/ktt/index.html>
- TEAvisari. Terveysten edistämisen vertailutietojärjestelmä. www.TEAvisari.fi
- Terveysten ja hyvinvoinnin edistäminen peruskouluissa 2013. <https://www.thl.fi/fi/web/terveyden-edistaminen/johtaminen/tyokaluja/teavisari/tea-oppimisyhteisoissa>
- Terveystenhuoltolaki 1326/2010
- Terveyttä edistävä liikunta kunnissa vuonna 2014. TEAvisari. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 301. Kunnossa kaiken ikää -ohjelma. Jyväskylä. http://www.suomimies.fi/filebank/1877-TEAvisari2014_kevyt.pdf

Liite 1. Saatekirje.

Opetus- ja
kulttuuri-
ministeriö

Kuntaliitto
Kommunförbundet

TERVEYDEN JA
HYVINVOINNIN LAITOS

VALTION LIIKUNTANEUVOSTO
Statens idrottsråd

Kunnan liikunnan edistämisen vastuuhenkilölle:

Liikunta kunnan toiminnassa 2014

Tällä tiedonkeruulla kerätään tietoja kuntien toiminnasta (oma toiminta ja/tai ostopalvelu) terveyttä ja hyvinvointia edistävän liikunnan kehittämiseksi ja sen edellytysten luomiseksi (liikuntalaki 2§). Tarkoituksena on, että lomakkeen tiedot kokoaa liikunnasta vastaava viranhaltija yhteistyössä kunnan liikunnan edistämisestä vastaavan työryhmän esim. johtoryhmän kanssa.

Tiedot raportoidaan kuntakohtaisesti maksuttomassa ja avoimessa TEAviisari-järjestelmässä (www.thl.fi/TEAviisari) syksyllä 2014. Tietoja voi hyödyntää esimerkiksi terveyttä edistävän liikunnan suunnittelussa, johtamisessa ja toiminnan arvioinnissa. Keskeisiä kuntakohtaisia tietoja sisällytetään myös sähköiseen hyvinvointikertomukseen, mikä osaltaan edistää liikunnan huomioimista koko kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen suunnittelu- ja arviointityössä.

Tiedonkeruu on osa opetus- ja kulttuuriministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön yhteisen terveyttä ja hyvinvointia edistävän liikunnan linjausten (2013) seurantajärjestelmää sekä Valtion liikuntaneuvoston liikuntalain arviointityötä.

Tiedonkeruu toteutetaan OKM:n liikuntayksikön, Suomen Kuntaliiton, Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ja Valtion liikuntaneuvoston yhteistyönä. Vastaava tiedonkeruu on tehty vuosina 2010 ja 2012. Ohessa on esimerkkinä aiemmat yhteenvetojulkaisut ja kuntakohtaiset tulokset löydätte TEAviisarista.

Liikuntapaikkoja koskevat tiedot poimitaan suoraan valtakunnallisesta LIPAS-tietokannasta (www.liikuntapaikat.fi). Toivomme, että päivitätte ainakin lomakkeessa mainitut liikuntapaikkatiedot järjestelmään 31.8.2014 mennessä.

Toivomme vastauksianne 5.5.2014 mennessä. Linkki sähköiseen vastauslomakkeeseen on lähetetty tiedossamme olevalle yhdyshenkilölle osoitteeseen kunta@kunta.fi.

Suosittelemme, että vastaatte ensin tähän paperiseen lomakkeeseen, ja siirrätte vastauksenne yhdellä kerralla sähköpostiviestissä mainitussa osoitteessa olevalle internet-lomakkeelle. Mikäli sähköpostiviesti on mennyt väärään osoitteeseen, voitte pyytää uuden linkin tai palauttaa täytetyn lomakkeen postitse osoitteeseen THL/TEAviisari, Biokatu 10, 33520 Tampere. Tiedonkeruusta vastaa osastojohtaja Timo Ståhl (timo.stahl@thl.fi). Tiedonkeruuta koskevis-
sa kysymyksissä voitte ottaa yhteyttä: sähköpostilla teaviisari@thl.fi tai tutkija Pia Hakamäki (pia.hakamaki@thl.fi, 029 5247403).

Harri Syväsalmi
Johtaja
Opetus- ja kulttuuriministeriö

Anneli Kangasvieri
Johtaja
Suomen Kuntaliitto

Erkki Vartiainen
Ylijohtaja
Terveyden ja hyvinvoinnin
laitos

Leena Harkimo
Puheenjohtaja
Valtion liikuntaneuvosto

Tiedoksi: Aluehallintovirastot

Liite 2. Tiedonkeruulomake.

Liikunta kunnan toiminnassa 2014

Tällä lomakkeella kerätään tietoja kunnan toiminnasta liikunnan edistämiseksi ja terveyttä edistävän liikunnan kehittämiseksi.

Ohjeita vastaamiseen

- Suosittelemme täyttämistä ensin paperiselle lomakkeelle.
- Lomakkeen alalaidassa olevasta "Jatka myöhemmin"-painikkeesta voi keskeyttää vastaamisen ja jatkaa myöhemmin.
- Lähettämisen jälkeen vastaukseen ei voi palata. Jos vastausta halutaan lähettämisen jälkeen korjata, pyydämme ottamaan yhteyttä: teaviisari@thl.fi
- Lukumääriä koskeviin kysymyksiin kirjoitetaan vain pelkkä numero.
- Lomakkeen lopussa on avoin vastaustila lisätäydennyksille ja kommenteille.

1. Yhteystiedot

Kunnan nimi _____
Vastaajan nimi _____
Vastaajan sähköpostiosoite _____

Taustatietoja

2. Mikä luottamuselin vastaa liikunnan edistämisestä kunnassa?

- ☐ Liikuntalautakunta tai muu vastaava
- ☐ Vapaa-aikalautakunta
- ☐ Sivistyslautakunta tai muu vastaava
- ☐ Sosiaali- ja terveyslautakunta
- ☐ Jokin muu, mikä? _____

3. Vastaukset tähän tiedonkeruuseen valmisti pääosin

- ☐ liikunnan edistämisestä vastaava työryhmä, esim. toimialan johtoryhmä
- ☐ johtavat viranhaltijat muuten yhteistyössä
- ☐ yksittäinen johtava viran-/toimenhaltija
- ☐ yksittäinen muu viran-/toimenhaltija

Sitoutuminen

4. Miten liikunnan edistämisestä vastaavassa luottamushenkilöhallinnossa (lautakunta/kuntayhtymän hallitus tms.) on käsitelty seuraavia kansallisia ohjelmia, suosituksia ja tuloksia tämän valtuustokauden aikana (2013–2016)?

	Ei ole lainkaan käsitelty	Jaettu tiedoksi	Esitelty	Keskusteltu ja päätetty toimenpiteistä
Muutosta liikkeellä! Linjaukset terveyttä ja hyvinvointia edistävään liikuntaan (STM julkaisuja 2013:10)	()	()	()	()
Ikäihmisten liikunnan kansallinen toimenpideohjelma (OKM julkaisuja 2011:30)	()	()	()	()
Terveyden edistämisen vertailutietokanta TEAviisarin tulokset	()	()	()	()
Kouluterveyskyselyn tulokset	()	()	()	()
Alueellisen terveys- ja hyvinvointitutkimuksen (ATH) tulokset	()	()	()	()

5. Miten liikunnan edistämisestä vastaavassa työryhmässä (esim. toimialan johtoryhmä) on käsitelty seuraavia kansallisia ohjelmia, suosituksia ja tuloksia tämän valtuustokauden aikana?

	Ei ole lainkaan käsitelty	Jaettu tiedoksi	Esitelty	Keskusteltu ja päätetty toimenpiteistä
Muutosta liikkeellä! Linjaukset terveyttä ja hyvinvointia edistävään liikuntaan (STM julkaisuja 2013:10)	()	()	()	()
Ikäihmisten liikunnan kansallinen toimenpideohjelma (OKM julkaisuja 2011:30)	()	()	()	()
Terveyden edistämisen vertailutietokanta TEAviisarin tulokset	()	()	()	()
Kouluterveyskyselyn tulokset	()	()	()	()
Alueellisen terveys- ja hyvinvointitutkimuksen (ATH) tulokset	()	()	()	()

6. Onko kunnassa erillinen poikkihallinnollinen työryhmä (/ryhmiä), jossa käsitellään liikunnan edistämistä?

	Ei	Kyllä
Liikunnan edistämisestä vastaavan toimialan vetämänä työnä	()	()
Jonkin muun toimialan vetämänä työnä, minkä toimialan?	()	()

Jos ei ole, miten poikkihallinnollinen työ on organisoitu?

7. Onko tämän valtuustokauden kuntastrategiassa käsitelty kuntalaisten liikunnan edistämistä?

- () Ei tietoa
() Kyllä
() Ei, miksi? _____

8. Onko kunnassa laadittu liikuntasuunnitelma tai liikunnan kehittämisohjelma?

- () Ei
() Kyllä, seudullisena työnä
() Kyllä, kunnan omana toimintana osana laajempaa hyvinvointisuunnitelmaa
() Kyllä, kunnan omana toimintana erillinen liikuntasuunnitelma

Mikäli asiakirja on luettavissa verkossa, liitä tähän linkki asiakirjaan:

9. Onko kunnassa tehty lähiliikuntapaikkojen kehittämiseksi suunnitelmaa tai kehittämisohjelmaa?

Lähiliikuntapaikat ovat lasten ja nuorten liikuntaan sekä yleiseen kunto- ja terveysliikuntaan tarkoitettuja liikuntapaikkoja tai -alueita, jotka sijaitsevat asuinalueilla tai niiden välittömässä läheisyydessä. Lähiliikuntapaikat ovat enimmäkseen kaikkien liikunnan harrastajien vapaasti käytettävissä ja samalla käyttäjille maksuttomia. Ne ovat esim. kodin, koulujen ja päiväkotien läheisyydessä.

- ☐ Ei tietoa
- ☐ Ei
- ☐ Kyllä, osana liikuntasuunnitelmaa
- ☐ Kyllä, osana liikuntapaikkasuunnitelmaa
- ☐ Kyllä, erillinen lähiliikuntapaikkasuunnitelma
- ☐ Kyllä, osana muuta suunnitelmaa, mitä? _____

10. Onko liikunnan edistämistä käsitelty seuraavien toimialojen hallinnonalakohtaisissa suunnitelmissa?

	Ei tietoa	Ei	Kyllä
Sosiaali- ja terveystoimen asiakirjoissa	☐	☐	☐
Sivistystoimen asiakirjoissa	☐	☐	☐
Ympäristötoimen asiakirjoissa	☐	☐	☐
Teknisen toimen asiakirjoissa	☐	☐	☐
Jossakin muussa asiakirjassa, missä?	☐	☐	☐

11. Sisältyykö viimeksi laadittuun kunnan hyvinvointikertomukseen tai muuhun vastaavaan kuvaus kunta-laisten liikunta-aktiivisuudesta?

- ☐ Kunnassa ei ole laadittu hyvinvointikertomusta
- ☐ Ei tietoa
- ☐ Ei
- ☐ Kyllä

12. Onko kunnassa suunnitelmaa/ohjelmaa pyöräilyn ja kävelyn edistämiseksi?

- ☐ Ei tietoa
- ☐ Ei
- ☐ Kyllä, osana liikuntasuunnitelmaa
- ☐ Kyllä, erillinen pyöräilyn ja kävelyn edistämisen ohjelma
- ☐ Kyllä, osana muuta suunnitelmaa, mitä? _____

Johtaminen

13. Onko liikunnan edistämisestä vastaavassa työryhmässä (esim. toimialan johtoryhmä) tai luottamushenkilöhallinnossa päätetty vuosien 2013-2014 aikana toimenpiteistä, joiden tavoitteena on edistää mahdollisimman laajasti kunnan väestön liikuntaa?

- ☐ Ei tietoa
- ☐ Ei
- ☐ Kyllä

Kuvatkaa kolme tärkeintä toimenpidettä:

1. _____
2. _____
3. _____

14. Onko liikunnan edistämisestä vastaavan toimialan toiminta- ja taloussuunnitelmassa 2014 määritellyt tavoitteet, toimenpiteet, resurssit ja seurantamittarit joidenkin seuraavien asioiden edistämiseksi?

	Tavoitteet	Toimenpiteet	Resurssit	Seurantamittarit
Lasten ja nuorten liikunta	☐ Ei ☐ Kyllä	☐ Ei ☐ Kyllä	☐ Ei ☐ Kyllä	☐ Ei ☐ Kyllä
Työikäisten liikunta	☐ Ei ☐ Kyllä	☐ Ei ☐ Kyllä	☐ Ei ☐ Kyllä	☐ Ei ☐ Kyllä
Ikääntyneiden liikunta	☐ Ei ☐ Kyllä	☐ Ei ☐ Kyllä	☐ Ei ☐ Kyllä	☐ Ei ☐ Kyllä
Soveltava liikunta	☐ Ei ☐ Kyllä	☐ Ei ☐ Kyllä	☐ Ei ☐ Kyllä	☐ Ei ☐ Kyllä
Sukupuolten tasa-arvo	☐ Ei ☐ Kyllä	☐ Ei ☐ Kyllä	☐ Ei ☐ Kyllä	☐ Ei ☐ Kyllä
Maahanmuuttajien liikunta	☐ Ei ☐ Kyllä	☐ Ei ☐ Kyllä	☐ Ei ☐ Kyllä	☐ Ei ☐ Kyllä

15. Onko sovittu, mikä hallintokunta koordinoi terveyttä ja hyvinvointia edistävää liikuntaa kokonaisuutena?

- ☐ Ei tietoa
- ☐ Ei
- ☐ Kyllä, liikuntatoimi tai vastaava
- ☐ Kyllä, perusterveydenhuollosta vastaava taho
- ☐ Kyllä, jokin muu taho, mikä? _____

16. Tehdäänkö kunnassa yhteistyötä liikunnan edistämiseksi liikunnasta vastaavan tahon ja seuraavien tahojen kesken?

	Ei tietoa	Ei yhteistyötä	Tehdään jonkin verran yhteistyötä	Tehdään tiivistä yhteistyötä
Sosiaali- ja terveydenhuolto	()	()	()	()
Varhaiskasvatus	()	()	()	()
Opetustoimi	()	()	()	()
Koululaisten aamupäivä- ja iltapäivätoiminta	()	()	()	()
Maankäyttö ja kaavoitus	()	()	()	()
Tekninen toimi	()	()	()	()

Kuvaa lyhyesti seuraavassa esimerkein tekemäänne yhteistyötä ao. tahojen kanssa.

Sosiaali- ja terveydenhuolto _____
 Varhaiskasvatus _____
 Opetustoimi _____
 Koululaisten aamupäivä- ja iltapäivätoiminta _____
 Maankäyttö ja kaavoitus _____
 Tekninen toimi _____

Seuranta ja arviointi

17. Seurataanko liikunnan edistämisestä vastaavalla toimialalla säännöllisesti seuraavia asioita?

Kuinka usein seurataan?

	Ei seurata	Joka 4. vuosi	Joka 3. vuosi	Joka 2. vuosi	Vuosittain tai jatkuvasti	Miten seurataan?
Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta	()	()	()	()	()	
Työikäisten liikunta-aktiivisuutta	()	()	()	()	()	
Ikääntyneiden liikunta-aktiivisuutta	()	()	()	()	()	
Liikuntapaikkojen käyntitietoja	()	()	()	()	()	
Liikuntaseuratoimintaan osallistuvien lasten ja nuorten suhteellista osuutta	()	()	()	()	()	
Kuntalaisten tyytyväisyyttä kunnan liikuntapaikkoihin tai -palveluihin	()	()	()	()	()	

18. Tehdäänkö liikunnan edistämisestä vastaavalla toimialalla seuraavista asioista vuosittainen yhteenveto niin, että se raportoidaan hyvinvointikertomuksessa tai vastaavassa?

	Ei tietoa	Ei	Kyllä
Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuus	()	()	()
Työikäisten liikunta-aktiivisuus	()	()	()
Ikääntyneiden liikunta-aktiivisuus	()	()	()
Liikuntapaikkojen käytitiedot	()	()	()
Liikuntaseuratoimintaan osallistuvien lasten ja nuorten suhteellinen osuus	()	()	()
Kuntalaisten tyytyväisyys kunnan liikuntapaikkoihin tai -palveluihin	()	()	()

19. Onko edellä mainittuja asioita esitelty seuraaville tahoille vuoden 2013 aikana?

	Luottamus henkilöhallinnolle		Liikunnasta vastaavalle työryhmälle, esim. toimialan johtoryhmä		Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtoryhmälle		Kunnan johtoryhmälle	
	Ei	Kyllä	Ei	Kyllä	Ei	Kyllä	Ei	Kyllä
Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta	()	()	()	()	()	()	()	()
Työikäisten liikunta-aktiivisuutta	()	()	()	()	()	()	()	()
Ikääntyneiden liikunta-aktiivisuutta	()	()	()	()	()	()	()	()
Liikuntapaikkojen käytitietoja	()	()	()	()	()	()	()	()
Liikuntaseuratoimintaan osallistuvien lasten ja nuorten suhteellista osuutta	()	()	()	()	()	()	()	()
Kuntalaisten tyytyväisyyttä kunnan liikuntapaikkoihin tai -palveluihin	()	()	()	()	()	()	()	()

Voimavarat

Joissakin kunnissa lasten ja nuorten sekä myös aikuisten harjoitusvuorot ovat maksuttomia tai vahvasti tuettuja liikuntaseuroille.

20. Kuinka suuren osuuden seurojen harjoitusvuoromaksut kattavat liikuntapaikkojen todellisista ylläpito- ja pääomakuluista?

	Lasten ja nuorten harjoitusvuorot	Aikuisten harjoitusvuorot
Koulujen liikuntasalit	☐ Ei ole ☐ Ei tietoa ☐ 0 %, vuorot ovat maksuttomia ☐ 1–10 % ☐ 11–29 % ☐ 30–59 % ☐ 60–99 % ☐ 100 %	☐ Ei ole ☐ Ei tietoa ☐ 0 %, vuorot ovat maksuttomia ☐ 1–10 % ☐ 11–29 % ☐ 30–59 % ☐ 60–99 % ☐ 100 %
Uimahallit	☐ Ei ole ☐ Ei tietoa ☐ 0 %, vuorot ovat maksuttomia ☐ 1–10 % ☐ 11–29 % ☐ 30–59 % ☐ 60–99 % ☐ 100 %	☐ Ei ole ☐ Ei tietoa ☐ 0 %, vuorot ovat maksuttomia ☐ 1–10 % ☐ 11–29 % ☐ 30–59 % ☐ 60–99 % ☐ 100 %
Jäähallit	☐ Ei ole ☐ Ei tietoa ☐ 0 %, vuorot ovat maksuttomia ☐ 1–10 % ☐ 11–29 % ☐ 30–59 % ☐ 60–99 % ☐ 100 %	☐ Ei ole ☐ Ei tietoa ☐ 0 %, vuorot ovat maksuttomia ☐ 1–10 % ☐ 11–29 % ☐ 30–59 % ☐ 60–99 % ☐ 100 %
Urheilu- ja pallokentät	☐ Ei ole ☐ Ei tietoa ☐ 0 %, vuorot ovat maksuttomia ☐ 1–10 % ☐ 11–29 % ☐ 30–59 % ☐ 60–99 % ☐ 100 %	☐ Ei ole ☐ Ei tietoa ☐ 0 %, vuorot ovat maksuttomia ☐ 1–10 % ☐ 11–29 % ☐ 30–59 % ☐ 60–99 % ☐ 100 %

Mikäli lapsille ja nuorille myönnettävät harjoitusvuorot ovat kunnassanne maksuttomia tai tuettuja, mitä ikäryhmää maksuttomuus tai tuki koskee?

21. Liikunnan hallinnon ja suunnittelun henkilöstö.

Liikunnan edistämisestä kunnassa vastaavan johtavan viranhaltijan virka-/toiminimike
(esim. liikuntatoimenjohtaja, sivistystoimenjohtaja, liikuntasuunnittelija, vapaa-aikasihteeri)

Kuinka suuren osuuden työpanoksestaan em. henkilö keskimäärin käyttää liikuntapalvelujen hallintoon ja suunnitteluun vuodessa?

- ☐ 100 % (päätoimisesti)
- ☐ 80 % (4 päivää viikossa)
- ☐ 60 % (3 päivää viikossa)
- ☐ 50 % (puolet työajasta)
- ☐ 40 % (2 päivää viikossa)
- ☐ 20 % (1 päivä viikossa)
- ☐ Vähemmän kuin 20 %

Toimiko kunnassa muita liikunnan hallinnon ja suunnittelun ammattihenkilöitä vuonna 2013?

Henkilötyövuodella tarkoitetaan tässä yhden kokopäivätoimisen työntekijän työpanosta.

- ☐ Ei
- ☐ Kyllä, heidän työpanoksensa yhteensä henkilötyövuosina: _____

22. Laajoille käyttäjäryhmille tarkoitetut liikuntapaikat. Tiedonkeruun tekijät poimivat nämä tiedot suoraan LIPAS-tietojärjestelmästä:

- Liikuntapaikat, kaikki yhteensä
- Liikuntapuistot, lähiliikuntapaikat, ulkokuntoilupuistot (1110, 1120, 1130), kunta
- Pallokentät (1310, 1320, 1330, 1340, 1370, 1380), kunta
- Jääurheilualueet (1510, 1520, 1530, 1550), kunta
- Kuntosalit (2120), kunta
- Liikuntasalit ja -hallit (2150, 2210, 2220, 2230, 2240), kunta
- Uima-altaat ja -hallit, kylpylät ja maauimalat (3110, 3120, 3130, 3210), kunta
- Polut, ladut ja reitit (4401, 4402, 4403, 4404, 4405), kunta

Varmistatthan, että tietonne on päivitetty ajan tasalle 31.8.2014 mennessä.

Jos teillä on ongelmia LIPAS-tietojärjestelmän käytössä, ottakaa yhteyttä LIPAS-projektipäällikkö Kirsi Vehka-
koskeen, puh. 0400-247 980, lipasinfo@jyu.fi.

23. Kuinka monta kilometriä kunnan alueella on kunnan ylläpitämiä kävely- ja pyöräilyreittejä yhteensä?

24. Kuinka monta valtion liikuntapaikkastrategian määritelmät täyttävää uutta lähiliikuntapaikkaa on kunnan alueella valmistunut 2000-luvun aikana (uudishankkeina tai olemassa olevien paikkojen kunnostamisina lähiliikuntapaikoiksi)?

Lähiliikuntapaikat ovat lasten ja nuorten liikuntaan sekä yleiseen kunto- ja terveysliikuntaan tarkoitettuja liikuntapaikkoja tai -alueita, jotka sijaitsevat asuinalueilla tai niiden välittömässä läheisyydessä. Lähiliikuntapaikat ovat enimmäkseen kaikkien liikunnan harrastajien vapaasti käytettävissä ja samalla käyttäjille maksuttomia. Ne ovat esim. kodin, koulujen ja päiväkotien läheisyydessä. LIPAS-tietojärjestelmään on koottu tiedot myös lähiliikuntapaikoista.

Lukumäärä: _____

Osallisuus

25. Toimiiko kunnassa seuraavia liikuntaseurojen, yhdistysten ja kunnan yhteiselimiä?

	Ei	Kyllä
Säännöllisesti kokoontuva liikuntaseurojen ja yhdistysten sekä kunnan yhteinen asiantuntijaelin	()	()
Kunnan koolle kutsuma seurojen ja yhdistysten sekä kunnan yhteiskokous	()	()

26. Kerättiinkö vuosina 2012–2013 kunnan asukkailta palautetta esim. liikuntaympäristön tai liikuntapalvelujen kehittämiseen seuraavilla tavoilla?

	Ei	Kyllä
Asiakaskysely	()	()
Asiakaspalaute verkon kautta	()	()
Muu dokumentoitu asiakaspalaute, esim. palautelaatikko	()	()
Suunnitelmallisten asukasfoorumien tms. palaute	()	()
Tilannekohtaisten asukasiltojen tms. palaute	()	()

27. Toteutettiinco vuonna 2012–2013 kunnan liikuntapaikkojen tai -palveluiden käyttäjille erillisiä asiakaspalautekyselyjä seuraavista teemoista?

Tässä kysymyksessä ei tarkoiteta asiakaspalautelaatikkoa.

	Ei tietoa	Ei	Kyllä
Sisäliikuntatiloista	()	()	()
Urheilu- ja pallokentistä	()	()	()
Ulkoilureiteistä	()	()	()
Ohjatusta toiminnasta	()	()	()

Muut koko väestön liikunnan edistämisen ydintoiminnot

28. Järjestettiinkö kunnassanne vuonna 2013 kohdennettua liikuntaneuvontaa tai liikkumisryhmiä seuraaville ryhmille?

	Liikuntaneuvontaa	Liikkumisryhmiä
Toimintaesteiset	☐ Ei tietoa ☐ Ei ☐ Kyllä	☐ Ei tietoa ☐ Ei ☐ Kyllä
Maahanmuuttajataustaiset	☐ Ei tietoa ☐ Ei ☐ Kyllä	☐ Ei tietoa ☐ Ei ☐ Kyllä
Työttömät	☐ Ei tietoa ☐ Ei ☐ Kyllä	☐ Ei tietoa ☐ Ei ☐ Kyllä
Liikuntaseuratoiminnan ulkopuolella olevat lapset ja nuoret	☐ Ei tietoa ☐ Ei ☐ Kyllä	☐ Ei tietoa ☐ Ei ☐ Kyllä
Opiskelun ulkopuolella olevat 16–17-vuotiaat	☐ Ei tietoa ☐ Ei ☐ Kyllä	☐ Ei tietoa ☐ Ei ☐ Kyllä
Työikäiset	☐ Ei tietoa ☐ Ei ☐ Kyllä	☐ Ei tietoa ☐ Ei ☐ Kyllä
Ikääntyneet	☐ Ei tietoa ☐ Ei ☐ Kyllä	☐ Ei tietoa ☐ Ei ☐ Kyllä
Painonhallintaa tarvitsevat	☐ Ei tietoa ☐ Ei ☐ Kyllä	☐ Ei tietoa ☐ Ei ☐ Kyllä

29. Ovatko liikunnan edistämisestä vastaavat viranhaltijat osallistuneet 2013 valmisteilla olevien suunnitelmien ja ohjelmien tai lautakuntapäätösten vaikutusten ennakoarvointiin (EVA)?

	Ei	Kyllä
Lautakuntapäätösten valmistelussa	()	()
Palvelujen tuottamistapojen selvityksissä	()	()
Liikuntarakentamishankkeissa	()	()

30. Mitä seuraavista varhaiskasvatuksen liikkumista lisäävistä toimenpiteistä on toteutettu kuntanne varhaiskasvatuksessa?

	Ei	Kyllä
Lasten liikunnallisuutta edistävät toimintatavat ovat kirjattuna kunnan varhaiskasvatussuunnitelmaan	()	()
Kunnassanne on järjestetty täydennyskoulutusta varhaiskasvatushenkilöstön tietoisuuden lisäämiseksi liikkumisen hyvinvoinnin yhteyksistä	()	()

31. Kuvaa vapaamuotoisesti kuntanne keskeiset haasteet liikunnan edistämisessä?

Palautetta ja kommentteja tiedonkeruusta

Ohjeita vastauksen lähettämiseen

Kun haluatte lähettää vastauksenne, painakaa alla olevaa Lähetä-painiketta. Vastauksia ei tämän jälkeen voi enää muuttaa.

Jos teillä on lähettämisen kanssa teknisiä ongelmia, voitte toimittaa lomakkeen myös postitse: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, TEAviisari, Biokatu 10, 33520 Tampere.

Liite 3. Tiedonkeruun valmistelutyöryhmä

Liikunta kunnan toiminnassa 2014

Päivi Aalto-Nevalainen, OKM, puheenjohtaja

Helena Huhta, OKM

Minna Paajanen, OKM

Sari Virta, OKM

Kari Sjöholm, Suomen Kuntaliitto

Jyrki Komulainen, Kunnossa kaiken ikää

Ulla Silventoinen, Pohjois-Suomen aluehallintovirasto

Pekka Jyrkiäinen, Helsingin kaupunki

Eeva Simula, Jyväskylän kaupunki

Satu Kankkonen, Nokian kaupunki

Arto Sinkkonen, Turun kaupunki

Reijo Ruokonen, Valo ry

Eki Karlsson, Suomen Latu ry

TedBM-tiimin jäsenet: Timo Ståhl, Vesa Saaristo ja Pia Hakamäki, THL

Liite 4. Liitetaulukot

Liitetaulukko 1. Liikunnasta vastaava luottamushenkilöorganisaatio kunnissa. Jakaumat prosentteina.

	Liikunta- lautakunta	Vapaa- aikalautakunta	Sivistys- lautakunta	Sosiaali- ja terveys- lautakunta	Jokin muu	Yhteensä % (n)
KOKO AINEISTO	6	26	46	0	22	100 (246)
KUNTARYHMITYS						
Kaupunkimainen	22	24	20	0	34	100 (50)
Taajaan asuttu	6	35	31	0	28	100 (54)
Maaseutumainen	1	23	60	0	16	100 (142)
VÄESTÖPOHJA						
alle 5000	1	21	65	0	13	100 (100)
5000–9999	0	27	55	0	18	100 (55)
10 000–19 999	5	37	21	0	37	100 (43)
20 000–49 999	21	21	21	0	38	100 (29)
50 000 tai yli	32	32	11	0	26	100 (19)
AVI-ALUE						
Etelä-Suomi	18	18	39	0	25	100 (51)
Lounais-Suomi	3	51	19	0	27	100 (37)
Itä-Suomi	0	20	63	0	18	100 (40)
Länsi- ja Sisä-Suomi	5	31	38	0	26	100 (65)
Pohjois-Suomi	4	11	68	0	18	100 (28)
Lappi	6	12	71	0	12	100 (17)
Ahvenanmaa	0	38	50	0	13	100 (8)

Liitetaulukko 2. Liikunnan edistämisen käsittely valtuustokauden kuntastrategiassa. Jakaumat prosentteina.

	Ei tietoa	Ei	Kyllä	Yhteensä % (n)
KOKO AINEISTO	16	21	63	100 (246)
KUNTARYHMITYS				
Kaupunkimainen	4	18	78	100 (51)
Taajaan asuttu	17	23	60	100 (53)
Maaseutumainen	20	22	58	100 (142)
VÄESTÖPOHJA				
alle 5000	23	22	55	100 (99)
5000–9999	20	25	55	100 (56)
10 000–19 999	9	21	70	100 (43)
20 000–49 999	3	10	86	100 (29)
50 000 tai yli	5	21	74	100 (19)
AVI-ALUE				
Etelä-Suomi	8	25	68	100 (53)
Lounais-Suomi	16	19	65	100 (37)
Itä-Suomi	23	15	63	100 (40)
Länsi- ja Sisä-Suomi	14	20	66	100 (64)
Pohjois-Suomi	19	15	67	100 (27)
Lappi	29	24	47	100 (17)
Ahvenanmaa	25	24	63	100 (8)

Liitetaulukko 3. Liikuntasuunnitelman tai kehittämisohjelman laatiminen kunnissa. Jakaumat prosentteina.

	Ei laadittu	Laadittu seudullisena työnä	Laadittu osana kunnan laajempaa suunnitelmaa	Laadittu erillisenä kunnan liikunta- suunnitelmana	Yhteensä % (n)
KOKO AINEISTO	49	7	18	26	100 (249)
KUNTARYHMITYS					
Kaupunkimainen	21	12	21	46	100 (52)
Taajaan asuttu	43	6	11	41	100 (54)
Maaseutumainen	61	6	20	13	100 (143)
VÄESTÖPOHJA					
alle 5000	62	4	23	11	100 (100)
5000–9999	53	9	14	25	100 (57)
10 000–19 999	47	5	14	35	100 (43)
20 000–49 999	17	7	28	48	100 (29)
50 000 tai yli	20	20	5	55	100 (20)
AVI-ALUE					
Etelä-Suomi	44	11	15	30	100 (54)
Lounais-Suomi	59	8	11	22	100 (37)
Itä-Suomi	63	3	13	23	100 (40)
Länsi- ja Sisä-Suomi	38	9	23	29	100 (65)
Pohjois-Suomi	36	4	32	29	100 (28)
Lappi	53	0	24	24	100 (17)
Ahvenanmaa	75	0	13	13	100 (8)

Liitetaulukko 4. Lähiliikuntapaikkojen kehittämiseksi tehty kuntakohtainen suunnitelma tai kehittämisohjelma. Jakaumat prosentteina.

	Ei tietoa	Ei tehty	Kyllä, osana liikunta-suunnitelmaa	Kyllä, osana liikunta-paikka-suunnitelmaa	Kyllä, erillinen lähiliikunta-paikka-suunnitelma	Kyllä, osana jotain muuta	Yhteensä % (n)
KOKO AINEISTO	6	32	10	19	10	23	100 (248)
KUNTARYHMITYS							
Kaupunkimainen	4	17	12	33	17	17	100 (52)
Taajaan asuttu	0	30	11	20	11	28	100 (54)
Maaseutumainen	9	38	10	13	6	23	100 (142)
VÄESTÖPOHJA							
alle 5000	9	41	8	14	5	22	100 (99)
5000–9999	7	23	12	21	9	28	100 (57)
10 000–19 999	5	37	9	19	7	23	100 (43)
20 000–49 999	0	14	17	21	31	17	100 (29)
50 000 tai yli	0	25	10	35	10	20	100 (20)
AVI-ALUE							
Etelä-Suomi	4	24	13	20	19	20	100 (54)
Lounais-Suomi	3	36	8	19	6	28	100 (36)
Itä-Suomi	10	40	3	10	10	28	100 (40)
Länsi- ja Sisä-Suomi	8	35	17	15	8	17	100 (65)
Pohjois-Suomi	4	18	11	36	7	25	100 (28)
Lappi	12	35	6	24	0	24	100 (17)
Ahvenanmaa	0	38	0	13	13	38	100 (8)

Liitetaulukko 5. Pyöräilyn ja kävelyn edistämiseksi tehty kuntakohtainen suunnitelma tai ohjelma. Jakaumat prosentteina.

	Ei tietoa	Ei tehty	Kyllä, osana liikunta- suunni- telmaa	Kyllä, erillinen pyöräilyn ja kävelyn edistämis- ohjelma	Kyllä, osana jotain muuta	Yhteensä % (n)
KOKO AINEISTO	6	50	10	10	23	100 (248)
KUNTARYHMITYS						
Kaupunkimainen	4	23	6	31	37	100 (52)
Taajaan asuttu	7	46	17	9	20	100 (54)
Maaseutumainen	6	62	10	2	20	100 (142)
VÄESTÖPOHJA						
alle 5000	4	66	8	2	20	100 (99)
5000–9999	11	46	18	7	19	100 (57)
10 000–19 999	9	53	14	5	19	100 (43)
20 000–49 999	3	21	7	28	41	100 (29)
50 000 tai yli	0	25	0	40	35	100 (20)
AVI-ALUE						
Etelä-Suomi	6	31	13	19	31	100 (54)
Lounais-Suomi	11	59	5	3	22	100 (37)
Itä-Suomi	8	56	5	5	26	100 (39)
Länsi- ja Sisä-Suomi	2	57	11	12	18	100 (65)
Pohjois-Suomi	7	21	25	11	36	100 (28)
Lappi	12	76	6	0	6	100 (17)
Ahvenanmaa	0	100	0	0	0	100 (8)

Liitetaulukko 6. Muutosta liikkeellä! Linjaukset terveyttä ja hyvinvointia edistävään liikuntaan, käsittely luottamushenkilöhallinnossa. Jakaumat prosentteina.

	Ei lainkaan	Jaettu tiedoksi	Esitelty	Keskusteltu ja päätetty	Yhteensä % (n)
KOKO AINEISTO	54	33	10	2	100 (245)
KUNTARYHMITYS					
Kaupunkimainen	38	35	19	8	100 (52)
Taajaan asuttu	59	29	8	4	100 (51)
Maaseutumainen	58	35	7	0	100 (142)
VÄESTÖPOHJA					
alle 5000	58	35	7	0	100 (99)
5000–9999	64	22	15	0	100 (55)
10 000–19 999	57	40	0	2	100 (42)
20 000–49 999	28	41	21	10	100 (29)
50 000 tai yli	45	30	15	10	100 (20)
AVI-ALUE					
Etelä-Suomi	48	31	15	6	100 (54)
Lounais-Suomi	50	39	11	0	100 (36)
Itä-Suomi	55	43	3	0	100 (40)
Länsi- ja Sisä-Suomi	57	31	8	5	100 (65)
Pohjois-Suomi	46	35	19	0	100 (26)
Lappi	69	25	6	0	100 (16)
Ahvenanmaa	88	13	0	0	100 (8)

Liitetaulukko 7. Ikäihmisten liikunnan kansallinen toimenpideohjelma, käsittely kunnan luottamushenkilöhallinnossa. Jakaumat prosentteina.

	Ei lainkaan	Jaettu tiedoksi	Esitelty	Keskusteltu ja päätetty	Yhteensä % (n)
KOKO AINEISTO	48	36	11	5	100 (243)
KUNTARYHMITYS					
Kaupunkimainen	45	37	10	8	100 (51)
Taajaan asuttu	49	37	8	6	100 (51)
Maaseutumainen	49	35	12	4	100 (141)
VÄESTÖPOHJA					
alle 5000	52	31	14	3	100 (98)
5000–9999	49	35	9	7	100 (55)
10 000–19 999	39	54	2	5	100 (41)
20 000–49 999	41	34	17	7	100 (29)
50 000 tai yli	55	30	5	10	100 (20)
AVI-ALUE					
Etelä-Suomi	48	37	6	9	100 (54)
Lounais-Suomi	49	37	9	6	100 (35)
Itä-Suomi	48	38	15	0	100 (40)
Länsi- ja Sisä-Suomi	44	41	9	6	100 (64)
Pohjois-Suomi	38	35	19	8	100 (26)
Lappi	56	25	19	0	100 (16)
Ahvenanmaa	100	0	0	0	100 (8)

Liitetaulukko 8. Muutosta liikkeellä! Linjaukset terveyttä ja hyvinvointia edistävään liikuntaan, käsittely liikunnan edistämisestä vastaavassa työryhmässä. Jakaumat prosentteina.

	Ei lainkaan	Jaettu tiedoksi	Esitely	Keskusteltu ja päätetty	Yhteensä % (n)
KOKO AINEISTO	57	27	8	9	100 (242)
KUNTARYHMITYS					
Kaupunkimainen	37	29	10	25	100 (52)
Taajaan asuttu	52	27	12	10	100 (52)
Maaseutumainen	66	26	6	2	100 (138)
VÄESTÖPOHJA					
alle 5000	66	27	6	1	100 (96)
5000–9999	64	22	7	7	100 (55)
10 000–19 999	60	29	5	7	100 (42)
20 000–49 999	21	34	14	31	100 (29)
50 000 tai yli	40	25	15	20	100 (20)
AVI-ALUE					
Etelä-Suomi	44	28	11	17	100 (54)
Lounais-Suomi	53	32	6	9	100 (34)
Itä-Suomi	64	28	5	3	100 (39)
Länsi- ja Sisä-Suomi	56	30	5	9	100 (64)
Pohjois-Suomi	50	21	21	7	100 (28)
Lappi	80	20	0	0	100 (15)
Ahvenanmaa	100	0	0	0	100 (8)

Liitetaulukko 9. Ikäihmisten liikunnan kansallinen toimenpideohjelma, käsittely liikunnan edistämisestä vastaavassa työryhmässä. Jakaumat prosentteina.

	Ei lainkaan	Jaettu tiedoksi	Esitely	Keskusteltu ja päätetty	Yhteensä % (n)
KOKO AINEISTO	52	27	10	12	100 (242)
KUNTARYHMITYS					
Kaupunkimainen	40	31	8	21	100 (52)
Taajaan asuttu	52	23	12	13	100 (52)
Maaseutumainen	56	28	9	7	100 (138)
VÄESTÖPOHJA					
alle 5000	58	28	8	5	100 (96)
5000–9999	56	18	11	15	100 (55)
10 000–19 999	50	33	7	10	100 (42)
20 000–49 999	28	34	14	24	100 (29)
50 000 tai yli	45	25	10	20	100 (20)
AVI-ALUE					
Etelä-Suomi	48	26	9	17	100 (54)
Lounais-Suomi	47	35	3	15	100 (34)
Itä-Suomi	54	31	10	5	100 (39)
Länsi- ja Sisä-Suomi	53	25	9	13	100 (64)
Pohjois-Suomi	43	21	25	11	100 (28)
Lappi	60	33	0	7	100 (15)
Ahvenanmaa	88	13	0	0	100 (8)

Liitetaulukko 10. Terveystiedon edistämisen vertailutietokanta, TEAvisarin tulokset, käsittely kunnan luottamushenkilöhallinnossa. Jakaumat prosentteina.

	Ei lainkaan	Jaettu tiedoksi	Esitelly	Keskusteltu ja päätetty	Yhteensä % (n)
KOKO AINEISTO	59	26	10	5	100 (244)
KUNTARYHMITYS					
Kaupunkimainen	47	24	18	12	100 (51)
Taajaan asuttu	56	33	8	4	100 (52)
Maaseutumainen	65	24	9	2	100 (141)
VÄESTÖPOHJA					
alle 5000	63	28	7	2	100 (99)
5000–9999	71	15	11	4	100 (55)
10 000–19 999	55	38	2	5	100 (42)
20 000–49 999	46	18	25	11	100 (28)
50 000 tai yli	40	30	20	10	100 (20)
AVI-ALUE					
Etelä-Suomi	63	17	11	9	100 (54)
Lounais-Suomi	56	36	8	0	100 (36)
Itä-Suomi	56	33	8	3	100 (39)
Länsi- ja Sisä-Suomi	58	31	8	3	100 (65)
Pohjois-Suomi	50	8	31	12	100 (26)
Lappi	75	25	0	0	100 (16)
Ahvenanmaa	75	25	0	0	100 (8)

Liitetaulukko 11. Kouluterveyskyselyn tulokset, käsittely kunnan luottamushenkilöhallinnossa. Jakaumat prosentteina.

	Ei lainkaan	Jaettu tiedoksi	Esitelly	Keskusteltu ja päätetty	Yhteensä % (n)
KOKO AINEISTO	29	20	31	20	100 (241)
KUNTARYHMITYS					
Kaupunkimainen	29	16	35	20	100 (51)
Taajaan asuttu	24	28	18	30	100 (50)
Maaseutumainen	31	19	34	16	100 (140)
VÄESTÖPOHJA					
alle 5000	31	18	33	18	100 (98)
5000–9999	29	16	29	25	100 (55)
10 000–19 999	28	33	23	18	100 (40)
20 000–49 999	29	18	32	21	100 (28)
50 000 tai yli	30	15	40	15	100 (20)
AVI-ALUE					
Etelä-Suomi	37	19	25	19	100 (52)
Lounais-Suomi	23	23	40	14	100 (35)
Itä-Suomi	28	23	31	18	100 (39)
Länsi- ja Sisä-Suomi	32	23	26	18	100 (65)
Pohjois-Suomi	11	7	33	48	100 (27)
Lappi	25	19	50	6	100 (16)
Ahvenanmaa	71	14	14	0	100 (7)

Liitetaulukko 12. Alueellisen terveys- ja hyvinvointitutkimuksen (ATH) tulokset, käsittely kunnan luottamushenkilöhallinnossa. Jakaumat prosentteina.

	Ei lainkaan	Jaettu tiedoksi	Esitelty	Keskusteltu ja päätetty	Yhteensä % (n)
KOKO AINEISTO	63	23	10	5	100 (242)
KUNTARYHMITYS					
Kaupunkimainen	61	20	14	6	100 (51)
Taajaan asuttu	63	23	8	6	100 (52)
Maaseutumainen	64	24	9	4	100 (139)
VÄESTÖPOHJA					
alle 5000	66	24	6	4	100 (99)
5000–9999	57	19	19	6	100 (53)
10 000–19 999	60	33	2	5	100 (42)
20 000–49 999	71	18	7	4	100 (28)
50 000 tai yli	65	10	20	5	100 (20)
AVI-ALUE					
Etelä-Suomi	60	25	13	2	100 (53)
Lounais-Suomi	61	28	8	3	100 (36)
Itä-Suomi	62	31	5	3	100 (39)
Länsi- ja Sisä-Suomi	68	22	5	5	100 (63)
Pohjois-Suomi	48	7	26	19	100 (27)
Lappi	81	13	6	0	100 (16)
Ahvenanmaa	75	25	0	0	100 (8)

Liitetaulukko 13. Terveystietojen vertailutietokanta, TEAviisarin tulokset, käsittely liikunnan edistämisestä vastaavassa työryhmässä. Jakaumat prosentteina.

	Ei lainkaan	Jaettu tiedoksi	Esitelty	Keskusteltu ja päätetty	Yhteensä % (n)
KOKO AINEISTO	56	22	14	8	100 (238)
KUNTARYHMITYS					
Kaupunkimainen	50	19	12	19	100 (52)
Taajaan asuttu	46	25	17	12	100 (52)
Maaseutumainen	62	22	14	2	100 (134)
VÄESTÖPOHJA					
alle 5000	64	21	13	2	100 (95)
5000–9999	60	15	19	6	100 (52)
10 000–19 999	48	33	12	7	100 (42)
20 000–49 999	41	17	17	24	100 (29)
50 000 tai yli	45	25	10	20	100 (20)
AVI-ALUE					
Etelä-Suomi	60	15	11	13	100 (53)
Lounais-Suomi	47	38	9	6	100 (34)
Itä-Suomi	54	28	15	3	100 (39)
Länsi- ja Sisä-Suomi	59	21	11	10	100 (63)
Pohjois-Suomi	33	11	44	11	100 (27)
Lappi	73	27	0	0	100 (15)
Ahvenanmaa	100	0	0	0	100 (7)

Liitetaulukko 14. Kouluterveyskyselyn tulokset, käsittely liikunnan edistämisestä vastaavassa työryhmässä. Jakaumat prosentteina.

	Ei lainkaan	Jaettu tiedoksi	Esitelty	Keskusteltu ja päätetty	Yhteensä % (n)
KOKO AINEISTO	32	15	26	26	100 (240)
KUNTARYHMITYS					
Kaupunkimainen	27	8	27	38	100 (52)
Taajaan asuttu	31	19	27	23	100 (52)
Maaseutumainen	35	17	26	23	100 (136)
VÄESTÖPOHJA					
alle 5000	40	16	20	25	100 (96)
5000–9999	30	9	36	25	100 (53)
10 000–19 999	29	31	24	17	100 (42)
20 000–49 999	24	10	34	31	100 (29)
50 000 tai yli	20	5	25	50	100 (20)
AVI-ALUE					
Etelä-Suomi	33	15	21	31	100 (52)
Lounais-Suomi	38	18	21	24	100 (34)
Itä-Suomi	31	21	36	13	100 (39)
Länsi- ja Sisä-Suomi	31	20	23	25	100 (64)
Pohjois-Suomi	18	0	36	46	100 (28)
Lappi	27	7	40	27	100 (15)
Ahvenanmaa	75	13	0	13	100 (8)

Liitetaulukko 15. Alueellisen terveys- ja hyvinvointitutkimuksen (ATH) tulokset, käsittely liikunnan edistämisestä vastaavassa työryhmässä. Jakaumat prosentteina.

	Ei lainkaan	Jaettu tiedoksi	Esitelty	Keskusteltu ja päätetty	Yhteensä % (n)
KOKO AINEISTO	60	18	15	7	100 (240)
KUNTARYHMITYS					
Kaupunkimainen	54	15	17	13	100 (52)
Taajaan asuttu	58	23	15	4	100 (52)
Maaseutumainen	63	18	13	6	100 (136)
VÄESTÖPOHJA					
alle 5000	64	17	13	7	100 (96)
5000–9999	60	17	17	6	100 (53)
10 000–19 999	57	26	12	5	100 (42)
20 000–49 999	55	21	21	3	100 (29)
50 000 tai yli	55	10	15	20	100 (20)
AVI-ALUE					
Etelä-Suomi	60	13	19	8	100 (53)
Lounais-Suomi	62	24	9	6	100 (34)
Itä-Suomi	67	23	5	5	100 (39)
Länsi- ja Sisä-Suomi	60	24	10	6	100 (63)
Pohjois-Suomi	36	7	39	18	100 (28)
Lappi	67	13	20	0	100 (15)
Ahvenanmaa	88	13	0	0	100 (8)

Liitetaulukko 16. Kuvaus kuntalaisten liikunta-aktiivisuudesta kunnan hyvinvointikertomuksessa. Jakaumat prosentteina.

	Kunnassa ei laadita hyvinvointikertomusta	Ei tietoa	Kuvaus ei sisälly	Kuvaus sisältyy	Yhteensä % (n)
KOKO AINEISTO	11	15	28	46	100 (249)
KUNTARYHMITYS					
Kaupunkimainen	0	4	33	63	100 (52)
Taajaan asuttu	11	17	30	43	100 (54)
Maaseutumainen	15	18	25	41	100 (143)
VÄESTÖPOHJA					
alle 5000	16	17	24	43	100 (100)
5000–9999	9	18	32	42	100 (57)
10 000–19 999	14	16	30	40	100 (43)
20 000–49 999	3	10	38	48	100 (29)
50 000 tai yli	0	0	15	85	100 (20)
AVI-ALUE					
Etelä-Suomi	9	15	26	50	100 (54)
Lounais-Suomi	14	14	30	43	100 (37)
Itä-Suomi	13	20	38	30	100 (40)
Länsi- ja Sisä-Suomi	12	17	23	48	100 (65)
Pohjois-Suomi	4	7	29	61	100 (28)
Lappi	6	18	18	59	100 (17)
Ahvenanmaa	38	0	38	25	100 (8)

Liitetaulukko 17. Kunnassa toimii liikuntatoimen vetämä poikkihallinnollinen työryhmä, jossa käsitellään liikunnan edistämistä. Jakaumat prosentteina.

	Ei	Kyllä	Yhteensä % (n)
KOKO AINEISTO	72	28	100 (229)
KUNTARYHMITYS			
Kaupunkimainen	44	56	100 (48)
Taajaan asuttu	68	32	100 (47)
Maaseutumainen	83	17	100 (134)
VÄESTÖPOHJA			
alle 5000	83	17	100 (94)
5000–9999	86	14	100 (50)
10 000–19 999	58	43	100 (40)
20 000–49 999	39	61	100 (28)
50 000 tai yli	53	47	100 (17)
AVI-ALUE			
Etelä-Suomi	62	38	100 (47)
Lounais-Suomi	76	24	100 (34)
Itä-Suomi	72	28	100 (39)
Länsi- ja Sisä-Suomi	73	27	100 (63)
Pohjois-Suomi	73	27	100 (22)
Lappi	81	19	100 (16)
Ahvenanmaa	75	25	100 (8)

Liitetaulukko 18. Kunnassa toimii muun kuin liikuntatoimen vetämä poikkihallinnollinen työryhmä, jossa käsitellään liikunnan edistämistä. Jakaumat prosentteina.

	Ei	Kyllä	Yhteensä % (n)
KOKO AINEISTO	64	36	100 (181)
KUNTARYHMITYS			
Kaupunkimainen	45	55	100 (33)
Taajaan asuttu	63	37	100 (35)
Maaseutumainen	70	30	100 (113)
VÄESTÖPOHJA			
alle 5000	73	28	100 (80)
5000–9999	58	43	100 (40)
10 000–19 999	66	34	100 (29)
20 000–49 999	47	53	100 (17)
50 000 tai yli	53	47	100 (15)
AVI-ALUE			
Etelä-Suomi	53	48	100 (40)
Lounais-Suomi	73	27	100 (22)
Itä-Suomi	75	25	100 (32)
Länsi- ja Sisä-Suomi	68	32	100 (44)
Pohjois-Suomi	33	67	100 (21)
Lappi	79	21	100 (14)
Ahvenanmaa	88	13	100 (8)

Liitetaulukko 19. Kuntien liikuntatoimen toiminta- ja taloussuunnitelmassa 2014 määritellyt, tavoitteet, toimenpiteet, resurssit ja seurantamittarit. Jakaumat prosentteina.

	Tavoitteet määritetty	Toimenpiteet määritetty	Resurssit määritetty	Seurantamittarit määritetty	(n)
Lasten ja nuorten liikunnan edistämiseksi	73	74	65	50	(231-238)
Työikäisten liikunnan edistämiseksi	58	60	54	44	(227-235)
Ikääntyneiden liikunnan edistämiseksi	72	72	64	55	(225-230)
Soveltavan liikunnan edistämiseksi	44	42	39	33	(227-231)
Sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi	12	12	9	8	(225-230)
Maahanmuuttajien liikunnan edistämiseksi	17	19	16	13	(231-235)

Liitetaulukko 20. Kunnassa on sovittu, mikä hallintokunta koordinoi terveyttä ja hyvinvointia edistävää liikuntaa kokonaisuutena. Jakaumat prosentteina.

	Ei tietoa	Ei sovittu	Liikunta-toimi	Perus-terveyden-huolto	Jokin muu taho	Yhteensä % (n)
KOKO AINEISTO	3	24	61	2	10	100 (249)
KUNTARYHMITYS						
Kaupunkimainen	0	23	60	0	17	100 (52)
Taajaan asuttu	2	35	52	4	7	100 (54)
Maaseutumainen	5	20	64	1	9	100 (143)
VÄESTÖPOHJA						
alle 5000	4	22	59	2	13	100 (100)
5000–9999	5	19	68	0	7	100 (57)
10 000–19 999	2	35	53	5	5	100 (43)
20 000–49 999	0	31	55	0	14	100 (29)
50 000 tai yli	0	15	70	0	15	100 (20)
AVI-ALUE						
Etelä-Suomi	0	13	74	2	11	100 (54)
Lounais-Suomi	3	30	57	3	8	100 (37)
Itä-Suomi	3	30	55	5	8	100 (40)
Länsi- ja Sisä-Suomi	3	31	58	0	8	100 (65)
Pohjois-Suomi	7	18	64	0	11	100 (28)
Lappi	6	24	41	0	29	100 (17)
Ahvenanmaa	13	13	63	0	13	100 (8)

Liitetaulukko 21. Väestön liikuntakäyttytymisen ja tyytyväisyyden säännöllinen seuranta kunnan liikunnasta vastaavalla toimialalla. Jakaumat prosentteina.

	Ei seurata lainkaan	Seurataan joka 4. vuosi	Seurataan joka 3. vuosi	Seurataan joka 2. vuosi	Seurataan vuosittain tai jatkuvasti	Yhteensä % (n)
Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta	31	3	4	16	46	100 (244)
Työikäisten liikunta-aktiivisuutta	50	5	4	5	37	100 (242)
Ikääntyneiden liikunta-aktiivisuutta	41	3	3	6	47	100 (237)
Liikuntapaikkojen käyntitietoja	14	1	1	1	83	100 (243)
Liikuntaseuratoimintaan osallistuvien lasten ja nuorten suhteellista osuutta	29	2	1	2	66	100 (243)
Kuntalaisten tyytyväisyyttä kunnan liikuntapaikkoihin tai -palveluihin	27	14	11	14	34	100 (238)

Liitetaulukko 22. Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuuden seuranta kunnissa. Jakaumat prosentteina.

	Ei seurata	Joka 4. vuosi	Joka 3. vuosi	Joka 2. vuosi	Vuosittain tai jatkuvasti	Yhteensä % (n)
KOKO AINEISTO	31	3	4	16	46	100 (244)
KUNTARYHMITYS						
Kaupunkimainen	25	6	2	20	47	100 (51)
Taajaan asuttu	19	2	6	21	52	100 (52)
Maaseutumainen	37	3	4	13	43	100 (141)
VÄESTÖPOHJA						
alle 5000	37	2	5	13	42	100 (99)
5000–9999	33	2	5	13	47	100 (55)
10 000–19 999	26	2	2	19	50	100 (42)
20 000–49 999	21	7	3	17	52	100 (29)
50 000 tai yli	16	11	0	32	42	100 (19)
AVI-ALUE						
Etelä-Suomi	21	6	8	10	56	100 (52)
Lounais-Suomi	36	0	6	28	31	100 (36)
Itä-Suomi	33	3	5	10	49	100 (39)
Länsi- ja Sisä-Suomi	41	3	0	20	36	100 (64)
Pohjois-Suomi	14	7	4	18	57	100 (28)
Lappi	29	0	6	12	53	100 (17)
Ahvenanmaa	39	0	0	0	63	100 (8)

Liitetaulukko 23. Liikunnasta vastaavan toimialan tekemä vuosittainen yhteenveto lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuudesta. Jakaumat prosentteina.

	Ei tietoa	Ei	Kyllä	Yhteensä % (n)
KOKO AINEISTO	11	59	29	100 (244)
KUNTARYHMITYS				
Kaupunkimainen	2	55	43	100 (51)
Taajaan asuttu	9	70	21	100 (53)
Maaseutumainen	16	57	27	100 (140)
VÄESTÖPOHJA				
alle 5000	16	58	26	100 (97)
5000–9999	12	58	30	100 (57)
10 000–19 999	10	71	19	100 (42)
20 000–49 999	4	57	39	100 (28)
50 000 tai yli	0	50	50	100 (20)
AVI-ALUE				
Etelä-Suomi	13	51	36	100 (53)
Lounais-Suomi	8	75	17	100 (36)
Itä-Suomi	13	67	21	100 (39)
Länsi- ja Sisä-Suomi	8	64	28	100 (64)
Pohjois-Suomi	21	36	43	100 (28)
Lappi	6	63	31	100 (16)
Ahvenanmaa	13	50	38	100 (8)

Liitetaulukko 24. Lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta esitelty liikunnasta vastaavalle työryhmälle. Jakaumat prosentteina.

	Ei	Kyllä	Yhteensä % (n)
KOKO AINEISTO	52	48	100 (204)
KUNTARYHMITYS			
Kaupunkimainen	35	65	100 (46)
Taajaan asuttu	44	56	100 (45)
Maaseutumainen	62	38	100 (113)
VÄESTÖPOHJA			
alle 5000	60	40	100 (82)
5000–9999	59	41	100 (44)
10 000–19 999	50	50	100 (34)
20 000–49 999	32	68	100 (25)
50 000 tai yli	32	68	100 (19)
AVI-ALUE			
Etelä-Suomi	41	59	100 (44)
Lounais-Suomi	48	52	100 (29)
Itä-Suomi	54	46	100 (35)
Länsi- ja Sisä-Suomi	63	37	100 (54)
Pohjois-Suomi	48	52	100 (23)
Lappi	50	50	100 (14)
Ahvenanmaa	60	40	100 (5)

Liitetaulukko 25. Liikunta- ja urheiluseurojen maksama osuus lasten ja nuorten harjoitusvuorojen todellisista ylläpitokustannuksista koulujen liikuntasaleissa. Jakaumat prosentteina.

	Ei ole	Ei tietoa	0 %	1–10 %	11–29 %	30–59 %	60–99 %	100 %
KOKO AINEISTO	2	8	65	17	5	2	1	0
KUNTARYHMITYS								
Kaupunkimainen	2	8	49	24	14	4	0	0
Taajaan asuttu	0	13	61	19	4	4	0	0
Maaseutumainen	2	6	72	14	2	1	2	1
VÄESTÖPOHJA								
alle 5000	3	6	74	12	2	0	2	1
5000–9999	0	7	69	20	2	0	2	0
10 000–19 999	0	12	57	17	5	10	0	0
20 000–49 999	0	10	48	24	14	3	0	0
50 000 tai yli	5	5	50	25	15	0	0	0
AVI-ALUE								
Etelä-Suomi	2	9	54	26	7	2	0	0
Lounais-Suomi	0	8	70	11	8	0	3	0
Itä-Suomi	3	5	77	10	5	0	0	0
Länsi- ja Sisä-Suomi	0	6	60	22	5	6	0	0
Pohjois-Suomi	0	7	75	14	0	0	4	0
Lappi	6	12	65	12	0	0	6	0
Ahvenanmaa	13	63	0	0	0	0	0	13

Liitetaulukko 26. Liikunta- ja urheiluseurojen maksama osuus lasten ja nuorten harjoitusvuorojen todellisista ylläpitokustannuksista kunnan urheilu- ja pallokentillä. Jakaumat prosentteina.

	Ei ole	Ei tietoa	0 %	1–10 %	11–29 %	30–59 %	60–99 %	100 %
KOKO AINEISTO	1	3	78	12	3	2	0	1
KUNTARYHMITYS								
Kaupunkimainen	0	2	46	36	12	4	0	0
Taajaan asuttu	0	6	80	9	2	2	2	0
Maaseutumainen	2	2	88	4	0	1	0	2
VÄESTÖPOHJA								
alle 5000	3	2	91	2	0	0	0	2
5000–9999	0	4	85	7	0	2	0	2
10 000–19 999	0	5	74	12	2	5	2	0
20 000–49 999	0	3	41	34	17	3	0	0
50 000 tai yli	0	0	53	42	5	0	0	0
AVI-ALUE								
Etelä-Suomi	0	4	63	28	4	2	0	0
Lounais-Suomi	0	3	92	3	0	0	0	3
Itä-Suomi	3	3	84	5	5	0	0	0
Länsi- ja Sisä-Suomi	0	2	76	13	5	3	2	0
Pohjois-Suomi	0	4	93	0	0	4	0	0
Lappi	6	0	71	18	0	0	0	6
Ahvenanmaa	14	14	57	0	0	0	0	14

Liitetaulukko 27. Liikunta- ja urheiluseurojen maksama osuus lasten ja nuorten harjoitusvuorojen todellisista ylläpitokustannuksista uimahalleissa. Jakaumat prosentteina.

	Ei ole	Ei tietoa	0 %	1–10 %	11–29 %	30–59 %	60–99 %	100 %
KOKO AINEISTO	50	6	8	17	13	5	0	1
KUNTARYHMITYS								
Kaupunkimainen	8	8	25	29	23	8	0	0
Taajaan asuttu	37	6	6	23	17	10	2	0
Maaseutumainen	73	6	2	10	7	2	0	2
VÄESTÖPOHJA								
alle 5000	81	6	1	6	6	0	0	1
5000–9999	55	7	2	22	11	4	0	0
10 000–19 999	32	7	10	20	15	12	2	2
20 000–49 999	7	7	21	34	21	10	0	0
50 000 tai yli	0	5	30	25	35	5	0	0
AVI-ALUE								
Etelä-Suomi	40	6	15	19	17	4	0	0
Lounais-Suomi	39	9	12	21	9	9	0	0
Itä-Suomi	68	0	5	16	8	3	0	0
Länsi- ja Sisä-Suomi	49	10	3	15	15	5	2	2
Pohjois-Suomi	42	8	8	19	15	8	0	0
Lappi	71	0	0	18	12	0	0	0
Ahvenanmaa	71	14	0	0	0	0	0	14

Liitetaulukko 28. Liikunta- ja urheiluseurojen maksama osuus lasten ja nuorten harjoitusvuorojen todellisista ylläpitokustannuksista jäähalleissa. Jakaumat prosentteina.

	Ei ole	Ei tietoa	0 %	1–10 %	11–29 %	30–59 %	60–99 %	100 %
KOKO AINEISTO	48	11	5	10	11	9	3	2
KUNTARYHMITYS								
Kaupunkimainen	6	14	14	24	20	18	2	2
Taajaan asuttu	33	17	2	13	13	12	6	4
Maaseutumainen	71	8	3	4	6	4	3	2
VÄESTÖPOHJA								
alle 5000	78	6	3	2	4	3	3	0
5000–9999	55	11	4	7	11	9	0	4
10 000–19 999	30	20	3	20	10	3	10	5
20 000–49 999	4	21	7	11	21	29	4	4
50 000 tai yli	0	5	20	35	25	15	0	0
AVI-ALUE								
Etelä-Suomi	49	6	6	18	6	16	0	0
Lounais-Suomi	42	18	6	6	9	9	6	3
Itä-Suomi	56	8	3	10	18	3	3	0
Länsi- ja Sisä-Suomi	52	12	0	5	13	7	7	5
Pohjois-Suomi	38	12	15	4	15	12	0	4
Lappi	35	12	12	29	0	6	6	0
Ahvenanmaa	71	29	0	0	0	0	0	0

Liitetaulukko 29. Liikunta- ja urheiluseurojen maksama osuus aikuisten harjoitusvuorojen todellisista ylläpitokustannuksista koulujen liikuntasaleissa. Jakaumat prosentteina.

	Ei ole	Ei tietoa	0 %	1–10 %	11–29 %	30–59 %	60–99 %	100 %
KOKO AINEISTO	1	11	31	34	14	8	1	1
KUNTARYHMITYS								
Kaupunkimainen	0	14	12	29	27	18	0	0
Taajaan asuttu	0	17	26	39	13	6	0	0
Maaseutumainen	2	7	40	34	9	5	2	1
VÄESTÖPOHJA								
alle 5000	3	10	42	33	4	3	3	1
5000–9999	0	11	30	33	17	9	0	0
10 000–19 999	0	10	24	43	12	10	0	2
20 000–49 999	0	10	17	31	28	14	0	0
50 000 tai yli	0	15	10	25	35	15	0	0
AVI-ALUE								
Etelä-Suomi	2	13	17	33	17	19	0	0
Lounais-Suomi	0	11	46	19	16	5	3	0
Itä-Suomi	3	5	33	41	15	3	0	0
Länsi- ja Sisä-Suomi	0	8	26	39	16	8	2	2
Pohjois-Suomi	0	18	21	50	7	4	0	0
Lappi	0	12	65	18	0	0	6	0
Ahvenanmaa	14	14	43	14	0	0	0	14

Liitetaulukko 30. Liikunta- ja urheiluseurojen maksama osuus aikuisten harjoitusvuorojen todellisista ylläpitokustannuksista kunnan urheilu- ja pallokentillä. Jakaumat prosentteina.

	Ei ole	Ei tietoa	0 %	1–10 %	11–29 %	30–59 %	60–99 %	100 %
KOKO AINEISTO	1	4	66	16	8	3	0	1
KUNTARYHMITYS								
Kaupunkimainen	0	4	18	38	28	12	0	0
Taajaan asuttu	0	9	69	13	7	2	0	0
Maaseutumainen	2	2	82	9	1	1	0	2
VÄESTÖPOHJA								
alle 5000	3	3	88	4	0	0	0	2
5000–9999	0	6	67	17	6	4	0	2
10 000–19 999	0	5	67	17	7	5	0	0
20 000–49 999	0	3	24	41	21	10	0	0
50 000 tai yli	0	5	16	32	42	5	0	0
AVI-ALUE								
Etelä-Suomi	0	6	46	24	17	7	0	0
Lounais-Suomi	0	3	83	8	3	0	0	3
Itä-Suomi	3	5	71	13	8	0	0	0
Länsi- ja Sisä-Suomi	0	2	68	16	10	5	0	0
Pohjois-Suomi	0	7	70	15	4	4	0	0
Lappi	6	0	71	18	0	0	0	6
Ahvenanmaa	14	57	0	0	0	0	0	14

Liitetaulukko 31. Liikunta- ja urheiluseurojen maksama osuus aikuisten harjoitusvuorojen todellisista ylläpitokustannuksista uimahalleissa. Jakaumat prosentteina.

	Ei ole	Ei tietoa	0 %	1–10 %	11–29 %	30–59 %	60–99 %	100 %
KOKO AINEISTO	51	7	3	12	15	11	1	0
KUNTARYHMITYS								
Kaupunkimainen	8	6	8	22	29	24	2	0
Taajaan asuttu	38	10	2	12	21	15	2	0
Maaseutumainen	72	7	2	8	7	4	0	1
VÄESTÖPOHJA								
alle 5000	81	7	1	7	4	0	0	0
5000–9999	52	9	2	15	13	9	0	0
10 000–19 999	35	10	3	13	18	18	3	3
20 000–49 999	7	4	4	22	33	26	4	0
50 000 tai yli	5	5	15	10	35	30	0	0
AVI-ALUE								
Etelä-Suomi	40	6	4	17	17	15	0	0
Lounais-Suomi	39	12	9	9	15	12	3	0
Itä-Suomi	68	5	3	8	8	5	3	0
Länsi- ja Sisä-Suomi	50	7	2	12	16	12	0	2
Pohjois-Suomi	46	8	0	12	19	15	0	0
Lappi	65	6	0	12	18	0	0	0
Ahvenanmaa	83	17	0	0	0	0	0	0

Taulukko 32. Liikunta- ja urheiluseurojen maksama osuus aikuisten harjoitusvuorojen todellisista ylläpitokustannuksista jäähalleissa. Jakaumat prosentteina.

	Ei ole	Ei tietoa	0 %	1–10 %	11–29 %	30–59 %	60–99 %	100 %
KOKO AINEISTO	47	12	2	7	13	11	6	2
KUNTARYHMITYS								
Kaupunkimainen	6	12	2	20	28	18	12	2
Taajaan asuttu	29	21	0	6	21	12	8	4
Maaseutumainen	70	9	3	3	3	8	3	2
VÄESTÖPOHJA								
alle 5000	77	6	3	1	2	6	5	0
5000–9999	50	15	2	6	9	13	2	4
10 000–19 999	28	23	0	13	20	5	8	5
20 000–49 999	4	18	0	14	21	25	14	4
50 000 tai yli	0	5	5	20	40	20	10	0
AVI-ALUE								
Etelä-Suomi	48	6	0	8	15	13	10	0
Lounais-Suomi	39	21	3	6	9	9	9	3
Itä-Suomi	50	13	3	8	18	5	3	0
Länsi- ja Sisä-Suomi	52	10	0	2	14	12	5	5
Pohjois-Suomi	38	12	4	12	8	19	4	4
Lappi	35	12	12	24	6	6	6	0
Ahvenanmaa	67	33	0	0	0	0	0	0

Liitetaulukko 33. Liikunnan edistämisen hallinnon ja suunnittelun henkilöstö kymmentätuhatta asukasta kohden, henkilötyövuosi/10 000 asukasta.

	Keskiluku	Alakvartiili	Yläkvartiili	n
KOKO AINEISTO	0,8	0,5	1,3	246
KUNTARYHMITYS				
Kaupunkimainen	0,6	0,4	0,8	51
Taajaan asuttu	0,6	0,5	1,0	53
Maaseutumainen	1,1	0,6	1,8	142
VÄESTÖPOHJA				
Alle 5000	1,2	0,5	2,0	99
5 000 - 9 999	0,9	0,6	1,4	56
10 000 - 19 999	0,6	0,5	1,0	43
20 000 - 49 999	0,5	0,3	0,7	29
50 000 tai yli	0,6	0,4	0,8	19
AVI-ALUE				
Etelä-Suomi	0,6	0,4	1,3	52
Lounais-Suomi	0,9	0,6	1,3	37
Itä-Suomi	1,0	0,4	1,7	40
Länsi- ja Sisä-Suomi	0,7	0,5	1,1	65
Pohjois-Suomi	0,7	0,5	1,0	28
Lappi	1,1	0,5	1,5	17
Ahvenanmaa	2,1	1,3	5,8	7

Liitetaulukko 34. Liikunnan edistämisestä vastaavien johtavien viranhaltijoiden työpanoksen kohdentuminen liikuntapalvelujen hallintoon ja suunnitteluun vuodessa. Jakaumat prosentteina.

	100 % (pää- toimisesti)	80 % (4 päivää viikossa)	60 % (3 päivää viikossa)	50 % (puolet työajasta)	40 % (2 päivää viikossa)	20 % (1 päivä viikossa)	Vähem- män kuin 20 %	Yhteensä % (n)
KOKO AINEISTO	20	9	9	12	13	15	24	100 (246)
KUNTARYHMITYS								
Kaupunkimainen	44	15	8	10	8	10	6	100 (52)
Taajaan asuttu	21	15	21	13	11	11	8	100 (53)
Maaseutumainen	10	4	5	13	15	18	36	100 (141)
VÄESTÖPOHJA								
alle 5000	2	1	5	11	13	22	45	100 (98)
5000–9999	18	13	9	16	18	11	16	100 (56)
10 000–19 999	28	14	16	12	9	14	7	100 (43)
20 000–49 999	52	14	10	10	7	3	3	100 (29)
50 000 tai yli	45	15	10	10	10	5	5	100 (20)
AVI-ALUE								
Etelä-Suomi	32	2	6	8	9	19	25	100 (53)
Lounais-Suomi	14	19	22	16	14	5	11	100 (37)
Itä-Suomi	18	13	3	13	15	15	23	100 (39)
Länsi- ja Sisä-Suomi	15	6	9	15	12	17	25	100 (65)
Pohjois-Suomi	21	7	11	14	11	11	25	100 (28)
Lappi	18	12	0	6	24	18	24	100 (17)
Ahvenanmaa	0	0	14	0	0	14	71	100 (7)

Liitetaulukko 35. Kunnan ylläpitämien kevyen liikenteen väylien määrä, metriä/asukas. (Tilastokeskus, 4603 Kunnan kunnossapitämät kevyen liikenteen väylät 31.12.2013, km.)

	Keskiluku	Alakvartiili	Yläkvartiili	Minimi	Maksimi	n
KOKO AINEISTO	1,7	1,0	2,7	0,0	12,1	299
KUNTARYHMITYS						
Kaupunkimainen	3,1	2,5	3,6	1,6	5,1	57
Taajaan asuttu	2,1	1,6	2,9	0,3	5,1	64
Maaseutumainen	1,2	0,7	1,7	0,0	12,1	178
VÄESTÖPOHJA						
Alle 5000	1,0	0,6	1,7	0,0	12,1	119
5 000 - 9 999	1,6	1,0	2,4	0,1	5,1	77
10 000 - 19 999	2,4	1,6	3,1	0,9	4,0	48
20 000 - 49 999	2,5	2,1	3,2	1,1	5,1	35
50 000 tai yli	3,2	2,5	3,8	2,0	4,5	20
AVI-ALUE						
Etelä-Suomi	2,1	1,2	3,0	0,2	5,1	62
Lounais-Suomi	2,0	1,0	3,0	0,3	5,2	45
Itä-Suomi	1,5	1,0	2,3	0,2	5,1	45
Länsi- ja Sisä-Suomi	1,5	0,8	2,4	0,1	4,9	82
Pohjois-Suomi	2,0	1,0	2,3	0,3	9,8	37
Lappi	1,5	0,6	2,5	0,2	4,1	18
Ahvenanmaa	1,9	1,6	4,2	0,0	12,1	10

Liitetaulukko 36. Liikuntapaikkojen lukumäärä kunnissa tuhatta asukasta kohden. (Lähde: LIPAS-tietokanta, Jyväskylän yliopisto)

	Liikuntapaikkoja yhteensä/1000 asukasta (Lähde: Lipas)					
	Keskiluku	Alakvartiili	Yläkvartiili	Minimi	Maksimi	n
KOKO AINEISTO	9,3	6,2	14,0	2,2	40,4	320
KUNTARYHMITYS						
Kaupunkimainen	4,6	3,6	5,7	2,7	14,1	57
Taajaan asuttu	8,2	5,8	10,4	2,2	23,4	64
Maaseutumainen	12,2	8,3	17,5	3,3	40,4	199
VÄESTÖPOHJA						
Alle 5000	13,8	9,4	19,0	3,3	40,4	140
5 000 - 9 999	9,1	7,3	11,6	2,2	27,3	77
10 000 - 19 999	7,3	5,5	10,2	3,0	23,4	48
20 000 - 49 999	4,8	4,2	6,5	3,2	10,9	35
50 000 tai yli	4,4	3,4	5,3	2,7	6,1	20
AVI-ALUE						
Etelä-Suomi	6,8	4,6	9,6	2,7	32,6	64
Lounais-Suomi	7,3	5,6	10,2	2,6	29,4	48
Itä-Suomi	9,9	8,1	13,9	4,7	27,3	47
Länsi- ja Sisä-Suomi	10,0	7,3	13,6	2,2	38,1	86
Pohjois-Suomi	12,2	8,2	19,0	4,3	34,3	38
Lappi	20,9	13,4	32,1	4,2	40,4	21
Ahvenanmaa	12,8	6,7	21,0	3,0	40,0	16

Liitetaulukko 37. 2000-luvulla valmistuneiden lähiliikuntapaikkojen lukumäärä, keskiluku (mediaani).

	Keskiluku	Alakvartiili	Yläkvartiili	Minimi	Maksimi	n
KOKO AINEISTO	3	1	5	0	50	232
KUNTARYHMITYS						
Kaupunkimainen	5	3	10	1	50	46
Taajaan asuttu	3	2	5	0	25	49
Maaseutumainen	2	1	4	0	14	137
VÄESTÖPOHJA						
Alle 5000	2	1	3	0	14	97
5 000 - 9 999	2	1	5	0	15	50
10 000 - 19 999	3	2	4	0	25	40
20 000 - 49 999	4	3	9	1	50	28
50 000 tai yli	10	6	13	4	40	17
AVI-ALUE						
Etelä-Suomi	3	1	6	0	50	52
Lounais-Suomi	2	1	4	0	39	35
Itä-Suomi	2	1	5	0	25	36
Länsi- ja Sisä-Suomi	2	1	5	0	17	59
Pohjois-Suomi	3	2	5	0	40	27
Lappi	3	2	5	0	10	16
Ahvenanmaa	2	1	3	0	3	7

Liitetaulukko 38. Liikunnan ja urheilun kustannusten keskiluku vuonna 2013, euroa/asukas. (Lähde: Tilastokeskus)

	Keskiluku	Alakvartiili	Yläkvartiili	Minimi	Maksimi	n
KOKO AINEISTO	87	60	123	14	521	317
KUNTARYHMITYS						
Kaupunkimainen	124	101	148	69	297	57
Taajaan asuttu	97	75	121	38	203	64
Maaseutumainen	72	54	105	14	521	196
VÄESTÖPOHJA						
Alle 5000	73	52	106	14	521	137
5 000 - 9 999	74	56	107	14	297	77
10 000 - 19 999	106	79	127	41	269	48
20 000 - 49 999	109	84	137	53	182	35
50 000 tai yli	134	119	146	72	177	20
AVI-ALUE						
Etelä-Suomi	89	56	116	38	297	64
Lounais-Suomi	82	58	123	14	191	48
Itä-Suomi	87	62	133	47	163	47
Länsi- ja Sisä-Suomi	81	57	115	14	521	86
Pohjois-Suomi	91	64	124	39	203	38
Lappi	105	73	141	51	238	21
Ahvenanmaa	93	49	101	15	269	13

Liitetaulukko 39. Kunnassa toimii säännöllisesti kokoontuva seurojen edustajista valittu asiantuntijaelin. Jakaumat prosentteina.

	Ei	Kyllä	Yhteensä % (n)
KOKO AINEISTO	79	21	100 (244)
KUNTARYHMITYS			
Kaupunkimainen	67	33	100 (52)
Taajaan asuttu	70	30	100 (53)
Maaseutumainen	86	14	100 (139)
VÄESTÖPOHJA			
alle 5000	87	13	100 (98)
5000–9999	84	16	100 (56)
10 000–19 999	67	33	100 (42)
20 000–49 999	64	36	100 (28)
50 000 tai yli	70	30	100 (20)
AVI-ALUE			
Etelä-Suomi	75	25	100 (53)
Lounais-Suomi	64	36	100 (36)
Itä-Suomi	75	25	100 (40)
Länsi- ja Sisä-Suomi	89	11	100 (63)
Pohjois-Suomi	78	22	100 (27)
Lappi	88	12	100 (17)
Ahvenanmaa	88	13	100 (8)

Liitetaulukko 40. Kunnassa on kutsuttu koolle liikuntaseurojen ja yhdistysten sekä liikuntatoimen yhteiskokous. Jakaumat prosentteina.

	Ei	Kyllä	Yhteensä % (n)
KOKO AINEISTO	26	71	100 (246)
KUNTARYHMITYS			
Kaupunkimainen	14	86	100 (50)
Taajaan asuttu	25	75	100 (53)
Maaseutumainen	36	64	100 (143)
VÄESTÖPOHJA			
alle 5000	40	60	100 (100)
5000–9999	30	70	100 (56)
10 000–19 999	26	74	100 (43)
20 000–49 999	4	96	100 (27)
50 000 tai yli	15	85	100 (20)
AVI-ALUE			
Etelä-Suomi	13	87	100 (53)
Lounais-Suomi	31	69	100 (36)
Itä-Suomi	33	68	100 (40)
Länsi- ja Sisä-Suomi	34	66	100 (64)
Pohjois-Suomi	25	75	100 (28)
Lappi	35	65	100 (17)
Ahvenanmaa	75	25	100 (8)

Liitetaulukko 41. Asiakaspalautteiden keräystavat liikuntaympäristön tai liikuntapalveluiden kehittämiseen. Kyllä-vastausten osuus prosentteina.

	Asiakaskysely	Verkkopalaute	Palautelaatikko	n
KOKO AINEISTO	44	35	48	242–248
KUNTARYHMITYS				
Kaupunkimainen	71	71	67	51–52
Taajaan asuttu	49	40	57	52–54
Maaseutumainen	32	20	37	139–142
VÄESTÖPOHJA				
alle 5000	28	17	33	98–99
5000–9999	39	31	44	55–57
10 000–19 999	55	39	65	41–43
20 000–49 999	62	68	62	28–29
50 000 tai yli	85	80	75	20
AVI-ALUE				
Etelä-Suomi	50	54	50	52–54
Lounais-Suomi	51	39	46	36–37
Itä-Suomi	45	24	55	38–40
Länsi- ja Sisä-Suomi	42	27	45	62–65
Pohjois-Suomi	50	39	50	28
Lappi	19	25	56	16
Ahvenanmaa	0	13	13	7-8

Liitetaulukko 42. Asukkaiden palautteet asukasfoorumeissa ja tilannekohtaisissa asukasilloissa iikuntaympäristön tai liikuntapalveluiden kehittämiseen. Kyllä-vastausten osuus prosentteina.

	Suunnitelmalliset asukasfoorumit	Tilannekohtaiset asukasillat	n
KOKO AINEISTO	16	31	242-244
KUNTARYHMITYS			
Kaupunkimainen	39	56	50-51
Taajaan asuttu	15	36	53
Maaseutumainen	8	20	139-140
VÄESTÖPOHJA			
alle 5000	9	19	98
5000-9999	7	22	54-55
10 000-19 999	14	34	41-42
20 000-49 999	34	41	29
50 000 tai yli	50	90	20
AVI-ALUE			
Etelä-Suomi	21	38	53
Lounais-Suomi	11	14	36
Itä-Suomi	13	31	39
Länsi- ja Sisä-Suomi	20	37	62-64
Pohjois-Suomi	7	39	27-28
Lappi	18	25	16-17
Ahvenanmaa	13	0	8

Liitetaulukko 43. Kunnan liikuntapaikkojen tai -palveluiden käyttäjille toteutettujen asiakaspalautekyselyjen teemat. Kyllä-vastausten osuus prosentteina.

	Sisäliikuntatilat	Urheilu- ja pallokentät	Ulkoilureitit	Ohjattu toiminta	n
KOKO AINEISTO	32	17	16	40	243
KUNTARYHMITYS					
Kaupunkimainen	49	27	29	63	51-52
Taajaan asuttu	38	15	10	40	52
Maaseutumainen	24	14	14	30	137-140
VÄESTÖPOHJA					
alle 5000	23	16	15	27	94-97
5000-9999	23	11	11	33	57
10 000-19 999	44	17	10	41	41
20 000-49 999	55	21	24	66	29
50 000 tai yli	47	35	40	75	19-20
AVI-ALUE					
Etelä-Suomi	33	17	21	55	52-53
Lounais-Suomi	42	22	19	47	36
Itä-Suomi	33	13	15	38	40
Länsi- ja Sisä-Suomi	30	19	10	27	62-63
Pohjois-Suomi	41	15	19	48	27
Lappi	18	19	25	31	16-17
Ahvenanmaa	0	0	0	0	8

Liitetaulukko 44. Ovatko liikunnan edistämisestä vastaavat viranhaltijat osallistuneet 2013 valmisteilla olevien lautakuntapäätösten ennakkoarvointiin (EVA)? Jakauma prosentteina.

	Ei	Kyllä	Yhteensä % (n)
KOKO AINEISTO	65	35	100 (243)
KUNTARYHMITYS			
Kaupunkimainen	58	42	100 (52)
Taajaan asuttu	47	53	100 (51)
Maaseutumainen	75	25	100 (140)
VÄESTÖPOHJA			
alle 5000	77	23	100 (98)
5000–9999	66	34	100 (56)
10 000–19 999	48	53	100 (40)
20 000–49 999	59	41	100 (29)
50 000 tai yli	55	45	100 (20)
AVI-ALUE			
Etelä-Suomi	51	49	100 (53)
Lounais-Suomi	70	30	100 (33)
Itä-Suomi	80	20	100 (40)
Länsi- ja Sisä-Suomi	67	33	100 (64)
Pohjois-Suomi	61	39	100 (28)
Lappi	76	24	100 (17)
Ahvenanmaa	50	50	100 (8)

Liitetaulukko 45. Ovatko lasten liikunnallisuutta edistävät toimintatavat kirjattu kunnan varhaiskasvatussuunnitelmaan? Jakauma prosentteina.

	Ei	Kyllä	Yhteensä % (n)
KOKO AINEISTO	21	79	100 (233)
KUNTARYHMITYS			
Kaupunkimainen	20	80	100 (49)
Taajaan asuttu	16	84	100 (51)
Maaseutumainen	24	76	100 (133)
VÄESTÖPOHJA			
alle 5000	21	79	100 (92)
5000–9999	26	74	100 (53)
10 000–19 999	25	75	100 (40)
20 000–49 999	11	89	100 (28)
50 000 tai yli	20	80	100 (20)
AVI-ALUE			
Etelä-Suomi	17	83	100 (54)
Lounais-Suomi	13	87	100 (31)
Itä-Suomi	19	81	100 (37)
Länsi- ja Sisä-Suomi	29	71	100 (63)
Pohjois-Suomi	19	81	100 (26)
Lappi	20	80	100 (15)
Ahvenanmaa	57	43	100 (7)

Liitetaulukko 46. Onko kunnassa järjestetty täydennyskoulutusta varhaiskasvatuksen tietoisuuden lisäämiseksi liikkumisen ja hyvinvoinnin yhteyksistä? Jakauma prosentteina.

	Ei	Kyllä	Yhteensä % (n)
KOKO AINEISTO	30	70	100 (237)
KUNTARYHMITYS			
Kaupunkimainen	18	82	100 (51)
Taajaan asuttu	27	73	100 (52)
Maaseutumainen	35	65	100 (134)
VÄESTÖPOHJA			
alle 5000	35	65	100 (94)
5000–9999	29	71	100 (52)
10 000–19 999	33	67	100 (42)
20 000–49 999	21	79	100 (29)
50 000 tai yli	10	90	100 (20)
AVI-ALUE			
Etelä-Suomi	27	73	100 (52)
Lounais-Suomi	12	88	100 (33)
Itä-Suomi	29	71	100 (38)
Länsi- ja Sisä-Suomi	34	66	100 (64)
Pohjois-Suomi	30	70	100 (27)
Lappi	40	60	100 (15)
Ahvenanmaa	63	38	100 (8)

Liitetaulukko 47. Peruskouluissa on kehitetty pihaa liikkumiseen innostavaksi, houkuttelevaksi lähiliikuntapaikaksi lukuvuonna 2012–2013. Koulujen jakauma prosentteina.

	Ei	Kyllä	Yhteensä % (n)
KOKO AINEISTO	40	60	100 (2011)
KUNTARYHMITYS			
Suuri kaupunki	42	58	100 (638)
Kaupunkimainen kunta	42	58	100 (370)
Taajaan asuttu kunta	40	60	100 (460)
Maaseutumainen kunta	36	64	100 (543)
OPPILASMÄÄRÄ			
alle 50	40	60	100 (407)
50–99	36	64	100 (306)
100–299	38	62	100 (758)
300–499	45	55	100 (416)
500 tai yli	41	59	100 (124)
KOULUTYYPPI			
Vuosiluokka 1-6	36	64	100 (1254)
Vuosiluokka 7-9	60	40	100 (263)
Vuosiluokka 1-9	38	62	100 (420)
Erityiskoulu	41	59	100 (74)
AVI-ALUE			
Etelä-Suomi	45	55	100 (666)
Lounais-Suomi	40	60	100 (292)
Itä-Suomi	40	60	100 (236)
Länsi- ja Sisä-Suomi	37	63	100 (538)
Pohjois-Suomi	34	66	100 (179)
Lappi	31	69	100 (83)
Ahvenanmaa	41	59	100 (17)

Liitetaulukko 48. Peruskouluissa hyödynnetyt sisäliikuntatiloja liikuntatuntien ulkopuolella koulupäivien aikana lukuvuonna 2012–2013. Koulujen jakauma prosentteina.

	Ei	Kyllä	Yhteensä % (n)
KOKO AINEISTO	45	55	100 (2006)
KUNTARYHMITYS			
Suuri kaupunki	45	55	100 (640)
Kaupunkimainen kunta	45	55	100 (369)
Taajaan asuttu kunta	45	55	100 (458)
Maaseutumainen kunta	46	54	100 (539)
OPPILASMÄÄRÄ			
alle 50	48	52	100 (405)
50–99	44	56	100 (305)
100–299	44	56	100 (758)
300–499	46	54	100 (414)
500 tai yli	43	57	100 (124)
KOULUTYYPPI			
Vuosiluokka 1-6	46	54	100 (1259)
Vuosiluokka 7-9	55	45	100 (264)
Vuosiluokka 1-9	40	60	100 (420)
Erityiskoulu	41	59	100 (73)
AVI-ALUE			
Etelä-Suomi	46	54	100 (668)
Lounais-Suomi	52	48	100 (291)
Itä-Suomi	43	57	100 (233)
Länsi- ja Sisä-Suomi	45	55	100 (537)
Pohjois-Suomi	40	60	100 (177)
Lappi	48	52	100 (83)
Ahvenanmaa	24	76	100 (17)

Liitetaulukko 49. Peruskouluissa aktivoitu oppilaita koulumatkaliikuntaan lukuvuonna 2012–2013. Koulujen jakauma prosentteina.

	Ei	Kyllä	Yhteensä % (n)
KOKO AINEISTO	57	43	100 (2012)
KUNTARYHMITYS			
Suuri kaupunki	57	43	100 (638)
Kaupunkimainen kunta	50	50	100 (371)
Taajaan asuttu kunta	55	45	100 (460)
Maaseutumainen kunta	62	38	100 (543)
OPPILASMÄÄRÄ			
alle 50	54	46	100 (407)
50–99	55	45	100 (307)
100–299	56	44	100 (760)
300–499	61	39	100 (415)
500 tai yli	61	39	100 (123)
KOULUTYYPPI			
Vuosiluokka 1-6	49	51	100 (1254)
Vuosiluokka 7-9	84	16	100 (264)
Vuosiluokka 1-9	61	39	100 (420)
Erityiskoulu	58	42	100 (74)
AVI-ALUE			
Etelä-Suomi	62	38	100 (668)
Lounais-Suomi	56	44	100 (292)
Itä-Suomi	56	44	100 (235)
Länsi- ja Sisä-Suomi	54	46	100 (539)
Pohjois-Suomi	49	51	100 (178)
Lappi	52	48	100 (83)
Ahvenanmaa	82	18	100 (17)

Liitetaulukko 50. Peruskouluissa käytössä pitkät liikuntavälitunnit lukuvuonna 2012–2013. Koulujen jakauma prosentteina.

	Ei	Kyllä	Yhteensä % (n)
KOKO AINEISTO	58	42	100 (1997)
KUNTARYHMITYS			
Suuri kaupunki	53	47	100 (635)
Kaupunkimainen kunta	55	45	100 (365)
Taajaan asuttu kunta	61	39	100 (457)
Maaseutumainen kunta	64	36	100 (540)
OPPILASMÄÄRÄ			
alle 50	60	40	100 (405)
50–99	56	44	100 (302)
100–299	57	43	100 (755)
300–499	60	40	100 (411)
500 tai yli	56	44	100 (124)
KOULUTYYPPI			
Vuosiluokka 1-6	53	47	100 (1243)
Vuosiluokka 7-9	83	17	100 (263)
Vuosiluokka 1-9	59	41	100 (419)
Erityiskoulu	43	57	100 (72)
AVI-ALUE			
Etelä-Suomi	52	48	100 (664)
Lounais-Suomi	71	29	100 (285)
Itä-Suomi	53	47	100 (234)
Länsi- ja Sisä-Suomi	60	40	100 (537)
Pohjois-Suomi	56	44	100 (177)
Lappi	71	29	100 (83)
Ahvenanmaa	65	35	100 (17)

Liitetaulukko 51. Peruskouluissa koulutettu oppilaita liikunnan vertaisohjaajiksi (välituntiliikuttajiksi) lukuvuonna 2012–2013. Koulujen jakauma prosentteina.

	Ei	Kyllä	Yhteensä % (n)
KOKO AINEISTO	63	37	100 (2005)
KUNTARYHMITYS			
Suuri kaupunki	59	41	100 (639)
Kaupunkimainen kunta	59	41	100 (370)
Taajaan asuttu kunta	62	38	100 (458)
Maaseutumainen kunta	70	30	100 (538)
OPPILASMÄÄRÄ			
alle 50	84	16	100 (406)
50–99	66	34	100 (306)
100–299	59	41	100 (756)
300–499	50	50	100 (414)
500 tai yli	47	53	100 (123)
KOULUTYYPPI			
Vuosiluokka 1-6	61	39	100 (1249)
Vuosiluokka 7-9	75	25	100 (263)
Vuosiluokka 1-9	54	46	100 (419)
Erityiskoulu	92	8	100 (74)
AVI-ALUE			
Etelä-Suomi	59	41	100 (665)
Lounais-Suomi	59	41	100 (293)
Itä-Suomi	60	40	100 (235)
Länsi- ja Sisä-Suomi	69	31	100 (534)
Pohjois-Suomi	60	40	100 (179)
Lappi	74	26	100 (82)
Ahvenanmaa	100	0	100 (17)

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja -sarjassa vuonna 2015 ilmestyneet

- 1 Liikuntatoimi tilastojen valossa;
Perustilastot vuodelta 2013
- 2 Toiminta- ja taloussuunnitelma 2016–2019
- 3 Baltic Sea Region Cultural Routes;
Eastern Viking Forum II
- 4 Kansainvälisen opetuksen ja oppimisen
tutkimus TALIS 2013. Tarkastelun kohteena
alakoulun ja toisen asteen oppilaitosten
opettajat ja rehtorit
- 5 Suomalaisen yliopistotutkimuksen tuottavuus
ja vaikuttavuus. Opetus- ja kulttuuriministeriön
profiiliryhmän raportti
- 7 Korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten yhteistyö ja
yhteistyön esteet
- 8 Tulevaisuuden peruskoulu
- 9 Liikuntapalveluiden ulkoistaminen ja palveluiden
turvallisuus; Nykytilanne ja kuntien kokemukset
– Loppuraportti
- 10 Osaamisen kehittämisen poluille. Opetustoimen
henkilöstökoulutuksen haasteet ja tulevaisuus
- 11 Towards a future proof system for higher
education and research in Finland
- 12 Kulttuurin kehittäminen maaseudulla;
Kulttuurihankkeet Manner-Suomen maaseudun
kehittämisohjelmassa kaudella 2007–2013
- 13 Vastuullinen ja vaikuttava; Tulokulmia
korkeakoulujen yhteiskunnalliseen
vaikuttavuuteen
- 14 Yhteinen perintömme–Vårt gemensamma arv;
Kansallinen maailmanperintöstrategia - Nationell
världsarvsstrategi 2015–2025

Opetus- ja kulttuuriministeriö
Undervisnings- och kulturministeriet
Ministry of Education and Culture
Ministère de l'Éducation et de la culture

ISBN 978-952-263-365-1 (nid.)
ISBN 978-952-263-366-8 (PDF)
ISSN-L 1799-0343
ISSN 1799-0343 (painettu)
ISSN 1799-0351 (PDF)

